

L'adaptació familiar en l'adopció internacional

Víncle familiar i adopció

TARAZONA CASTILLO, Laura

4r del grau en Psicologia

Tutora: Maria Teresa Segués Morral

Treball Final de Grau

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVIC – UCC)

Vic, 13 de maig del 2016

L'adopció

“Trobo que és salvar la vida d'una persona” (C1)

“És l'oportunitat de sortir d'un forat” (C2)

Agraïments

Aquest estudi no podria haver-se dut a terme sense la disposició de les famílies que han format part de la investigació. Per això m'agradaria agrair en primer lloc la participació als pares i els nois/es entrevistats. També donar les gràcies a la Silvia Pastor, una psicòloga especialitzada en adopcions que ha ofert el seu criteri professional i ha assessorat els primers passos de l'estudi.

A la tutora del treball, Maria Teresa Segués, pel criteri professional, les hores dedicades i la companyia. Per últim, als amics i familiars pel suport i per convida amb els moments de crisi.

Resum

La present investigació té com objectiu comparar els processos d'influència entre els factors de risc associats a l'adopció internacional i el paper protector que, en la majoria dels casos, esdevé la família adoptiva. Amb aquest propòsit, s'analitzen tres estudis de cas de manera qualitativa a partir d'una mostra de 3 famílies adoptives, totes elles formades per dos progenitors i dos fills adolescents adoptats en diferents moments del cicle vital. A través de l'entrevista semi-estructurada i una escala de benestar, s'estudia el risc previ a l'adopció i la posterior adaptació familiar a la situació adoptiva. Els resultats mostren una major influència de la família adoptiva que de les experiències prèvies en el desenvolupament dels menors adoptats. Concloent, així, que en la nostra mostra és més significatiu el paper de la família que el dels factors de risc previs a l'adopció.

Paraules clau: adopció internacional, factors de risc i factors protectors, adaptació familiar, vincle familiar, desenvolupament.

Abstract

The aim of this research is to compare the processes of influence between the risk factors associated with the international adoption and the protective role that, in most cases, becomes the adoptive family. For this purpose, three case studies are analysed qualitatively based on a sample of three adoptive families, each consisting of two parents and two adolescents adopted at different times of life. Through semi-structured interview and a scale of wellness, it is studied the prior risk of an adoption and the following adaptation of the family in that situation. The results show a bigger influence on the adoptive family than on the prior experience of the children adopted. In conclusion, in our sample the role of the family is more significant than the risk factors prior of the adoption.

Keywords: adoption, risk factors and protective factors, family adaptation, family ties, development.

ÍNDIX

Primera part: MARC TEÒRIC.....	7
1. Conceptualització del desenvolupament humà i el paper de la família	7
2. Adopció internacional.....	9
2.1 Introducció a l'adopció internacional	9
2.2 Funcions de la família adoptiva.....	9
2.3 Perfils de famílies adoptives	13
3. Variables que prenen rellevància en el procés d'adaptació a la situació adoptiva.....	14
3.1 Variables vinculades a l'infant adoptat.....	15
3.2 Els pares adoptants.....	18
4. Models teòrics explicatius de l'adaptació i el funcionament de les famílies adoptives i els nens adoptats	19
4.1 Model d'adaptació inicial a l'adopció internacional	19
4.2 Teories de la resiliència en adopció internacional.....	21
5. Fases d'adaptació familiar en adopció internacional	23
5.1 Moment de la trobada i primers dies en família.....	23
5.2 Fase de "lluna de mel"	23
5.3 Fase de prova	24
6. Coneixement dels orígens	24
7. Noi/a adolescent: adolescència i adopció.....	25
Segona part: ESTUDI EMPÍRIC.....	27
8. Enfocament metodològic.....	27
8.1 Objectius i preguntes d'investigació.....	27
8.2 Metodologia de la recerca	27
8.3 Mètode.....	28
8.4 Casos.....	28
8.5 Instruments de recollida de dades	29
8.6 Procediment de recollida de dades.....	31
8.7 Aspectes ètics	32
8.8 Anàlisi de dades.....	32
9. Resultats	33
10. Discussió de resultats	46
11. Conclusions	54
Referències bibliogràfiques.....	57

Introducció

El present estudi es titula “*L’adaptació familiar en l’adopció internacional: vincle familiar i adopció*” i el seu propòsit és analitzar la incidència en el benestar i el desenvolupament infanto- juvenil dels factors de risc propis de l’adopció internacional i els factors protectors de la família adoptiva. És a dir, intenta donar a resposta a la pregunta: “Són més significatius pel desenvolupament infantil els factors de risc associats a l’adopció o el factor protector, que en la majoria dels casos, esdevé la família adoptiva?”

El motiu de l’elecció de l’estudi prové de l’interès per estudiar el desenvolupament infanto- juvenil des d’una vessant més educativa que clínica, per tal de donar resposta a aquells infants que no tenen, per qualsevol circumstància, un desenvolupament socio-afectiu normatiu. L’adopció inclou un abandonament i un trencament de les relacions primàries; per tant, un risc en el desenvolupament.

Amb aquest objectiu, l’investigació s’estructura en dos grans blocs:

Un primer apartat engloba els resultats d’una recerca bibliogràfica sobre els estudis més destacats en la temàtica que ens ocupa (marc teòric). Així doncs, es fa una primera conceptualització del desenvolupament humà i el paper de la família en aquest marc de desenvolupament, per després presentar el recurs de l’adopció internacional quan la família d’origen no pot assumir el seu paper com a context de desenvolupament. Dins l’adopció internacional es recull la investigació que intenta donar resposta a l’èxit o el fracàs d’aquest procés a través de l’adaptació familiar. Així doncs, es parla del perfil de les famílies adoptives i de les seves funcions, de les variables que prenen rellevància en aquests processos i dels models teòrics explicatius de l’adaptació familiar en adopció internacional. També de les fases d’adaptació familiar i del coneixement dels orígens. Per últim, es presenten els possibles efectes de l’adopció sobre l’adolescència.

El segon apartat és l’estudi empíric, on s’especifiquen els objectius i les preguntes de la investigació. També es presenta la metodologia i el mètode i es defineix la mostra que a participat en l’estudi; així com els criteris que s’han utilitzat per seleccionar-la. A continuació, s’especifiquen els materials i instruments de recollida de dades, el procediment que s’ha seguit per recollir-les i, finalment, l’anàlisi que s’ha extret d’aquestes.

La part final del treball es compon dels resultats obtinguts de la part pràctica, la discussió i les conclusions, on es contrasta la informació del marc teòric amb els resultats obtinguts i es fa una interpretació per explicar les troballes.

Primera part: MARC TEÒRIC

1. Conceptualització del desenvolupament humà i el paper de la família

L'objectiu d'aquest apartat és conèixer el paper de la família com a context potencial de desenvolupament, situant-nos en la perspectiva evolutivo- educativa.

La família s'entén com un context de desenvolupament i socialització que ocupa a tots els seus membres. En la definició històrica de família nuclear, aquesta es descriu com un agrupament entre un home i una dona units en matrimoni que tenen fills en comú i conviuen en un mateix domicili familiar. En aquesta definició es fa molt evident la falta de realisme amb la diversitat de formes familiars actuals i es fa necessari relativitzar, si més no, el concepte de matrimoni, la concepció de dos progenitors per família i el del lligam biològic entre pares i fills (Rodrigo i Palacios, 2010).

Així doncs, el nou concepte de família es defineix com: "La unió de persones que comparteixen un projecte vital d'existència en comú que es vol que sigui durador, en el que es generen forts sentiments de pertinença a aquest grup, existeix un compromís personal entre els membres i s'estableixen intenses relacions d'intimitat, reciprocitat i dependència" (Rodrigo i Palacios, 2010, p. 33). Des d'aquesta mirada més àmplia i realista de la família, són més importants aspectes com les fites que s'estableixen en comú i les motivacions i els sentiments recíprocs, que d'altres com la unió legal o la consanguinitat entre els seus membres (Rodrigo i Palacios, 2010). Des d'aquesta definició és possible incorporar les noves tipologies de famílies: monoparentals, reconstituïdes, homoparentals, homosexuals, i les adoptives.

Tot i que la definició de família incorpora la unió de dues persones sense fills, per la pròpia definició de l'estudi es fa més rellevant descriure les funcions que aquesta ha d'assumir respecte a la cura i la socialització dels fills. Aquestes funcions es defineixen com: assegurar la seva supervivència (1), aportar un clima d'afecte i suport (2), aportar l'estimulació necessària per relacionar-se amb l'entorn físic i social (3) i prendre decisions respecte l'apertura a d'altres contextos educatius (4). (Rodrigo i Palacios, 2010)

Considerant la perspectiva ecològica- sistèmica de la família de Urie Bronfenbrenner (1979), citat dins Rodrigo i Palacios (2010), i que configura la base de la perspectiva

evolutivo- educativa, aquest context no pot estudiar-se independentment dels sistemes que la rodegen i la influencien de manera més o menys directa i que, alhora, reben influències socials, culturals i històriques.

Tanmateix, segons el mateix autor tampoc pot estudiar-se el context sense tenir en compte la interpretació que l'individu fa d'aquest, ja que el desenvolupament humà sorgeix de la interpretació o vivència que en fa; més que de la realitat objectiva. D'aquesta idea n'extraïem dues més: el desenvolupament psicològic és dinàmic donat el procés d'interacció continu (1) i el canvi psicològic té lloc en la percepció (experiència de l'entorn) i en l'acció (com actua) (2) (Gifre i Esteban, 2011).

Una implicació educativa que podem extreure pel nostre treball és la necessitat d'un *vinde afectiu* sòlid entre les persones adultes i els infants com a condició necessària per facilitar els processos de manipulació de l'entorn (Bronfenbrenner, 1989, citat per Gifre i Esteban, 2011). Així doncs, per aquest treball s'entén el *vinde afectiu* com una condició essencial pel desenvolupament sa.

Per últim, entenent aquesta relació des de la perspectiva sistèmica, es creu en la possibilitat i la potencialitat de la re-construcció de vincles afectius. Es defensa que el paper del context en les ruptures familiars i les vivències posteriors són més significatives que no pas el fet concret (Rossetti i Amaral, 2011).

Una recurs potent quan la família biològica no pot fer-se càrrec del cuidat dels fills són les famílies adoptives, que només es diferencien de les altres tipologies familiars per l'absència de lligam biològic. Són famílies que assumeixen la paternitat d'un fill que ha patit carències i deprivacions, i que han d'assumir una sèrie de procediments legals per assegurar la seva idoneïtat i la promoció d'un context adequat per aquests menors (Arranz, Martín, Oliva i Parra, 2010). Un anàlisi comparatiu de les noves estructures familiars, descriu les famílies adoptives amb un perfil de pares de més edat, amb bons estils educatius i també bons nivells econòmics. Per tot això, la família adoptiva esdevé en la majoria dels casos un entorn recuperador i estimulador del desenvolupament infantil (Arranz, Oliva, Olabarrieta i Antolín, 2010).

2. Adopció internacional

2.1 Introducció a l'adopció internacional

Adoptar és defineix com el procés d' acceptar com a fill a un menor que no ho és per via biològica, formant una família o ampliant-la. Per tant, és un procés afectiu i legal que permet el sentiment de pertinença (Levy Soussan, 2011, citat per Mirabent i Ricart, 2012). Legislativament, l'adopció és “una decisió judicial per la qual un nen o nena nascut en una família, es converteix en nen o nena d'una altre família, perdent la vinculació jurídica amb la seva família d'origen i convertint-se a tots els efectes i per sempre en el fill o filla de la seva família adoptiva” (Ministeri de Sanitat i Política Social, 2010, p.12).

L'adopció internacional ha avançat ràpidament al nostre país i tot i no ser una solució estructural als problemes relatius a la infància en el món, esdevé un recurs pertinent pels nens que no poden trobar una família en el seu país d'origen, i que troben en l'adopció internacional la possibilitat de ser estimats, cuidats i educats per uns pares, independentment de la seva nacionalitat (Berástegui, 2007). Jurídicament, només són adoptables internacionalment els infants de pares orfes (1), els infants amb filiació desconeguda (2), els fills amb pares que se'ls ha privat de pàtria potestat (3) o dels que han consentit l'adopció de manera lliure (4) (Ministeri de Sanitat i Política Social, 2010).

La família adoptiva internacional ha d'abordar uns reptes i circumstàncies particulars que no solen estar presents en l'adopció nacional, tals com els processos d'integració cultural o la recerca dels orígens (Palacios, 2005, citat per León i Manso, 2011). Així mateix, els nens adoptats es relacionen en diverses investigacions com a població de risc per la predisposició que presenten a desenvolupar problemes d'adaptació, per la sobrerrepresentació en matèria de salut mental i per la major tendència a desenvolupar problemes acadèmics, emocionals o conductuals, així com hiperactivitat (Berástegui, 2007).

2.2 Funcions de la família adoptiva

Els pares adoptius han de complir amb les mateixes funcions que els pares biològics esmentades al punt 1, però sovint és parla d'un “plus” en les seves funcions que prové del fill adoptat. Aquest nen que arriba a la família no neix en aquest context. En molts casos, pot ser que no hagi tingut experiència de cap context familiar o que, tenint-lo, l'hagi perdut.

El “plus” de la família adoptiva fa referència a la reparació d'aquestes pèrdues i danys, conseqüència de la història prèvia del menor. Per això, es fa essencial la interpretació dels seus comportaments i, on sovint els pares veuran dificultats o regressions, s'amaga la necessitat de tornar enrere per créixer amb seguretat. A més, el nen adoptat és molt possible que no tingui incorporada la visió d'ésser únic perquè no han experimentat el vincle exclusiu amb ningú. Per això, els pares hauran de dedicar temps a “crear el vincle”, abans no participi en altres contextos o es socialitzi amb altres persones (Mirabent i Ricart, 2012).

De les funcions parentals que descriu Harris (1989), citat per Mirabent i Ricart (2012), es destaca en primer lloc la necessitat de “donar amor”, per part dels pares adoptius, i de rebre amor, per part dels fills adoptats; funció que es comparteix amb qualsevol tipologia familiar (veure punt 1). La relació que es crea vindrà molt marcada per l'exclusivitat i la intensitat, per tal de que el fill senti un amor únic que cobreixi les seves necessitats i la seva atenció diària, i aconseguir la construcció del vincle. Podem parlar d'una dependència semblant a la dels nadons acabats de néixer amb els seus pares. Per altra banda, també és necessària la funció de “desenvolupar la capacitat de pensar”, per tal d'ajudar al fill adoptat a pensar en el seu passat, en la seva història, i no caure en l'oblit o en les històries enganyoses que es pot construir el fill. Per tant, un pes important de la família adoptiva és la construcció de la identitat del fill adoptat.

Això generarà en el fill el sentiment de confiança personal bàsic per desenvolupar-se de manera sana i garantir el seu sentiment de seguretat personal per construir nous aprenentatges i habilitats personals, tolerar la frustració i de relacionar-se amb l'entorn. Li donarà, alhora, prous recursos i estratègies personals d'afrontament per adaptar-se a d'altres entorns i relacionar-se i vincular-se amb d'altres persones (Mirabent i Ricart, 2012).

Cal mencionar que el Ministeri de Sanitat i Política Social (2010) defineix unes funcions pròpies per les famílies adoptives, per tal d'establir el criteri d'idoneïtat¹ d'aquestes famílies. Les funcions que segons el Ministeri ha d'assumir la família adoptiva són: recuperar els enrederaments derivats de les privacions anteriors (1), establir llaços emocionals sòlids i positius, integrant-se satisfactòriament a la família i la comunitat (2) i sentir-se còmode amb la identitat adoptiva i amb la pròpia història (3). Així doncs,

---

¹ Segons la Generalitat de Catalunya, la idoneïtat és una mesura legal de protecció a la infància, que pretén assegurar que la família s'adequa a les necessitats del menor adoptat. Així doncs, es valoren les circumstàncies personals, familiars i socials, l'aptitud educadora i les expectatives en relació a l'infant.

aquestes funcions concordarien amb aquelles que destaquen els estudis com a més rellevants pel procés d'adaptació i desenvolupament del menor adoptat, ja que combinen l'afecte amb la construcció sana de la identitat adoptiva.

2.2.1 La construcció del vincle afectiu en infants adoptats

El vincle afectiu es defineix com el llaç emocional que desenvolupa el nen amb els seus pares o cuidadors principals i que es construeix durant el primer any a partir de l'accessibilitat i la capacitat de resposta de la principal figura d'afecte. La seva correcta construcció en el nucli familiar proporciona seguretat emocional a tot el context familiar (Molero, Sospedra, Sabater i Plá (2011). La qualitat del vincle es relaciona amb el desenvolupament del sentiment de seguretat, estabilitat i l'autoestima del menor (López, 2014).

Generalment, els nens i nenes creixen en famílies que proporcionen atenció, afecte i estimulació. Per contra, les experiències primàries d'alguns menors es veuen marcades per situacions de desprotecció que culminen en separació (Roman i Palacios, 2011).

La construcció del vincle entre els infants adoptats i les seves famílies adoptives s'acompanya d'una sèrie de peculiaritats, que poden ser explicades per les experiències prèvies de l'infant. L'infant prové d'un context on és possible que les seves figures de referència no hagin atès les seves demandes i les seves necessitats físiques i psicològiques, o inclús, en casos més greus, hagin patit algun tipus de maltractament o negligència. Quan aquesta situació no es pot reparar, es retira el menor de la família; produint-se una ruptura en la construcció vincular primària i una discontinuïtat dels contextos de criança (Rosser i Bueno, 2011). A més, i sobretot en adopció internacional, aquests menors han viscut en orfenats, on molt rarament es pot oferir la cura i protecció propi d'una família (Roman i Palacios, 2011).

Aquestes experiències esdevenen un factor de risc pel desenvolupament infantil (Roman i Palacios, 2011) i, en alguns casos, tot això estarà generant expectatives negatives sobre els adults i sobre si mateixos i, en conseqüència, posarà en risc la seva capacitat per vincular-se amb altres persones (Rosser i Bueno, 2011).

“La nova família es construeix, per tant, a partir de l'encreuament de dues històries: la d'un menor amb sentiments d'abandonament i la d'uns adults amb expectatives, desitjos i els seus propis dols; començant una història en comú com a família” (Rosser i Bueno, 2011, p. 334).

Aquesta nova família posa fi a la situació de deprivació i suposa l'arriba a un context molt més idoni; on es dóna l'oportunitat d'establir relacions basades en la protecció, l'afecte, l'estabilitat i la sensibilitat. En la majoria dels casos, queden demostrats els beneficis que implica l'adopció, per la capacitat de millora dels menors; tot i que també es troben àrees on els canvis són més lents (Roman i Palacios, 2011).

Rutter et al. (2002), citat dins Rosser i Bueno (2011), troba que els nens adoptats, especialment si són adoptats després del primer any de vida, tenen més possibilitats de desenvolupar patrons de vincle insegur. Aquest tipus de vincle genera en l'infant dos possibles comportaments oposats: la sociabilitat indiscriminada o l'inhibició. La primera es caracteritza per la tendència a desenvolupar relacions no selectives i la falta d'angoixa davant la separació. La segona, en canvi, és més pròpia de nens que mostren aïllament social i bloqueig afectiu, amb una falta d'interès generalitzada per l'entorn i una apatia generalitzada, o, per contra, amb una hipervigilància notable (Rosser i Bueno, 2011). Ambdós estan inclosos en el DSM- V com modalitats de Trastorns Reactius del Vincle (vincle desinhibit, vincle inhibít).

La investigació demostra, però, que aquests models relacionals continuen sent interpretats i remodelats al llarg del cicle vital, en funció de les noves experiències. Així, si s'ofereix un context que atengui a les necessitats i les demandes del menor, poden tornar a vincular-se afectivament a aquestes noves figures (Howe, 1997, citat dins Rosser i Bueno, 2011).

Esther Grau i Rosa Mora (2010), parlen de la importància de crear un entorn terapèutic en la família adoptiva per assegurar la construcció d'aquest vincle. D'aquesta manera, és essencial la interpretació en profunditat de les conductes del menor, i la reflexió del que s'amaga darrera conductes que poden deixar-nos desorientats. Així doncs, és important no deixar-nos emportar per la creença de que no necessita els mateixos cuidats que un nadó, perquè "sembla que és gran" o perquè per edat no li toca. Les respostes defensives per part de la família, només estarien confirmant l'expectativa del menor i dificultant la construcció del vincle.

Per últim, cal destacar que l'arribada a la família no representa el final del problema; sinó que més aviat és un llarg procés d'acompanyament, en el qual s'hauran d'anar afrontant dificultats. (Rosser i Bueno, 2011)

2.3 Perfils de famílies adoptives

Els perfils de les famílies varien al ritme que ho fa la societat i les necessitats que ha de cobrir. També els perfils de famílies adoptives són diversos i complexes en l'actualitat, i no podem parlar d'un sol tipus de família adoptiva (Mirabent i Ricart, 2012):

Parelles amb dificultats reproductives, infèrtils o estèrils:

Recull la majoria de les famílies adoptives internacionals (75%), acompanyades en molts casos d'un patiment físic i psíquic important. Les parelles poden patir sentiments d'autodesvalorització que cal haver resolt abans de l'adopció. En cas contrari, el fill pot complir la funció de "fer arribar el fill biològic tan esperat, amb tot el que això representa de negació de la identitat [...] i del veritable sentit de l'adopció" (Mirabent i Ricart, 2012, p.29). Cal haver elaborat, així, el procés de dol per la pèrdua de la capacitat reproductiva i dels fills no nascuts.

Parelles que desitgen adoptar com a primera opció de paternitat- maternitat:

Són poques parelles però el seu número va en augment. "Acostumen a estar conscienciades de la necessitat d'adopció, perceben molt bé les diferències pròpies del nen adoptat i respecten els seus orígens" (Mirabent i Ricart, 2012, p.32). És precís, però, que el desig solidari o humanitari no sigui l'únic, sinó que existeixi una voluntat real de ser pares. Tanmateix, que es treballi la diferència que acompanya els nens adoptats, sense que això sigui viscut com una via a la discriminació.

Parelles amb fills biològics i famílies reconstituïdes:

És important que les famílies estiguin satisfetes amb els fills que tenen i gaudeixin d'un bon funcionament, per tal de que no busquin al fill adoptat com una reparació del sentiment de fracàs que senten amb el fill biològic. També cal tenir en compte que el fill adoptiu arribarà amb unes necessitats bàsiques molt intenses i no és recomanable que es trobi amb germans que encara necessitin cuidats molt primaris. Cal treballar la idea de maternitat- paternitat diferenciada de la biològica, per no caure en errors tals com l'excés de confiança.

El cas de les famílies reconstituïdes amb fills biològics suma complexitat al procés de ser pares adoptius, ja que és molt important "la capacitat dels pares per intervenir i atendre les necessitats dels diferents fills, que poden ser molt diferents" (Mirabent i Ricart, 2012, p.36).

Persones soles:

La proporció es situa al voltant d' 1/10, majoritàriament dones grans, solteres, divorciades o viudes. A aquestes persones se'ls ha d'acompanyar en la reflexió del que comporta la criança d'un fill en solitari, així com la capacitat de que apareguin sentiments d'incapacitat o insuficiència durant el procés. Pot relacionar-se amb persones amb sentiments de soledat profunds que volen adoptar un fill com a mitjà per resoldre el buit emocional que les acompanya.

Les famílies homosexuals no constitueixen, en sí mateixes, un grup independent. Més aviat, podrien incorporar-se en els perfils de famílies anteriorment mencionats.

3. Variables que prenen rellevància en el procés d'adaptació a la situació adoptiva

En aquest apartat es recullen les variables que la investigació associa a l'adopció internacional, tant pel que fa als menors adoptats com als pares adoptius. Així, es podrà observar la importància de les experiències prèvies en el procés d'adaptació i desenvolupament de la família adoptiva.

“La majoria d'estudis que han examinat els predictors de l'adaptació psicosocial dels menors adoptats, estableixen correlacions entre l'ajust d'aquests i la presència o absència de factors de riscos pre o post adoptius” (León i Manso, 2011, p.24). Tanmateix, l'adopció actua per si sola com un factor de protecció, al ser una intervenció que s'associa a la recuperació de tots els àmbits estudiats del desenvolupament del nen/a (León i Manso, 2011).

Els *factors de risc* fan referència a “experiències, característiques o circumstàncies que incrementen la probabilitat de presentar problemes de desenvolupament, ajust i/o adaptació, principalment perquè es tracta d'elements que afavoreixen l'aparició de dificultats per un adequat funcionament, tendint a augmentar els efectes negatius de l'adversitat prèvia” (León i Manso, 2011, p.24).

Els *factors de protecció* són “elements que, de manera destacada davant una situació adversa, contribueixen a disminuir la probabilitat de que apareguin problemes, esmorteint els efectes negatius de l'adversitat o modificant els seus efectes en una direcció positiva” (León i Manso, 2011, p.25).

Partint d'aquesta definició de factor de risc i factor de protecció, s'entén qualsevol variable implicada com un contínuum que actua en cadascun dels seus extrems com a factor protector o factor de risc.

3.1 Variables vinculades a l'infant adoptat²

3.1.1 Experiències prèvies

Una de les variables que pren més rellevància és l'**experiència anterior de maltractaments**, que afecta a diferents nivells del desenvolupament infantil. Un segon factor important són els **contextos de criança previs** del menor, sent així perjudicial els múltiples emplaçaments per l'aparició de conductes desadaptatives (Simmel, 2001).

Així mateix, també s'ha de considerar l'experiència de **la institucionalització, la seva durada i qualitat de les seves cures i pràctiques educatives**. La institucionalització, en termes de probabilitat, pot suposar un risc per l'òptim desenvolupament intel·lectual, físic, social i emocional dels nens. S'estableixen diferències segons la durada i la qualitat de les cures, de manera que existeixen institucions amb carències més greus que d'altres. Així, que quantes més deprivacions en l'atenció de les necessitats bàsiques físiques i psicològiques existeixin, major és l'impacte en el desenvolupament físic i psicològic dels nens (Gunnar et al., 2000).

Per últim, i relacionat amb el punt interior, es destaca la importància de la **vinculació prèvia** del menor. Els estudis del psiquiatra Boris Cyrulnik (2005), mostren que tota privació de l'entorn afectiu paral·litza el desenvolupament, al proporcionar la base per explorar el món físic i social que l'envolta. L'existència o no de vinculació afectiva amb alguna figura en la història del menor, afavorirà la seva capacitat per construir nous vincles afectius amb els pares adoptius.

Nens que han viscut en orfenats molt grans on hi ha poca atenció individualitzada, creixen amb unes pautes relacionals poc individualitzades que no tenen en compte les seves necessitats, les seves emocions. Per tant, acostumen a rebre un tracte indiferenciat per part dels adults; el que pot produir desinterès, desconfiança i indiferència cap als adults; i pot relacionar-se amb el desenvolupament d'un vincle insegur. Els efectes d'aquestes carències poden comportar: retard en el desenvolupament psicomotor, dificultats en la comunicació i el llenguatge, una actitud

---

² Els factors de protecció i de risc associats a l'infant adoptat són extrets de León i Manso (2011), en excepció d'aquells autors que s'especifiquen a la bibliografia.

passiva i desinteressada cap als adults; com també indiferenciada en alguns casos. (Mirabent i Ricart, 2012)

La vivència en orfenats pot ser significativament superior a la dels nens que han viscut en famílies d'acollida, que mostren més coneixement de la vida en família perquè han rebut amor, estimulació i s'han sentit únics i diferenciats; alhora que han rebut una atenció més individualitzada de les seves necessitats. D'entrada pot dificultar la vinculació amb els pares adoptius perquè reconeixen la diferència en els cuidadors i han d'elaborar la separació; però permet al menor tornar a establir vincles de qualitat en un futur (Mirabent i Ricart, 2012).

En aquest últim punt, seria important valorar els signes de privació afectiva que manifesta el menor a l'arribar a la nova família per fer una millor interpretació dels seus comportaments. D'acord amb Capastora i Velázquez (2007), els signes de privació afectiva dels infants segons l'edat d'arribada al nucli familiar es senyalen a la taula 1 són.

Taula 1. Signes de privació afectiva

Edat d'arribada	Signes de privació afectiva
0-12 mesos	Mirada perduda, plor desmesurat, falta de plor, mutisme (no gargotegi ni sorolls), baixa mobilitat o postures inadequades, balanceig, alteracions del son, autolesions, falta d'expressió, fixació per mirar-se les mans i dificultats per aguantar el cap.
1-3 anys	Dificultats per comunicar-se verbalment, falta d'expressió emocional, baix desenvolupament cognitiu, falta de joc i/o joc simbòlic, dificultats per caminar-se o seure, rebuig de l'afecte, inquietud motora i dificultats per atendre.
3-6 anys	Rebuig cap als pares adoptius, baix desenvolupament cognitiu, agressivitat verbal o física, alteracions afectives (per excés o per dèficit)

Aquesta taula recull els signes de privació afectiva que poden observar-se en els infants en el moment d'arribada a la família adoptiva segons l'edat d'arribada. Com es pot observar, els signes són més significatius a mesura que augmenta l'edat del menor; per la qual cosa es pot assumir que les dificultats de la família també seran majors.

3.1.2 Característiques sociodemogràfiques i edat d'arribada a la família

Molts autors han estimat que l'**edat d'arribada** a la família és la variable més important de cara a la predicció del desenvolupament i l'ajust dels nens (Hjern et al., 2002). Així, Juffer et al. (2011), troben que quan més petit sigui el nen o nena en el moment de l'adopció, majors possibilitats tindrà de créixer satisfactòriament, mentre que quan més tardana sigui l'adopció, el risc de problemes en el seu desenvolupament, ajust i adaptació augmentarà notablement. Tot i així, hi ha poc consens sobre què entenem per edat avançada en el moment de l'adopció. Priel et al. (2000) no troben diferències entre els nens adoptats sent nadons (0-2), mentre que si que les troba en infants més grans (2-3 anys). Pel que fa al vincle afectiu, estudis rebel·len que els nens adoptats més grans de quatre anys tenen moltes més dificultats a l'hora de vincular-se de forma segura amb els pares adoptius (Fernández i Rodríguez, 2009). Davant la diversitat, a Catalunya es recomanen les adopcions de nens entre 0 i 3 anys, i es limita fins als 6 anys; a partir del qual ja es parla d'adopció de risc ("Gencat", 2016).

L'altre referència important és el **país d'origen**. Seguint la classificació d'Oliván (2005), destaquen les diferències en relació a: la falta de respecte dels drets del menor, la pobresa econòmica, la precarietat higiènica- sanitària, la deficient infraestructura de l'assistència sanitària, els problemes de salut ambiental, els problemes de salut prevalents a la societat o l'existència de malalties infeccioses endèmiques.

Així, països més tropicals com la Índia, Àfrica, Centre- Amèrica o Sud- Amèrica, transmeten uns patrons relacionals que afavoreixen el contacte físic i, en definitiva, un clima més càlid. Per contra, països més freds com els d'Europa de l'est, solen tenir un tracte més distant i fred amb els nens i sovint pren més importància el cuidat mèdic i s'oblida el contacte afectiu. En el segon cas, és més comú la vivència perllongada en orfenats, sent més comunes les famílies d'acollida en països com el Nepal, Colòmbia, la Índia, etc.

Tot i així, dins d'un mateix país existeixen diferències notables entre els tipus de cuidats depenent d'on hagi viscut el menor abans de ser adoptat. Així doncs, no és el mateix un orfenat petit que un altre de gran, com tampoc un orfenat rural d'un situat en una gran ciutat (Mirabent i Ricart, 2012).

3.1.3 Model d'anàlisi acumulatiu dels factors de risc vinculats a l'infant adoptat

La majoria d'estudis proposen un model aïllat dels factors del risc, mentre que la importància recau en la influència de l'acumulació d'aquests factors, és a dir, d'analitzar globalment la seva influència. El model acumulatiu, proposat inicialment per Rutter (1985), defensa que és l'acumulació de factors de risc de diferent índole, en comptes de factors aïllats, el que determinarà el risc de problemes de desenvolupament o ajust. Així, per molts autors, la clau per entendre les dificultats de molts nens està en la *permanència, l'efecte continuat i acumulatiu* de les situacions de risc (León i Manso, 2011).

3.2 Els pares adoptants

Segons Mirabent i Ricart (2012), les condicions internes per assumir l'adopció de manera positiva han de respectar en qualsevol cas la **motivació i el desig de ser pares**. També la **voluntat i capacitat per crear un vincle afectiu amb la criatura**, és a dir, saber i voler satisfer les necessitats emocionals de l'infant (Capastora i Velázquez, 2007); acceptar globalment al fill i garantir el seu benestar emocional (Fernández i Rodríguez, 2009).

És essencial la **flexibilitat del pensament**, per ajustar les expectatives en funció de la realitat. Tal i com afegeix Capastora i Velázquez de Castro (2007), "el principal motiu de fracàs en les adopcions són les falses expectatives dels pares cap als fills" (Capastora i Velázquez, 2007, p.53). El fill adoptat arriba amb unes característiques que no podem preveure, el que suposa una gran dificultat a l'hora d'imaginar-se al menor. Com més concretes siguin les expectatives, més difícilment s'ajustaran a la realitat i més complexa serà la integració del menor a la família. La base, doncs, és diferenciar al nen real del nen ideal (Capastora i Velázquez, 2007).

Tanmateix, l'**elaboració conjunta de la decisió de ser pares i l'espera sensata** per "conèixer, acotar les expectatives, profunditzar i prendre consciència de l'abast del tema" (Mirabent i Ricart, 2012, p.51).

4. Models teòrics explicatius de l'adaptació i el funcionament de les famílies adoptives i els nens adoptats

Tenint en compte les dificultats que l'adopció internacional pot presentar pel desenvolupament dels menors, i del paper que la família ha d'assumir en aquests casos respecte la compensació d'aquestes carències, molts autors han intentat explicar els processos d'adaptació familiar i del fill adoptat en aquesta tipologia de famílies. Es tria presentar aquests models per la seva incidència en el món de les adopcions internacionals. Per altra banda, s'ha intentat recollir un model enfocat als processos familiars, i un altre als processos més personals.

4.1 Model d'adaptació inicial a l'adopció internacional

Un model que recull l'adaptació familiar en famílies adoptives internacionalment en fase d'adaptació és el "*Model d'adaptació inicial a l'adopció internacional*" (Berástegui, 2005).

Aquest model es basa en el model "Doble ABCX" (McCubbin i Patterson, 1985, citat per León i Manso, 2011)³. Aquest ha estat àmpliament estudiat per comprendre els mecanismes implicats en el comportament familiar davant l'exposició a estressors i explica la resposta familiar a partir de quatre factors: l'acumulació de demandes, els recursos familiars, la percepció de la situació i l'adaptació i ajust familiar.

El model adaptat a l'adopció internacional assumeix la conceptualització de l'anterior, però fa especial èmfasi en aquells factors i dinàmiques que s'han destacat com rellevants en l'investigació sobre adopció; incloent l'adaptació al rol parental d' Abidin de 1990. Així, proposen un model en el que, "el procés d'adaptació familiar a l'adopció mediatitza entre el funcionament del menor a l'arribar a la família (determinat per tots els seus factors previs) i l'adaptació psicosocial del menor després del període d'acoblament mutu que consideren, es dona, almenys, al llarg d'un any". (Berástegui, 2007, p. 215).

L'adaptació familiar en adopció internacional, ve explicada per tres factors crítics, tal i com es pot observar a la figura 1 (Berástegui, 2007):

Factor A: L'acumulació de demandes. Fa referència a les demandes durant el primer any, tant normatives com específiques de l'adopció internacional. La

---

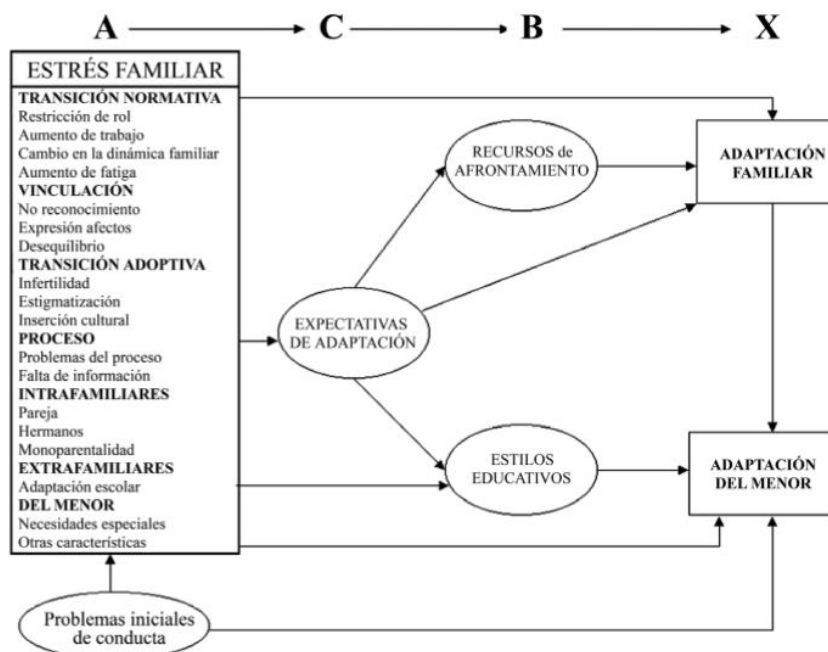
³ "Model ACBX" (A, Pile- up of stressors; C: Family definition and meaning; B: Family adaptive resources; X: Family adaptation balancing).

perspectiva del model “Doble ABCX” proposa que les famílies no es veuen afectades per estressors aïllats, sinó que ho fan per la combinació d’estressors. Aquesta perspectiva ens permet incloure en el model diferents fonts d’estrès en relació a l’adaptació familiar a l’adopció, és a dir, les fonts d’estrès comuns en la parentalitat, les fonts d’estrès específiques de la transició a la parentalitat adoptiva, les fonts d’estrès derivades del procés de vinculació, les fonts d’estrès depenent del model de família, les extrafamiliars, i, per últim, les relacionades amb les característiques específiques del menor.

Factor C: *Les expectatives de l’adaptació.* Es refereix a l’orientació de la família davant les situacions de crisi i el significat que donen a aquestes, com a resultat del balanç entre la severitat de l’estímul i els recursos personals per afrontar-lo. Engloba les expectatives de control (sentiment de capacitat) i la confirmació d’expectatives (predictibilitat).

Factor B: *Els recursos adaptatius.* Engloba tots els recursos que la família posa en marxa davant de la situació estressant, mediatitzen entre un continuïum d’estrès i adaptació. Inclouen els recursos personals, familiars i de suport social. Inclou els recursos d’afrontament familiar del model *doble ABCX*, i afegeix els estils educatius; respostes educatives davant les conductes dels fills.

Factor X: *L’adaptació.* És el resultat del procés familiar en resposta a l’estrès. Valora l’efecte que el procés de crisi ha tingut sobre el menor i la seva adaptació psicosocial.

Figura 1. Model d’adaptació familiar a l’adopció internacional. Extret de: “L’adaptació familiar en adopció internacional: un procés d’estrès i afrontament”, de A. Berástegui, 2007, *Barcelona: Universitat de Barcelona*, p.213.

El model conclou els següents supòsits teòrics (Leon i Manso, 2011): els problemes inicials de conducta del menor es relacionen amb l'adaptació psicosocial d'aquest, mediat per l'estrès que viu la família en el procés de transició a la paternitat adoptiva (a), l'estrès dels pares en la transició a la paternitat adoptiva incideix negativament en l'adaptació familiar, correlacionat amb les expectatives d'adaptació (b), l'estrès familiar dificulta l'adaptació del menor després del període d'adaptació adoptiva, relacionada amb els estils educatius i les expectatives d'adaptació (c) i; l'adaptació familiar influeix en l'adaptació psicosocial del menor, de manera que a major percepció d'adaptació de la família, major serà també l'adaptació psicosocial del menor (d).

El potencial del model recau en la idea de que si l'adaptació del menor depèn en gran part de l'adaptació de la família, es pot intervenir per ajudar els pares a fer front a les dificultats i complir l'objectiu de l'adopció. "En aquest sentit, promoure que tot nen és adoptable independentment de la seva nacionalitat, les seves característiques, el risc provinent de la seva història prèvia o les seves necessitats especials, suposa promoure també els recursos necessaris per tal de que els pares puguin afrontar amb èxit l'estrès que comporta adoptar a determinats menors" (Hartman, 1984, p.180, citat dins Berástegui, 2005). Per tant, en el procés d'adopció internacional no es vincularia només a l'infant i les seves característiques personals, sinó a la totalitat del context i, en especial, a les estratègies d'afrontament i els recursos dels pares en aquest procés d'adaptació.

4.2 Teories de la resiliència en adopció internacional⁴

4.2.1 Resiliència individual

Rutter (2007) relaciona el fet de que no tots els nens responguin o es vegin afectats de la mateixa manera per les mateixes experiències adverses, amb la variabilitat natural de la resposta individual que té a veure amb determinats mecanismes de vulnerabilitat, com per exemple la resiliència davant l'adversitat. Així, nens adoptats en situacions molt adverses en els seus primers mesos de vida, presenten un desenvolupament i un nivell d'ajust i adaptació psicològica adequats.

El concepte de *resiliència* es defineix com "el resultat d'un procés dinàmic d'afrontament que permet a l'individu mantenir el seu equilibri i mostrar una òptima adaptació, tot i haver estat exposat a experiències d'alta adversitat" (León i Manso, 2011, p.183).

---

⁴ Les teories de la resiliència en adopció internacional s'extreuen en la seva totalitat de León i Manso (2011).

Aquesta resposta, tot i ser individual, està associada a factors ambientals, que des del començament de la vida operen de manera combinada i configuren estratègies d'afrontament a l'estrès i, en definitiva, determinen el grau d'èxit amb el que una persona es desenvolupa en els diferents contextos (Rutter, 2000, 2007).

En l'estudi dels infants adoptats, s'ha identificat la resiliència com el factor protector més potent (Sameroff, Seiffer i Bartko, 1997), la qual es relaciona amb la possibilitat d'establir vincles sòlids amb figures adultes que cuidin, protegeixin i estimulin l'infant, fomentant el sentiment de confiança cap els demés, trets de la personalitat sans com l'autoestima ajustada, l'afrontament de problemes o l'autoregulació emocional. Aquesta possibilitat d'establir vincles s'associa, alhora, a les relacions afectives i de suport, amb l'adequat control i disciplina; en contraposició a la negligència o l'abús físic o sexual (Luthar, 2006).

Els nens que mostren uns nivells més alts de resiliència i adaptació solen gaudir d'un millor clima i relacions familiars que els que presenten més desajust en termes de vulnerabilitat i maladaptació, entenent la qualitat de les relacions familiars com un important factor de protecció davant els factors adversos i el desajustament dels infants (Elder i Conger, 2000; Luthar i Zelazo, 2003).

4.2.2 Resiliència familiar

La resiliència familiar fa referència a la capacitat d'adaptació i de funcionament competent davant l'exposició a l'adversitat. Per valorar la resiliència familiar són necessaris tres aspectes: la possibilitat de conceptualitzar els resultats del nivell familiar (a), l'existència d'un risc per la família (b) i la comprensió dels mecanismes de protecció familiar (c) (León i Manso, 2011). La resiliència s'ha d'entendre com un procés, i no com a un tret estable, les famílies poden ser resilents per fer front a un estrès significatiu, i després empitjorar en un altre (Patterson, 2002). Les variables que es consideren protectores de la resiliència familiar són el grau de cohesió familiar (contínuum entre pertinença i individuació), el grau de flexibilitat del sistema familiar (contínuum entre canvi i estabilitat) (León i Manso, 2011) i la percepció de la família sobre les situacions estressants (Patterson, 2002). Així doncs, la creença de les famílies sobre les seves capacitats per gestionar els conflictes es relaciona amb la construcció de mecanismes de protecció i, per tant, amb la seva resiliència (Patterson, 2002).

Els estudis de Buchanan (2009) relacionen la resiliència familiar amb l'ajust psicològic dels nens adoptats internacionalment.

El concepte de resiliència familiar que es descriu en aquesta investigació es relaciona amb el “Model inicial d’adaptació a la situació adoptiva” proposat anteriorment. Tot i entendre la resiliència familiar com un factor canviant, s’utilitza per fer referència a la resiliència familiar durant el període d’adaptació a la situació adoptiva, un estrès significat pel sistema familiar.

5. Fases d’adaptació familiar en adopció internacional

5.1 Moment de la trobada i primers dies en família

La relació amb el nen comença prèviament a la trobada en el denominat “embaràs psicològic o mental”. La importància del desig perquè creixi amb autoestima es va creant en aquests moments, on la família va fantasiejar, imaginant, creant el rol de ser pares, etc. Ara bé, el nen sempre serà diferent al que hauran imaginat i és essencial, com ja s’ha comentat anteriorment, que les expectatives siguin flexibles (Mirabent i Ricart, 2012).

En el moment de la trobada, el nen pot reaccionar de maneres molt diferents. Poden mostrar-se molt afectuosos i pròxims, com també excessivament distants i rebutjar la companyia dels pares. Poden mostrar actituds molt actives com el plor o el rebuig de contacte físic, o simplement dormir (Mirabent i Ricart, 2012).

El primer contacte amb el seu context de convivència, la casa familiar, pot ser molt impactant per l’acumulació d’estímul nous i cal tenir en compte la vulnerabilitat del menor per minimitzar al màxim els estressors (Mirabent i Ricart, 2012), per exemple creant un espai personal pel menor, establint rutines fixes i dosificant les visites (Capastora i Velázquez, 2007).

5.2 Fase de “lluna de mel”

“El nen que no reclama, que no demana, possiblement és aquell que ha estat insuficientment atès i cuidat. No expressa les seves necessitats perquè, en el passat, quan ho ha fet, no ha obtingut resposta” (Mirabent i Ricart, 2012, p.114).

Aquesta primera etapa d’adaptació està marcada per l’adaptació del menor al context i la nova situació. Es caracteritza pel desig d’agradar a la família i respondre als desitjos dels pares. Una reacció molt comú en aquesta etapa és l’autonomia precoç: mengen

sols i sense ser selectius, controlen els esfínters, dormen sense problemes ni reclamen l'atenció de l'adult. Són obedients i ordenats. A vegades, són massa sociables o, pel contrari, eviten qualsevol contacte social. (Mirabent i Ricart, 2012)

Aquesta “falsa autonomia” no correspon al moment evolutiu de l'infant ni ha estat adquirida de forma progressiva en relació a la connexió afectiva amb un adult. Els pares han d'anar incentivant que l'infant vagi expressant les seves necessitats, deixant temps i sense etiquetar els comportaments. (Mirabent i Ricart, 2012)

5.3 Fase de prova

La següent fase comença quan el menor s'ha adaptat a la nova situació i pot perdurar entre uns mesos o fins l'any de convivència. Està marcada per dificultats més palpables, normalment afectives i conductuals (Fernández i Rodríguez, 2009). El menor comença a comportar-se d'una altra manera, reclama més atenció, té rabietes, plora, etc. i comença a mostrar les seves necessitats. El rerefons és la reclamació de límits per comprovar que el vincle és irreversible i sòlid (Mirabent i Ricart, 2012). És imprescindible posar aquests límits ja que els nens reclamen una persona capaç de suportar les seves resistències; el contrari els podria fer sentir molt insegurs (Asha Phillips, 2008, citat a Mirabent i Ricart, 2012). Les normes garanteixen la seva socialització, i la socialització el seu desenvolupament i la seva adaptació (Fernández i Rodríguez, 2009).

Poden fer algunes regressions i comportar-se d'una manera més infantil a la que li tocaria segons l'etapa evolutiva, com una manera de “tapar els buits” emocionals i fortificar el vincle. En aquest sentit: “Perd una mica d'autonomia per guanyar-la de manera adequada, amb una base afectiva sòlida i fortificar el vincle” (Mirabent i Ricart, 2012, p.121).

Segons el transcurs d'aquesta etapa i de la resposta familiar, per tant de l'adaptació mútua, l'última fase serà l'*adaptació definitiva o el rebuig* (Mirabent i Ricart, 2012).

6. Coneixement dels orígens

Tot i els dubtes amb els que es relaciona aquest tema, cal promoure la màxima sinceritat en tots els casos, ja que no parlar-ne aguditza el problema. “Per curar el dolor, abans cal sentir-lo” (Mirabent i Ricart, 2012, p.141).

La paraula adopció ha de formar part del vocabulari de la família des del primer moment, de manera natural, tantes vegades com les circumstàncies ho requereixin o el nen ho vulgui. És recomanable comunicar-ho abans de l'entrada a escola, per assegurar-nos que coneix la notícia al costat nostre (Mirabent i Ricart, 2012).

S'ha d'ajustar la informació que es dona al moment evolutiu de l'infant i la seva maduresa; introduint-la de forma progressiva i cuidant el llenguatge verbal i no verbal. Si hi ha informació molt dura, pot ser adequat no donar-la fins a l'adolescència per tal de què sigui capaç de contextualitzar i elaborar la informació amb suficient seguretat personal. És important garantir la privacitat del tema i que sigui el nen qui decideixi a qui li explica i fins a on (Mirabent i Ricart, 2012).

La dificultat s'incrementa quan s'adopta un fill de raça diferent, ja que tothom pot veure que és adoptat i pot ser víctima de racisme. El model més important és el de casa, el què els farà sentir estimats i compresos dia a dia sense importar les diferències. Pot ser útil en aquests casos, emfatitzar aquelles coses en les que s'assemblen pares i fills; un somriure, la manera de caminar o els gestos (Fernández i Rodríguez, 2009).

7. Noi/a adolescent: adolescència i adopció

L'adolescència es defineix com el període de consolidació de la identitat que engloba un conjunt de canvis cognitius, socials, familiars, emocionals i acadèmics (Fernández i Rodríguez, 2009).

Definir "qui ets" passa per definir "qui no ets", pel que s'obra davant dels adolescents un període de dubtes i interrogants. La necessitat de diferenciació fa que es mostrin distants amb els pares, amb episodis de crítiques i qüestionaments. No cal oblidar, però, que "res s'inventa a l'adolescència; tot es basa en com han sigut fins aleshores les relacions familiars" (Mirabent i Ricart, 2012, p.201).

L'adolescència d'un menor adoptat suposa, habitualment, un període difícil en el qual els possibles conflictes d'aquesta edat podrien incrementar-se per la situació d'adopció (Rosser, 2013). Diferents estudis troben major prevalença de problemes de conducta i alteracions emocionals en adolescents adoptats, així com també de trastorns externalitzants, hiperactivitat i delinqüència, sobretot en nois (Bimmer et al., 2003 i Barry i Barth, 1989, citats dins Rosser, 2013).

El pes de l'explicació es troba en el context i no exclusivament en les experiències prèvies, on destaca la relació amb la família adoptant (vinculació afectiva, estils educatius, etc.) (Rosser, 2013).

Les tasques adolescents que Rosser (2013) destaca com especialment difícils en adoptats són la construcció de la identitat i el guany progressiu d'autonomia. A la construcció de la identitat s'afegeixen preguntes "extra" fruit del doble arbre genealògic (família adoptiva- família biològica). Això pot iniciar un doble joc d'identificacions, el dels pares adoptius i el dels pares biològics. Al construir la identitat pròpia, sentiran la necessitat de tenir referències amb qui comparar-se i la falta d'informació pot esdevenir un problema (Mirabent i Ricart, 2012).

La segona tasca, el guany progressiu d'autonomia, pot complicar-se si abans no existeix una vinculació afectiva sòlida. Alhora, prendrà més consciència de la condició d'adoptat i pot buscar els orígens amb més intensitat. És important, però, que la recerca dels progenitors no es faciliti abans de la majoria d'edat, ja que aquesta experiència podria conflictivitzar més aquesta etapa (Mirabent i Ricart, 2012).

És important que abans s'hagi identificat com a fill i com a part del nucli familiar; ja que si han afavorit els punts en comú, s'afavorirà la vinculació i identificació en l'adolescència (Fernández i Rodríguez, 2009).

En síntesi, la investigació empírica sobre adopció internacional ens presenta un recurs potent pel que fa al seu paper reparador. La família, en la majoria del casos, esdevé un factor protector que aconsegueix suplir les carències prèvies a l'adopció. Per això, cal tenir especial tacte en la compensació dels factors de risc i acompanyar el menor en les possibles dificultats que apareguin.

Per altra banda, s'ha destacat la peculiaritat en alguns aspectes del desenvolupament d'aquests menors com el coneixement dels orígens, l'adaptació durant el primer any o l'adolescència, així com l'especial paper d'aquestes famílies en la construcció de la identitat personal.

Segona part: ESTUDI EMPÍRIC

8. Enfocament metodològic

8.1 Objectius i preguntes d'investigació

L'objectiu del treball és conèixer si la família pot compensar els riscos que suposa l'adopció, actuant com a factor protector. És a dir, amb aquesta recerca s'intenta donar resposta a la pregunta: "Són més significatius per l'adaptació del menor adoptat els factors de risc associats a l'adopció internacional o el factor protector que, en la majoria dels casos, esdevé la família?".

Per assolir aquest objectiu general, les preguntes que guien la investigació són:

- Quina importància tenen els factors de risc i de protecció previs a l'adopció, tant pel que fa al nen adoptat com a la família adoptiva?
- Quines altres variables familiars juguen un paper important en el procés d'adaptació a l'adopció? I quines variables personals?
- Quines dificultats solen aparèixer en aquest procés?
- Quines característiques són exclusives de l'adopció internacional?
- Quina presència té l'adopció en l'adolescent? I més concretament, amb la seva satisfacció amb la vida?

8.2 Metodologia de la recerca

Tenint en compte les preguntes d'investigació, es fa necessari estudiar aquest fenomen a partir d'una **aproximació qualitativa**. La metodologia qualitativa és aquella que produeix dades descriptives amb l'objectiu d'entendre factors socials en el seu medi natural, a partir de les experiències i significats dels participants en context, i des d'una perspectiva holística. No interessa, així, la generalització de les conclusions, sinó més aviat l'estudi de la peculiaritat del fenomen estudiat. La investigació s'emmarca en el **paradigma interpretatiu- descriptiu**, que té l'objectiu de descriure el fenomen estudiat a partir de la interacció amb els participants (Martínez, 2013). S'escull aquesta metodologia perquè es vol estudiar un fenomen personal i únic, com és l'adaptació familiar davant una situació complexa: l'adopció d'un fill. La riquesa de les dades obtingudes recau en les peculiaritats de cada família adoptiva, en els seus recursos i les seves vivències, i en les condicions de l'adopció.

8.3 Mètode

En la mateixa línia, el mètode que s'utilitza en aquesta investigació és l'**estudi de cas**. L'estudi de cas segueix una recerca idiogràfica i ecològica, és a dir, estudia una petita unitat de la mostra que permet investigar en profunditat. Concretament, el propòsit és indagar moltes coses en pocs subjectes per donar resposta a un problema que no podria ser estudiat amb tanta profunditat seguint un altre mètode. Aquest mètode utilitzat des de la metodologia qualitativa, entén que l'individu presenta una singularitat valorada científicament, alhora que l'estudia inseparablement de la relació amb el seu context (Riba, 2007). En la nostra investigació, es duen a terme tres estudis de cas, que corresponen a tres famílies adoptives internacionalment. És preferible per l'estudi utilitzar un mètode que permeti estudiar una petita unitat de la mostra, per tal d'obtenir dades més específiques i profundes que puguin explicar el fenomen en tota la seva complexitat. D'una altra manera es perdria l'autèntic objectiu de l'estudi que correspon a conèixer el procés des de dins i de la manera més exhaustiva possible.

8.4 Casos

La mostra es compon de 3 casos, 3 famílies adoptives internacionalment amb fills d'entre 11 i 14 anys, és a dir, en l'etapa evolutiva de l'adolescència o la pre-adolescència. Els tres casos triats són famílies biparentals i nuclears, en les quals conviuen 4 membres en el nucli familiar: pare, mare i dos germans adoptats.

La tria de la mostra és no probabilística i no representativa, ja que s'ha triat en funció de l'accessibilitat.

Els criteris d'inclusió de la mostra són:

- a) L'adopció ha d'haver estat internacional, per la pròpia definició de l'estudi.
- b) Cal haver adoptat l'infant abans dels 6 anys, per no assumir adopcions de risc.
- c) Ha d'haver estat una adopció única, és a dir, no una adopció simultània de germans, per no assumir adopcions de risc; tot i que és possible haver adoptat a priori o posteriorment.
- d) L'edat actual del fill/a adoptat ha d'oscil·lar entre els 12 i els 16 anys (mínim complir els 12 anys durant aquest any). Els motius són:
  - a. Garantir que s'ha completat el procés d'adaptació familiar.
  - b. Fer coincidir adolescència i adopció.

A la següent taula, es presenten els 3 casos als que s'ha tingut accés per elaborar l'estudi, així com les seves característiques principals.

Taula 3. Casos

	País d'adopció	Edat adopció	Edat actual del fill	Àmbit laboral	Estructura familiar	Germans
Família 1	Etiòpia	1,5 anys	12 anys	Àmbit educatiu	Pare, mare, 2 fills	Adopten una germana d'Etiòpia uns anys després.
Família 2	Xina	12 mesos	14 anys	Mare: infermera neonatal Pare: doctor en filosofia	Pare, mare, 2 filles	Adopten nacionalment una germana uns anys després.
Família 3	Rússia	12 mesos	11 anys i 11 mesos		Pare, mare, 2 fills	És la segona adoptada, ambdós de Rússia.

8.5 Instruments de recollida de dades

Els instruments que s'han utilitzat per donar resposta a les preguntes d'investigació plantejades a priori responen a una metodologia mixta (qualitativa i quantitativa). S'utilitza l'entrevista semi-estructurada com a instrument qualitatiu i l' "Escala de satisfacció amb la vida" com a instrument quantitatiu.

El primer instrument que s'ha fet servir per recollir les dades qualitatives de la investigació és l'**entrevista semi-estructurada**. L'entrevista és un procediment destinat a oferir informació verbal a partir de la interacció entre l'entrevistador, qui generalment pregunta, i l'entrevistat que respon. Les entrevistes semi-estructurades es situen entre la planificació rígida de les tancades i la improvisació de l'oberta. Es combinen preguntes de resposta oberta amb preguntes de resposta tancada (Riba, 2007).

L'entrevista semi-estructurada utilitzada ha estat creada amb la finalitat d'aprofundir en el tema de l'adaptació familiar en casos de famílies adoptives internacionalment, és a dir, segons les tipologies d'entrevista presentades per Riba (2007), correspon a una entrevista semi-estructurada profunda i centrada. Per assolir l'objectiu general, segons el qual pretenem estudiar la família com a i en context de desenvolupament, es construeixen dues entrevistes diferents: una per comprendre el procés viscut pels pares i una altre, per conèixer l'experiència del fill.

L'entrevista dels pares, i amb l'objectiu d'aprofundir tant com sigui possible en la temàtica que ens ocupa, es divideix en dos grans blocs (Annex 1). El primer correspon als factors de risc i protectors previs a l'adopció, i s'estructura en un grup de preguntes referents als factors que afecten al nen, i un altre, en relació als que afecten al propi procés de la construcció comuna de la paternitat. Un segon bloc està dissenyat amb l'objectiu de conèixer el propi desenvolupament familiar i la formació del vincle. Per estudiar l'evolució de l'adaptació, s'estructura aquest apartat segons el cicle evolutiu del nen. Comença amb la trobada i els primers dies de convivència, i va avançant pels primers mesos, el primer any, i el moment actual que correspon a l'adolescència; així com el coneixement dels orígens que és un procés implícit en aquestes fases i és inseparable de l'adaptació familiar.

L'entrevista elaborada pel noi/a adoptat, persegueix l'objectiu de l'estudi, però s'adapta a les característiques de la mostra (Annex 2). Així doncs, és una entrevista més curta i més orientada a conèixer la seva pròpia construcció del vincle familiar. L'entrevista comença amb els primers records del noi/a, per tal de conèixer què recorda de la seva primera infància. A partir d'aquí, es fa un recorregut pels contextos més significatius en els quals participa (família, entorn social i temps lliure), deixant de banda el context escolar per la pròpia definició de l'estudi; tot i que es fa referència quan no es pot dissociar dels altres contextos. Per últim, es destaquen aspectes importants com el coneixement dels orígens i la pròpia experiència de l'entrada a l'adolescència.

Per altra banda, s'utilitza l' "*Escala de Satisfacció amb la Vida (SWLS)*" (Diener, Emmons, Larsen i Griffin, 1985) com a instrument quantitatiu (Annex 3). La versió espanyola per adolescents d'aquesta escala tipus Likert, ha estat validada en diverses ocasions (Atienza, Pons, Balaguer i Garcia, 2000). Segons aquests autors, és capaç d'establir hipòtesis de correlació positiva amb l'autoestima, la sociabilitat, l'optimisme i correlacions amb altres mesures de benestar com l'indicador de *Fordyce*, l'*Escalera de Cantril* o la *Bradburn's Affect Balance Scale* (Diener et al. 1985; Lyubomirsky i Lepper,

1999; Pavot et al., 1991). Per altra banda, correlaciona negativament amb l'Escaia de Depressió de Beck, l'Escaia de Symptom Checklist de depressió i ansietat (Arriendell et al., 1991). L'escala consta de 5 afirmacions i els valors de la resposta oscil·len entre l'1 ("totalment en desacord"), i el 7 ("totalment d'acord"). L'escala ens permet recollir i analitzar la percepció del subjecte respecte les categories presentades. Així doncs, les puntuacions poden oscil·lar entre 5 i 35, indicant una major satisfacció vital les puntuacions més altes, i viceversa. Els autors de l'escala (1993) van proposar una sèrie de criteris per classificar als individus en set categories de resposta: 31-35 molt satisfet, 26-30 satisfet, 21- 25 lleugerament satisfet, 20 neutral, 15- 19 lleugerament insatisfet, 10- 14 insatisfet, 5-9 molt insatisfet. La satisfacció vital sembla que està correlacionada amb el funcionament familiar i l'adaptació a la situació adoptiva. Per això, s'ha decidit utilitzar-la amb els fills adolescents. Tanmateix, la satisfacció vital es vincula a aspectes afectius, emocionals, i socials.

8.6 Procediment de recollida de dades

Per recollir les dades, el primer pas va ser posar-se en contacte amb un institut que permetés fer una recerca aleatòria de la mostra tenint en compte els criteris d'inclusió-exclusió que ens havíem plantejat. Es va triar un institut públic d'un poble del Vallès Oriental amb una gran taxa de diversitat sociocultural, i d'aquí s'han obtingut dues de les tres famílies que formen part de la mostra. L'altre família participant s'ha trobat a través de coneguts en comú. En qualsevol cas, es va intentar que la mostra fos diversa per augmentar la seva riquesa, per exemple, intentant que no coincidissin els països d'origen o l'edat dels nois/es. Mentre que la diversitat d'òrigens va ser fàcil d'aconseguir, va ser impossible aconseguir una mostra amb fills adoptats més grans de 14 anys.

Tots els participants van ser voluntaris, i les entrevistes es van passar en dies diferents i de manera individual (pare un dia per un costat, i fill/a individual un altre dia). Dues de les famílies van oferir la seva llar per entrevistar-se, mentre que l'altre es va dur a terme en un espai cultural públic. L'escala es va passar en format paper després de l'entrevista al noi/a.

Tant en el cas de l'entrevista com en el cas de l'escala, abans de començar es destaca l'objectiu de l'estudi i la llibertat de respondre o no a les preguntes plantejades. Tanmateix, es signen les autoritzacions i es remarca la privacitat de les dades i el seu anonimats.

En el cas de les escales, s'acompanya prèviament d'una petita explicació del que valora l'escala i l'objectiu de la seva passació. Es demana reflexió i sinceritat, i es torna a remarcar l'anonimat de les dades.

8.7 Aspectes ètics

Per tal de garantir la confidencialitat dels participants, s'ha mantingut en tot moment l'anonimat de les dades. Per totes les entrevistes realitzades es compta amb l'autorització dels pares o tutors legals i en la transcripció del contingut de les entrevistes, així com en la redacció dels resultats, no s'ha utilitzat cap distintiu que pugui identificar els subjectes. Tanmateix, s'ha mantingut l'anonimat en les escales passades. A l'Annex 4 es presenta el model d'autorització legal que van signar els pares o tutors legals del menor. No s'ajunten les autoritzacions firmades per garantir l'anonimat de les famílies.

Per altra banda, també s'ha signat el document de pràctiques ètiques (Annex 5).

8.8 Anàlisi de dades

L'anàlisi de les dades que s'extreu dels instruments de recollida de dades és mixta.

Pel que fa a les entrevistes, s'analitzen les dades qualitativament a partir de categories. Per això, ha estat necessària la transcripció de les entrevistes i s'han construït categories d'acord amb la base teòrica presentada al principi de l'estudi. El quadre de categories que recull la fonamentació de cada categoria triada es troba a l'Annex 6, com també es mostra un model de transcripció de cada entrevista a l'Annex 7.

Per altra banda, l'anàlisi de les dades obtingudes a partir de l'escala, es fa quantitativament a través de la puntuació directa obtinguda de cada subjecte segons els criteris de puntuació establerts per l'autor. Es mostra un exemple de l'escala a l'Annex 8.

9. Resultats

Respecte les **variables que prenen rellevància en el procés de l'adaptació a l'adopció internacional**, parlarem dels factors rellevants previs a l'adopció.

En primer lloc, trobem les variables referents al nen/a adoptat. En quan a la primera família, el nen va ser adoptat a Etiòpia a l'any i mig de vida. La seva vivència en orfenat es limita a 3 mesos i les condicions d'aquests eren justes però suficients; pel que gaudia d'una bona salut i cura física i, alhora, de cures afectives. A més de l'estada a l'orfenat, el menor va passar per una casa d'acollida abans de ser adoptat. La seva vinculació prèvia es desconeix, però s'intueix una mínima vinculació amb els adolescents de l'orfenat que cuidaven d'ell.

La segona família adopta una nena xinesa als 12 mesos d'edat. Va ser abandonada als dos mesos de vida i va ser portada a un orfenat. Oficialment no tenen dades d'aquest, però extraoficialment saben que era un lloc molt sorollós, fred, sense matalassos per dormir, etc. La nena va ser adoptada en un estat de desnutrició important i amb una bronquitis de llarga durada sense tractar. També estava plena de picades. Tot i així, no s'atribueix el seu mal estat físic a negligència per part dels seus cuidadors, sinó més aviat a la falta de recursos del país. Per altra banda, s'intueix que la nena no es va vincular prèviament.

La tercera família adopta una nena a Rússia als seus 11 mesos d'edat. La mare biològica de la criatura renúncia a la seva maternitat en el moment de tenir-la, per la qual cosa va viure en orfenat des dels seus primers dies de vida. Comenten que, excepcionalment, l'orfenat contava amb unes instal·lacions molt bones. Els van deixar conèixer l'espai i els va donar molt bona impressió. A més, expliquen que la nena semblava estar molt ben atesa tant a nivell de tractes físics, com a nivell emocional. A partir d'anècdotes expliquen com sobretot una de les infermeres coneixia les seves necessitats individuals (per exemple que necessitava un xumet en concret per dormir). Per això, intueixen que amb aquesta infermeria hi tenia algun tipus de vinculació afectiva.

Per altra banda, pel que fa a les variables de referents als pares adoptius, els pares de la primera família adoptiva relaten la motivació i el desig de ser pares que experimentaven abans de trobar-se amb l'infant adoptat. Les expectatives prèvies de la parella en relació a l'adopció són fixes en quan a l'edat del nen/a, el país d'adopció i la negativa d'adoptar germans, mentre que es mantenen flexibles en el sexe de la criatura.

No es dona una situació en què s'hagin de modificar. Per últim, la parella elabora conjuntament la decisió de ser pares adoptius i, tot i que expliquen que el procés es desenvolupa en menys de 2 anys, comenten plantejar-se el recurs de l'adopció des de l'adolescència.

La segona família es planteja adoptar per iniciativa principalment de la mare. Els motius que la porten a iniciar els tràmits de l'adopció són humanitaris; tot i que tenia clar que es tractava de ser mare d'aquestes criatures i, per tant, hi ha motivació per assumir la maternitat de la filla. S'intueix una bona capacitat per satisfer les necessitats emocionals del fill per part de la mare, però el pare no és present a l'entrevista per motius laborals i no es pot valorar. La parella presenta bastanta flexibilitat de pensament, ja que la mare comenta que al principi el marge d'edat, país d'origen, etc. era molt gran, i després es van deixar assessorar i van anar acotant. La mare només triga dos mesos en presentar la sol·licitud oficial des de que es planteja la idea d'adoptar. El certificat d'idoneïtat s'aconsegueix a la primera, però comporta bastant conflicte per part del pare ja que es produeixen una sèrie de desavinences amb el psicòleg al tractar el tema de la paternitat biològica. El pare es mostra rotund en no voler tenir fills biològics, i el psicòleg sembla no entendre-ho.

La tercera família decideix adoptar perquè existeix una dificultat per tenir fills biològics, tot i existir la possibilitat d'aconseguir-los si s'inicia tractament mèdic. La decisió és compartida i és motivada sobretot per la voluntat de tenir fills i de ser pares. Al ser la segona adopció, només han de renovar el certificat d'idoneïtat que havien aconseguit a la primera en la primera adopció i no tarden en fer-ho ja que els caducava. Els pares tenien clar que volien un nadó de Rússia, i preferiblement volien una nena. Van haver de modificar aquesta última dada, perquè els van aconsellar que no seleccionessin prèviament el sexe. Finalment van marcar sexe indiferent, però amb preferència pel sexe femení.

Pel que fa al **perfils de famílies adoptives**, la família adoptiva 1 parla de plantejar-se la idea de l'adopció abans d'intentar tenir fills biològics, però el fet que ho precipita és la dificultat per tenir-ne. Tot i així, cal tenir en compte que aquesta família inicia els tràmits de l'adopció inclús mentre segueixen intentant tenir fills per via biològica.

La segona família no presenta dificultats reproductives i trien l'adopció com a primera opció de maternitat- paternitat. Cal tenir en compte, però, que la decisió és personal i gairebé exclusiva de la mare i que més tard s'hi afegeix la parella. La decisió de la mare

té gran component humanitari, és assídua d'ONGs i és coneixedora de les necessitats dels menors adoptats.

“Penso que no és el mateix tenir un fill biològic o un adoptat [...] Tot i que a nivell de vincle penso que no hi ha diferència, t'aporten molta riquesa cultural i és un valor. Ho visc de manera positiva”. (mare C2).

L'última família entrevistada explica que el motiu principal pel qual decideixen adoptar és la dificultat per tenir fills biològics i que, de no ser així, segurament no s'haguessin plantejat aquesta opció. Tot i així, cal considerar que no esgoten totes les possibilitats d'aconseguir un fill biològics i no inicien tractament mèdic per intentar aconseguir un embaràs. A més, la mare comenta sentir-se atreta per l'adopció abans inclús d'intentar tenir fills biològics.

Respecte a les **fases de l'adaptació familiar en l'adopció internacional**, al moment de la trobada i primers dies en família, els primers pares entrevistats parlen d'un vincle que comença prèviament a la primera trobada, en concret, el situen en el moment que els ensenyen la foto de la criatura. Pel que fa a la trobada, la parella de la primera família la recorda com un moment emocionant. Al parlar del tema mostren complicitat entre ells, i sobretot la mare, mostra molta emocionalitat. Van estar 12 dies a Etiòpia durant 24 hores amb el nen i no van percebre cap mostra de rebuig cap a ells; més aviat el contrari. Van fer una festa d'acomiadament amb els altres nens i nenes de la casa d'acollida i van decidir mantenir el seu nom.

E: El moment concret, com va ser? Com reaccioneu, com reacciona ell?

C1: Fantàstic. Mira... encara me'n recordo (s'emociona i plora, mare). El pare riu i mostra complicitat. Cada cas és un món però és Àfrica, són uns nens molt amables, llavors va ser immediat. Es va agafar dels braços i ja està (pare).

Pel que fa als primers dies en el context familiar, es prepara un espai personal pel nen, tot i que dormia a l'habitació dels pares, i és presentat a la resta de familiars al dia següent d'arribar. Destaquen l'habilitat manual i un dèficit motor a les cames, per la qual cosa tenia preferència per joguines de muntatge. Cridava l'atenció i no volia estar sol. Per últim, també destaquen una compulsivitat a l'hora de menjar. No compleix els criteris de privació afectiva, només es destaca, sense donar massa importància, la falta de joc simbòlic i la dificultat motora.

La mare de la segona família recorda el moment de la trobada com un moment impactant. Relata que les nenes anaven mal vestides i ploraven. Recorda que no hi va haver una progressiva vinculació amb la nena quan van arribar, sinó que de cop li van dir “té”, i ja era seva. No sabien ben bé què sentir. La nena va dormir en posició fetal aquella nit. Van mantenir el seu nom, però com a nom secundari per la dificultat lèxica.

Per altra banda, van presentar-la a la família a l'arribar a l'aeroport. La mare explica que quan van arribar a casa la nena va fer un canvi espectacular. Li cridava l'atenció la cuina, i sobretot la nevera. Pel que fa al son, no deixaven a la nena sola fins que s'adormia, però dormia a la seva pròpia habitació. Cal destacar que no compleix amb cap dels signes de deprivació afectiva, només destaquen el plor desmesurat i la posició fetal durant els dos primers dies amb la família.

“Recordo el primer dia que la vaig posar a dormir i al dia següent la vaig posar a la trona i tenia un somriure espectacular. De seguida va tenir clar que aquest era el seu espai, va fer un canvi d'actitud” (mare C2).

La parella de l'última família recorda el moment de la trobada amb un sentiment de certa distància emocional. No recorden sentir vinculació emocional ni abans ni durant la trobada, sinó que més aviat s'autoprotegien abans no es resolgués oficialment el judici de la custòdia pel fort impacte emocional que havien viscut amb la primera adopció. Per altra banda, consideren que la nena va reaccionar de la mateixa manera. Estava a gust amb ells i no va mostrar rebuig, però són conscients que per ella eren uns estranys i que es sentia més a gust amb la seva cuidadora. No es va fer comiat a l'orfenat i van decidir conservar el seu nom.

Per altra banda, es presenta als familiars a l'aeroport i a l'arribar al domicili familiar, no recorden res que els cridés especialment l'atenció a nivell comportamental. Des del primer dia, la nena disposava de la seva pròpia habitació i dorm en ella sola sense problemes. Pel que fa als signes de deprivació afectiva en el seu rang d'edat, no compleix cap dels criteris proposats.

Pel que fa a la fase de “lluna de mel”, la primera família parla d'uns primers mesos destacats per un dèficit respecte la seva edat cronològica, que es va anar recuperant esglaonadament. No tenia més autonomia que els nens de la seva edat i va anar aprenent a vestir-se, menjar, etc. a la guarderia i alhora que els seus companys. Reclamava l'atenció dels pares.

Pel que fa al son, continua igual que al principi. Dorm amb els pares durant dos o tres mesos i necessita el contacte físic o verbal per adormir-se. El patró es manté igual fins que el passen a la seva habitació, i aleshores millora. El ritual abans d'anar a dormir és discontinu i es caracteritza per l'explicació d'alguns contes.

Era un nen mogut i inquiet, que es comunicava amb els pares bàsicament a partir de gesticulacions i llenguatge molt instintiu. Al mes d'estar amb la família ja comença a parlar alguna cosa del català.

Comença la guarderia als 3 mesos d'estar amb la família, la seva adaptació a la guarderia és molt bona, no plorava al deixar-lo ni es mostrava ansiós.

La mare de la segona família parla d'uns primers mesos molt marcats per la vinculació excessiva amb ella, tot i que també es vinculava amb altres dones com la tieta o la neboda. Tenia més autonomia de la que li correspondria (menjava sola) i la mare creu que també era capaç de controlar els esfínters, però ella va preferir tornar-li a posar els bolquers. La mare es comunicava amb ella a través del llenguatge verbal encara que la nena no parlés, i recorda notar que ella l'entenia i que era capaç d'expressar les seves necessitats.

L'última família no destaca res de l'adaptació de la filla durant els primers mesos en família. La seva autonomia corresponia a la seva edat cronològica, era capaç de reclamar l'atenció de l'adult, dormia sense problemes i va aprendre a controlar els esfínters a l'edat normativa. No presentava massa inquietud motora i era capaç d'expressar les seves necessitats. La vinculació amb els pares era bona, però no excessiva; de manera que no tenia dificultats per marxar amb familiars o adaptar-se a la llar d'infants. En aquesta família trobem la peculiaritat de què és la segona adopció. L'adaptació mútua amb el primer germà adoptat és molt bona.

En quant a la fase de prova, la primera família comenta que al cap d'uns mesos el fill comença a ser més selectiu amb el menjar, "fica cares" quan no li agrada; tot i així, segueix mantenint el residu de menjar impulsivament. Amb els estranys no mostra canvi de comportament, fins i tot comenten que canvia de guarderia i s'adapta molt bé. Tampoc destaquen cap regressió pel que fa a l'autonomia.

La mare destaca aproximadament que a l'any ja comença a voler-se sortir amb la seva. Fa verbalitzacions agressives que busquen comprovar el límit dels pares.

“Abans era més dòcil, més afable” (Pare C1)”

La nena de la segona família continua sent bastant exclusiva amb la seva mare. La mare comenta que augmenten les rabietes fins arribar a fer “espectacles” pel carrer i també intenta posar reptes als pares, i els obliga a establir límits. Aquest comportament millora després de l'any de ser adoptada. No s'especifica cap regressió.

“Feia rabietes de llibre, un espectacle al carrer. Tota ella movent-se, plorant, tirant-me dels cabells... Dur eh, perquè ja de per sí és pesat veure un nen així pel carrer, doncs si és d'una altre raça la gent et mira com dient “què li estàs fent” (Mare C2).

La tercera família no identifica un canvi en el comportament de la nena. No es senten identificats amb cap de les preguntes que se'ls hi fan, i en el cas de que aparegui algun empitjorament del comportament, no consideren que sigui res distintiu que es pugui associar a l'adopció. L'adaptació a l'escola bressol als sis mesos també és molt positiva. La mare ho atribueix al bon tracte de l'orfenat.

Al parlar de les **funcions de la família adoptiva**, la primera família explica que agafa la baixa per maternitat i paternitat alhora, de 8 mesos ambdues. El fill comença l'escola bressol a mitja jornada als 3 mesos d'estar amb la família i és presentat als familiars al dia següent d'arribar d'Etiòpia. Per tant, estant amb el menor de manera exclusiva i sota disponibilitat completa 3 mesos, així com també en el procés de transició a la llar d'infants. En els relats tant del fill com dels pares es reflecteixen mostres d'amor i afecte molt recurrents a la família i un treball sobre el passat i els orígens molt intens en el dia a dia, sobretot a partir de l'adolescència del fill. Els pares davant la inquietud motora del fill i el seu mal comportament, mai fan atribucions de causalitat a l'adopció, sinó que ho atribueixen al moment evolutiu de l'infant. Per altra banda, el fill mostra un bon sentiment de seguretat personal; ja que explica el seu benestar dins de casa i en els altres contextos en els que participa i es sent estimat, “un més”. Es sent segur respecte el futur, tot i que li genera certa inseguretat la falta d'informació respecte els seus pares biològics.

En el cas de la segona família, la mare explica que va disposar d'un any de baixa per maternitat que va dedicar a la cura de la seva filla. Durant aquest any, la filla va ser a casa amb ella, on relata la mare que es va formar un vincle molt estret entre elles; quasi exclusiu.

“Sempre m’ha verbalitzat que sempre vol estar amb nosaltres, i sobretot amb mi. Independitzar-se no ho veu clar i si ho fa a prop meu. Si marxa a un altre país, vol que vagi amb ella perquè ja estaré jubilada” (mare C2).

És presentada als familiars el mateix dia d'arribada, i comença la llar d'infants després de l'any de la baixa per maternitat. La seva adaptació és complicada, es queda plorant gairebé fins que tornen els pares a buscar-la durant un mes i mig. La separació, comenta la mare, va ser dura tant per la nena com pels pares. Les mostres d'amor són molt comuns entre la mare i la filla, però són bastant limitades en el cas del pare. Tot i així, respon sentir-se estimada i a gust amb els dos. Es parla amb naturalitat i reflexió sobre els orígens i el passat i la filla mostra un bon sentiment de confiança ja que relata optimisme respecte el seu futur, tot i que presenta dificultats en l'àmbit de les relacions interpersonals. Per últim, cal destacar que, quan apareixen mal comportaments, la mare no ho atribueix a l'adopció sinó que afirma que el seu procés evolutiu va ser l'equivalent a un fill biològic.

L'última família comenta que la vinculació amb la filla va ser progressiva, en ambdós sentits. Els pares van estar 6 mesos de baixa durant els quals van poder estar junts de manera exclusiva i van anar construint el vincle. Quan s'acabà aquest període, la nena va a l'escala bressol amb horari de mitja jornada, i la seva adaptació va ser molt positiva. Sempre ha mostrat molt sentiment de seguretat personal i no s'ha vinculat de manera exclusiva amb els pares. A més, la filla explica que ser adoptada mai li ha suposat un problema i que res la diferència dels nens no adoptats. Les mostres d'amor són molt comunes en la família nuclear, sobretot de la filla cap a la mare. Està treballat el tema dels orígens i del passat, fins a tal punt que la línia entre fill biològic i fill adoptiu pot ser difusa.

“Per mi, la nena és com un fill biològic. No veig diferències” (pare C3).

“És com si fos d'aquí, com si hagués nascut allà dels meus pares i després haguéssim vingut aquí” (filla C3).

Al tractar el tema del **coneixement de l'origen**, la primera família comenta que el fill ha sabut que era adoptat des del primer dia, sent encara més evident al ser de diferent raça. Li van explicar a través de contes i de manera natural. Destaquen l'absència de preguntes per part del fill. Quan adopten la segona germana, van ser els pares els que van explicar-li el tema de l'embaràs, d'on venen els fills, d'on sortim tots, etc. perquè ell no ho preguntava i els hi van recomanar a l'acompanyament psicològic.

*“Ell és molt conscient de que alguna cosa ha passat, però no ho acaba d'entendre”
(mare C1).*

Els pares pensen que actualment encara no ho acaba d'entendre o no ho acaba d'assimilar, i que a mesura que s'ha fet més gran ha augmentat el seu neguit de conèixer els seus pares biològics. Els seus pares atribueixen el seu dol indirectament a aquest fet.

Les preguntes que el nen verbalitza, sobretot sobre els pares biològics, es contesten amb total sinceritat. L'única adaptació que fan els pares és en el terme “abandonament”, que no el fan servir en cap situació. A més, es destaca que s'ha ofert tota la informació de la que disposen i es donaria més informació sobre els pares biològics si es tingués perquè pensen que és una necessitat que té el fill. En qualsevol cas, sempre es parla en positiu dels pares biològics i és ell el responsable d'explicar el que vulgui i fins on vulgui.

El fill de la primera família explica que sempre ha sabut que era adoptat, tot i que no sabia el que era i “li donava igual”. Quan té preguntes, expressa que les pot formular, però que creu que li oculten informació respecte els seus pares biològics. Defineix el fet de no conèixer els seus pares biològics com l'únic problema de ser adoptat i crida l'atenció una incongruència important quan expressa que quan vagi a Etiòpia aquest any coneixerà al seus pares biològics; mentre que els pares neguen rotundament a l'entrevista anterior que disposin de qualsevol tipus d'informació d'aquest tipus. A més, torna a contradir-se quan diu que si conegués els seus pares biològics i no els pogués tornar a veure mai més, preferiria no haver-los conegut.

La mare de la segona família comenta que mai han ocultat l'adopció i, per tant, sempre s'ha tractat el tema amb naturalitat. A més, a la família sempre s'ha parlat amb molt de respecte sobre els seus orígens i el seu país. La nena mai ha fet preguntes i ha arribat a expressar verbalment a la mare que no té cap inquietud. Sap que va ser abandonada

i ha fet “investigacions” pel seu compte sobre com són les adopcions a Xina. La seva reacció no varia al llarg del temps i la mare no sap ben bé si és més per acceptació o per negació dels fets; tot i que intueix que està més a prop de l’acceptació. La mare comenta que, tot i l’absència de preguntes, en el cas de que aparegués una necessitat per part de la menor de saber alguna cosa, li explicaria la veritat del que ella sap.

La filla de la segona família comparteix la idea de la mare i recorda haver sabut sempre que era adoptada. Reconeix que no té molts dubtes ni preguntes, només li va sorgir una inquietud quan estaven fent un treball sobre l’embaràs a l’escola. La resposta li va satisfer. Tot i així, quan se li pregunta si voldria conèixer els seus pares biològics si tingués l’oportunitat, contesta afirmativament. Per altra banda, ella considera que ser adoptada mai li ha suposat un problema a nivell personal, però que si s’ha sentit discriminada alguna vegada per altres joves. Comenta no tenir cap dificultat per parlar de l’adopció amb terceres persones.

L’última família explica que la nena sap que és adoptada des de que arriba a la família, i que li van anar explicant el tema progressivament tal i com els van recomanar en el procés d’idoneïtat. Pensen que la nena no entenia gaire el significat de l’adopció i tampoc diferenciava gaire entre mare biològica i mare adoptiva fins que no va ser més gran. No sembla tenir massa inquietuds ni dubtes respecte dels seus orígens, però sempre que ha expressat alguna preocupació se li ha contestat amb sinceritat; adaptant el terme abandonament i no explicant més del que demana. La mare, concretament, pensa que és possible que internament hagi fet un dol pel rebuig, però que mai ha expressat aquests sentiments. Per altra banda, sempre es parla en positiu dels pares biològics, però, tot i així, la mare no estaria gaire conforme amb que la filla busqués els seus orígens. Tota la família vol viatjar a la ciutat on va néixer, i així poder conèixer l’orfenat.

La noia entrevistada, filla de la tercera família, recorda saber que era adoptada des del primer dia, encara que reconeix que no va saber que significava fins ser més gran. Al principi, relacionava el terme adoptiu amb que els seus pares adoptius l’havien tingut a Rússia i més tard havien vingut cap aquí; i encara es pot observar un significat ambigu de l’adopció per part de la nena.

“És com si fos d’aquí, com si hagués nascut allà dels meus pares i després haguéssim vingut aquí” (filla C3).

Tot i així, fins ara mai li ha suposat un problema personal i pensa que no hi ha res que la faci diferent a un altre nen no adoptat. Explica que gairebé mai li han sorgit dubtes sobre els seus orígens i la seva família biològica i, a més, pensa que sempre serà així. Tot i així, quan ha plantejat algun dubte als seus pares s'ha sentit satisfeta amb la resposta perquè creu que li responen amb sinceritat. No presenta cap problema en explicar que és adoptada, i de fet, comenta fer-ho obertament sempre que la situació la convida a fer-ho.

Pel que fa a l'**adolescència**, la família 1 comenta que el seu fill va entrar a la preadolescència abans i que es va ajuntar el tema de l'adopció amb la rebel·lió pròpia d'aquest període. Un dels aspectes de canvi que destaquen és la consciència de l'adopció, el creixent interès sobre els pares biològics, i el fet de què potser existia cap a ell un rebuig. Els pares ho relacionen també amb l'arribada de la germana adoptiva, ja que a l'acompanyar-los a Etiòpia a buscar-la, va viure tot el procés de l'adopció i se li van remoure moltes coses. Té inquietud per conèixer els seus pares biològics, i arriba fins a tal punt que ha arribat a dubtar de que l'estiguin mentint. Les preguntes se li responen amb naturalitat i sinceritat, sense la germana al davant. La psicòloga de l'ECAI els hi ha plantejat l'opció de plantejar al fill que els pares biològics estan morts per trencar el vincle; tot i que de moment no l'han fet servir.

Per altra banda, també són presents els comportaments que posen en qüestió els pares i la seva autoritat, on són recurrents verbalitzacions que posen en qüestió la seva paternitat ("no sou els meus pares"); fins a tal punt que són molt habituals en el dia a dia. Tot i així, comenten que estan presents des dels 8-10 anys. Per últim, comenten que es sent millor amb altres nens i nenes de la mateixa raça i que des de sempre li ha costat expressar les seves inquietuds.

El fill de la primera família creu que entrar a l'etapa de l'adolescència l'ha fet sentir més segur de sí mateix. A més, explica que el fet de ser més gran li ha generat més interès sobre la seva vida anterior i els seus pares biològics. És ara quan es sent més insatisfet amb la informació que se li dona.

En el cas de la segona família, la mare ens comenta que la filla no té gaires "trets adolescents". És una nena molt responsable i estudiosa, que gairebé no surt de casa i es passa el dia fent deures. No s'han intensificat les preguntes sobre els seus orígens, però sí que ha investigat més pel seu compte. Tampoc hi ha temor per part de la família

de què es pugui despertar en ella el desig de buscar els seus orígens, de fet la mare comenta que li semblaria bé i que l'acompanyaria en el procés. Fins i tot, estan estalviant per anar a Xina. Per altra banda, mai han aparegut verbalitzacions hostils cap els pares. La noia mostra confiança per explicar els seus problemes a casa.

La filla d'aquesta segona família descriu un canvi personal a l'entrar a l'adolescència, en quan a que ha madurat en la manera de pensar. Ha experimentat des d'aleshores sentiments de soledat més pronunciats, ja que no es sent identificada amb els seus companys adolescents. No sent preocupació pel seu futur, però sí més interès per conèixer la seva vida abans de ser adoptada i els seus pares biològics. Descriu una acceptació de l'adopció des del primer dia i fantasies sobre vides alternatives si no hagués estat adoptada. Té una inclinació molt destacada cap a la Xina i tota la seva cultura, fins al punt que critica les noies adoptades que obliden els seus orígens i es comporten "com els d'aquí". En un moment de l'entrevista, ensenya la seva habitació i et transporta directament a la Xina.

“Jo encara tinc una mica de pensament com de Xina, m'agrada la seva cultura, estudiar-la... elles són massa inculcades catalanes. [...] Són les típiques adolescents, roba de marca, parlar constantment d'aquests temes... Després tinc una altre amiga, que és d'aquí més a prop a Granollers, es diu ... (diu el nom), m'agrada molt estar amb ella, però no és una persona que tingui massa record de Xina. M'agrada que sentin que són mínimament de raça xina, que no es pensin que són només d'aquí” (filla C2).

La filla de l'última família es troba actualment en l'època de la pre-adolescència, i no es destaquen encara en ella trets de noia adolescent. La família defineix un comportament amb trets d'autoritat en certs moments, però que no s'han vist intensificats a mesura que arribava a l'adolescència. Tampoc s'han intensificat les preguntes sobre els seus orígens. Per altra banda, mostra confiança a l'hora d'explicar els seus problemes, tot i que sempre ha sigut una nena molt independent. La filla, per la seva banda, no considera haver experimentat cap dels canvis presentats a l'entrevista.

Sobre com és el **vinclle familiar** actualment, els pares de la primera família defineixen una relació molt positiva amb el seu fill. La mare defineix el vinclle com "perfecte" i no hi canviaria res. El pare no troba cap diferència amb la relació que tindria amb un fill biològic.

El fill de la primera família descriu molt positivament la relació amb la seva família nuclear, junts es diverteixen molt i sent que és un més. Recorda sentir-se part d'aquesta família i considerar els seus pares adoptius com a pares des del primer dia. Li agrada passar estones en família i considera que la relació amb els seus pares no és diferent a la d'un altre nen amb pares biològics. Amb la seva germana adoptiva, hi sent connexió afectiva, i recorda sentir-se molt content quan va arribar. Amb familiars de la família extensa també hi té una bona relació, especialment amb la seva àvia. En la descripció dels dies que passen en família, es veuen moltes representacions d'estones compartides, caracteritzades per l'afecte i el joc amb la germana.

La mare de la segona família defineix el vincle amb la seva filla com a molt bo, fins al punt que reconeix fer-la còmplice dels seus problemes personals o familiars. Descriu les semblances en l'interès per la cultura, la intel·ligència i el coneixement.

“És una adoració, gairebé amistat” (mare, C2).

La filla de la segona família recorda sentir-se part d'aquesta família des del primer dia i considerar-los des de sempre el seu pare i la seva mare. Amb la seva família es sent bé, amb la mare hi té una relació més pròxima i explica que milloraria la calidesa de la relació amb el seu pare ja que és bastant distant tot i tenir preferència per ella.

E: Ja m'has explicat la relació amb els teus pares, però si m'haguessis de dir què milloraries de la vostra relació?

Filla C2: Res. Del meu pare que ens faci més cas. A l'estiu, saps quan els nens tenen mitja jornada? (afirmo) Doncs quan acabàvem l'escola veníem aquí, el meu pare tenia el menjar fet i després de dinar cadascú feia la seva.

E: No compartiu gaires estones junts, no?

Filla C2: No.

També pensa que la relació seria diferent si estigués amb els seus pares biològics, i ho atribueix tant a factors culturals com a factors més personals i de vincle. Amb la seva germana també hi manté una relació bona, tot i que més conflictiva.

L'última família descriu molt positivament el vincle amb la seva filla. La mare, per la seva part, utilitza la paraula “perfecte” per descriure la relació; i destaca que li agraden les mostres afectives de la filla. El pare, per altra banda, també considera que té una molt

bona relació amb la filla, tot i que potser és més distant i més caracteritzada pel joc i l'oci. A més, ambdós descriuen una relació molt positiva entre els germans.

La filla d'aquesta tercera família descriu l'ambient familiar en termes molt positius. Recorda sentir-se part de la família des del primer dia. La relació amb els seus pares és molt bona, i es sent molt a gust amb el seu germà. La persona amb la que més connexió descriu és amb el germà. Fins i tot es mostra nerviosa i tallant quan es planteja la pregunta de si li agradaria conèixer els seus pares biològics, i afirma rotundament que això no significaria separar-se dels seus pares. En la descripció que fa dels seus dies, es retraten moltes estones en família, com per exemple les estones de jocs de taula o de veure pel·lícules.

Taula 2. Puntuació directa "Escala de satisfacció amb la vida"

	Cas 1	Cas 2	Cas 3
Puntuació directa	31	33	34
Categoria	Molt satisfet	Molt satisfet	Molt satisfet

La taula 2 mostra els resultats de l'"Escala de Satisfacció amb la Vida". Com es pot observar, tant les dos noies com el noi mostren una alta satisfacció vital. Tots els casos es troben en puntuacions que oscil·len entre 31 i 34, sobre un màxim de 35. Per tant, s'inclouen dins la categoria més alta possible.

10. Discussió de resultats

En aquest punt s'elabora la discussió dels resultats a partir de la recerca bibliogràfica recollida al marc teòric, amb l'objectiu d'observar l'evolució de l'adaptació familiar i el vincle en els casos analitzats de famílies adoptives. La discussió dels resultats es fa sota la concepció de que el procés adoptiu és únic per a cada membre i cada context familiar, entenent que el context es forma a partir d'un conjunt de persones úniques que interaccionen per fer front a demandes exclusives d'aquest context (internes) i externes.

El nostre objectiu era conèixer si la família pot compensar els riscos que suposa adoptar, actuant així com a factor protector. Aquest objectiu ens ha dut a la següent pregunta d'investigació: "Són més significatius per l'adaptació del menor adoptat els factors de risc associats a l'adopció internacional o el factor protector que, en la majoria dels casos, esdevé la família?", que proposem contestar en termes generals en aquest punt després de repassar detalladament les sub-preguntes.

Pel que fa a la primera pregunta d'investigació: "**quina importància tenen els factors de risc i de protecció previs a l'adopció, tant pel que fa al nen adoptat com a la família adoptiva?**", en el nostre estudi s'han representat les variables implicades en tots els casos analitzats. Tots els nens adoptats que participen en la mostra han patit un abandonament en la primera infància, el que suposa un trencament de les relacions i vinculacions primàries. Tot i així, cap família presenta un alt índex de risc ja que l'edat d'adopció és màxim d'un any, sent inferior en la majoria dels casos, i no es té constància de maltractaments o negligència greu. Per tant, tenint en compte el model d'anàlisi acumulatiu, el risc de l'adopció és lleu.

Així doncs, tot i que tots els casos passen per orfenat, la seva estància es limita al primer any de vida com a màxim. Destaca la segona família entrevistada, ja que el fill només viu en l'orfenat durant 3 mesos i abans de ser adoptat és traslladat a una casa d'acollida. El país d'origen podria explicar, en el cas de la nostra investigació, la calidesa de les relacions afectives a l'orfenat. En el cas de la família 1, que adopta un nen d'Etiòpia, relata unes relacions prèvies més càlides i pròximes i, a més, conviu en una casa d'acollida. Per altra banda, la família 2, una adopció a la Xina, descriu un orfenat molt fred i unes relacions amb les cuidadores molt distants. Aquests resultats concorden, doncs, amb la teoria.

Per altra banda, en tots els casos estudiats la família actua com un factor protector important. Totes les famílies compten amb la motivació i el desig de ser pares i voluntat

i capacitat per crear un vincle amb la criatura. Pel que fa a la flexibilitat, totes les famílies es mantenen bastant obertes en quant al sexe, mentre que són rígides en quan a l'edat d'adopció, ja que totes seleccionen la franja d'edat més petita. Cal tenir en compte, però, que aquesta tria la fan en benefici del menor i la seva adaptació, mai per motius egoistes. Pel que fa al país d'origen, hi ha més diversitat. La primera i l'última família es mantenen bastant flexibles, i la segona el tria en funció de la viabilitat de l'adopció. Així doncs, en general les famílies es mostren flexibles en el sexe i el país d'origen, prioritzant en un cas la viabilitat de l'adopció. Per altra banda, no ho són respecte la variable edat.

L'elaboració conjunta de la decisió de ser pares es compleix en dos casos. Destaca el cas de la segona família, en la qual és la mare qui decideix iniciar els tràmits, i el pare el que s'afegeix al procés. Això pot associar-se amb trets familiars que s'analitzaran en les següents preguntes, però en qualsevol cas no es considera que afecti al paper protector d'aquesta família ja que el pare assumeix també la paternitat dels fills.

L'espera sensata de reflexió és un aspecte que no es compleix en cap dels casos, ja que el temps que tarden en començar els tràmits des de que es plantegen seriosament la idea d'adoptar és d'uns mesos de mitjana. Tot i així, cal destacar que l'únic cas on no s'havia plantejat anteriorment l'adopció és en la família 2, ja que en la primera expliquen tenir el desig d'adoptar des de l'adolescència i en la tercera és la segona adopció.

Podem, doncs, respondre a aquesta pregunta extraient que és molt més significatiu el paper de la família que el pes dels factors de risc en el procés d'adaptació internacional, la qual cosa seria també afí a la teoria.

Per contestar la segona pregunta d'investigació: **“Quines altres variables familiars juguen un paper important en el procés d'adaptació a l'adopció”**, s'ha de fer referència als perfils de les famílies adoptives i a les funcions familiars que compleixen.

Pel que fa als perfils de famílies adoptives, els resultats de la nostra mostra coincideixen amb la informació de que aproximadament el 75% de famílies adoptives estarien dins del grup “parelles amb dificultats reproductives, infèrtils o estèrils”. És així perquè la primera i la tercera família entrevistades confirmen aquest criteri. Tot i així, cal tenir en compte que en cap de les parelles sembla complir-se el risc exposat a la teoria: l'adopció com a substitució del fill biològic. La primera parella, a més, manté certs trets propis del grup “parelles que desitgen adoptar com a primera opció de paternitat- maternitat”, ja que tot i que la decisió es pren arrel de la dificultat, comenten plantejar-se aquest recurs des de l'adolescència. La tercera família també reconeix que adopta com a

conseqüència de les dificultats reproductives, però no inicia tractament mèdic per aconseguir un embaràs quan encara hi ha possibilitat d'aconseguir-lo. Així doncs, no s'intueix en cap de les dues famílies la voluntat de "substituir" al fill biològic amb el fill adoptiu, ni una sobrecàrrega de patiment físic o psíquic per la infertilitat. La segona família entrevistada, podria incloure's dins del grup de "parelles que desitgen adoptar com a primera opció de paternitat- maternitat". El motiu principal és de caire humanitari, ja que la mare sembla estar molt conscienciada amb la necessitat de l'adopció. Tot i així, i fent referència al risc que el marc teòric associa a aquest tipus de motiu de maternitat, cal no oblidar que la mare manifesta un desig i una voluntat de ser mare, no sent el motiu humanitari l'únic que la impulsa a adoptar. Tanmateix, és molt rellevant considerar que en aquesta família la decisió d'adoptar és gairebé exclusiva de la mare, i que, per tant, es podria incloure també dins el perfil de famílies que correspon a "persones soles" (tot i que el pare n'és un acompanyant). Respon també al perfil de que, tot i ser una dona casada, mostra bastanta autonomia en el procés de ser mare, i arribada una edat (en la qual ella reconeix sentir-se gran) decideix iniciar l'adopció. Això es podria associar al risc d'utilitzar l'adopció com a mecanisme per omplir el buit emocional, el qual sembla no produir-se en aquest cas, tot i no poder-se comprovar.

Una altra variable a tenir en compte en el procés d'adaptació de l'infant adoptat és la funció o funcions que compleix la família adoptiva. En primer lloc, cal destacar que totes les famílies, tot i les seves diferències, compleixen amb les funcions protectores que caracteritza a les famílies adoptives. Pel que a les funcions que hauria de complir tota família independentment de la seva tipologia (Rodrigo i Palacios, 2004) es consideren ben assumides per part de les tres famílies entrevistades.

Pel que fa a les funcions específiques de la família adoptiva, totes les famílies descriuen un bon coneixement de les necessitats dels fills adoptats, i per tant, una comprensió dels seus comportaments en termes positius. Pel que fa a la creació del vincle afectiu, la primera família disposa de 3 mesos amb disponibilitat complerta i exclusiva pel el fill. Tenint en compte el que diu la teoria, es podria considerar un temps d'exclusivitat baix, ja que és difícil construir un vincle afectiu segur en 3 mesos i garantir en el nen el suficient sentiment de seguretat per explorar altres contextos educatius. Tot i així, en aquest cas, es pot hipotetitzar que aquest temps de formació del vincle és suficient ja que la seva adaptació a la llar d'infants és molt bona i, a més, actualment descriuen tant el pare com la mare, un vincle afectiu amb el fill molt segur basat en l'afecte i l'amor i amb unes valoracions mútues molt positives. Pel que a les funcions que descriu Harris (1989), es considera que aquesta família compleix amb les dues funcions més

significatives pels pares adoptius. En primer lloc, hi ha un molt bon treball de reflexió sobre els orígens per part dels pares, que s'analitzarà en més profunditat quan es parli del coneixement dels orígens; i també hi ha mostres d'afecte i estima cap al fill i un vincle que sembla ser segur.

A la segona família entrevistada sembla que es dona temps suficient per crear el vincle afectiu amb la filla, si més no amb la mare, que s'agafa un any de baixa sense sou per disposar de temps suficient per estar amb ella. El vincle que es crea amb la mare és molt estret, quasi exclusiu. Podria correlacionar amb trets del vincle afectiu insegur de tipus inhibit, al mostrar molta ansietat davant la separació i una dificultat per explorar l'entorn amb seguretat en absència de la mare. Aquest patró de comportament s'observa també al començar l'escola bressol, on mostra moltes dificultats per adaptar-se. Pel que fa a les funcions descrites per Harris (1989), la família mostra bona elaboració del treball sobre el passat i els orígens, i mostres d'amor habituals, sobretot per part de la mare.

L'última família va vinculant-se progressivament amb la filla adoptiva durant els sis mesos que els pares compten amb la baixa per maternitat- paternitat. Després d'aquesta vinculació, la nena comença l'escola bressol i s'entén que la seva vinculació és prou sòlida perquè s'adapta bé a l'entorn i als companys, i alhora segueix mostrant afecte alegria quan els pares tornen a buscar-la. De les funcions descrites per Harris (1989), destaca per ser menys clara que en les altres famílies la funció de desenvolupar la capacitat de pensar sobre els orígens. La noia diu no sentir-se diferent i els pares no troben diferències amb un fill biològic. Així, la noia podria estar confosa sobre el veritable significat de l'adopció (com es veu en l'afirmació: "És com si fos d'aquí, com si hagués nascut allà dels meus pares i després haguéssim vingut aquí"), segurament perquè encara no ha fet la reflexió sobre el què significa i comporta ser adoptat/a (encara no ha entrat a l'adolescència, quan segurament s'intensificarà aquest fet). L'altre funció descrita pel mateix autor, "donar amor", està molt present a la família i les mostres d'afecte són mútues entre els pares i la filla, sobretot en la direcció filla – mare. Tenint en compte els nivells de seguretat personal dels fills de les tres famílies adoptives pel que fa al sentiment de sentir-se estimat i de seguretat de cara al futur, es podria hipotetitzar que les funcions parentals són positives i satisfactòries (Mirabent i Ricart, 2012). Tot i així, cal destacar l'angoixa per la falta d'informació sobre els pares adoptius del fill de la primera família i les dificultats en les relacions interpersonals de la filla de la família 2.

La tercera pregunta plantejada a l'inici de l'investigació: **"Quines dificultats solen aparèixer en aquest procés?"**, es contesta amb la informació extreta de les fases

d'adaptació a la situació adoptiva i del coneixement dels orígens. Per analitzar les fases d'adaptació familiar, s'utilitza el "Model d'adaptació inicial a la situació adoptiva" proposat per Anna Beràstegui (2005) i recollit al marc teòric, a partir de les respostes de les famílies a aquest punt de l'entrevista.

La tres famílies comencen el procés adoptiu amb uns estressors familiars que podríem considerar baixos (Factor A: acumulació de demandes). Poden destacar, a part de la transició a la parentalitat normativa, alguns problemes de procés associats a l'adopció com la necessitat de contacte físic o verbal per adormir-se, l'inquietud motora i el mal comportament (lleuger); les quals destaquen quasi totes les famílies. En aquest aspecte, cal remarcar la família 3 per l'absència d'estressors. No destaquen altres estressors intrafamiliars, extrafamiliars o de necessitats especials del menor a cap família, tot i que en la primera família les dificultats motores en el tronc inferior podrien suposar més necessitat d'atenció i suport dels adults, però la família no ho relata. En la tercera família també l'existència d'una adopció prèvia, per tant, la presència d'un germà podria ser també un estressor afegit. Comptem amb el suport molt significatiu d'una vinculació positiva en tots els casos, no existint cap cas on es descriu rebuig inicial cap als pares. La vinculació oscil·la entre la vinculació immediata de la família 1, fins a la vinculació més progressiva de la família 3.

Els pares es generen unes expectatives d'adaptació (Factor C: expectatives de l'adaptació) en termes molt positius en tots els casos. No recorden el procés com a gaire estressant o complicat i no necessiten assessorament durant els primers mesos o fases d'adaptació. A més, les expectatives en aquest cas poden ser més positives al no relacionar-se les dificultats del menor ni els problemes de conducta amb l'adopció. S'intueix, doncs, que no apareixeran dificultats en el fill adoptat; tenint així millors expectatives de control i millor predictibilitat. Això comporta que no calgui generar o utilitzar recursos d'afrontament "extres" per part dels pares adoptius (Factor B: els recursos adaptatius), fet que també es potencia per l'estil educatiu democràtic que s'intueix dels pares, al combinar les mostres d'afecte amb el control, l'establiment de límits i l'ambient comunicatiu.

Tot això conclou amb la bona adaptació familiar a la situació adoptiva (Factor X: l'adaptació) que pot intuir-se per les valoracions satisfactòries dels pares sobre el procés. L'adaptació familiar, alhora, es relaciona amb la bona adaptació del menor; establint, doncs, que els problemes inicials de conducta que presenten dos dels tres nens entrevistats estan relacionats amb el seu procés d'adaptació; tal i com descriu l'autora del model (Beràstegui, 2005). Així doncs, podem afirmar que l'adaptació familiar

influeix en l'adaptació psicosocial, de manera que a major percepció d'adaptació familiar, major serà també l'adaptació psicosocial del menor (León i Manso, 2011).

Els resultats també poden relacionar-se amb el concepte de resiliència familiar, destacant la capacitat de les famílies per adaptar-se a les situacions adverses amb l'ajust psicològic dels nens adoptats (Buchanan, 2009). Tot i així, la comparació s'ha de fer necessàriament en termes parcials, al considerar-se la resiliència familiar com un constructe inestable i canviant en el temps.

Pel que fa al coneixement sobre els orígens, el maneig que totes les famílies en fan coincideixen amb les pautes descrites per Mirabent i Ricart (2012) i Fernández i Rodríguez, 2009. Tracten el tema de l'adopció des del dia en què el fill arriba a la família (progressivament) i d'una manera natural i desproblematitzada. Totes les famílies asseguren tractar el tema amb la màxima sinceritat possible i coincideixen en què sempre s'ha adaptat el terme "abandonament" per altres formes com "no podrien cuidar-te" i en què no es donen detalls desconsiderats. En tots els casos, els fills poden expressar els dubtes que els sorgeixin respecte l'adopció de forma natural i espontània, sense que això incomodi o pertorbi la dinàmica familiar. La satisfacció dels fills és, en general, molt bona. Destaca el fill de la primera família, que mostra un clar malestar per la falta d'informació sobre els seus pares biològics, fet que coincideix amb l'arribada de l'adolescència, i fins al punt que es qüestioni la sinceritat dels pares, malgrat ells afirmen no saber més coses. Els fills de les altres dues famílies expressen estar contents amb la informació que tenen sobre els orígens i fins el moment, diuen, no tenir necessitat de saber-ne més.

Totes les famílies coincideixen en què el fill comença no entenent el significat de l'adopció, i de fet, només la mare de la família 2 considera que ja ha comprès per complet el significat, coincidint amb el cas d'edat superior. El coneixement dels orígens també pot donar resposta a la següent pregunta d'investigació: **"Quines característiques són exclusives de l'adopció internacional?"**.

Arribem a l'última pregunta d'investigació: **"Quina presència té l'adopció en l'adolescent? I més concretament, amb la seva satisfacció amb la vida?"**. La primera part de la pregunta es pot analitzar a partir de la vivència de dues de les tres famílies entrevistades. La filla de la tercera família entrevistada té actualment 11 anys i 9 mesos i no es senten identificats, ni els pares ni ella mateixa, amb cap de les preguntes que se li formulen sobre l'adolescència.

Pel que fa als altres dos casos, no es troben problemes de conducta greus ni alteracions emocions (Barry i Barth, 1989). Tal i com afirma Rosser (2013), l'explicació d'aquestes alteracions es troba en gran part en el context; per la qual cosa considerem que el pes de la família ha sigut molt significatiu pel que fa al maneig de l'adolescència en la nostra mostra. Tot i així, es veuen representades les dificultats que descriu Rosser (2013) en nens adoptats adolescents. Així doncs, en la primera família es descriu un fill que a mesura que ha anat creixent i ha anat guanyant progressivament autonomia, ha començat a buscar més intensament els seus orígens. En aquest cas, però, no es considera relacionat amb la falta de vinculació sòlida anterior, sinó més aviat a una millor comprensió de la condició d'adoptat i el consegüent increment de la inquietud personal. A més, cal destacar que el fill cursa actualment l'etapa de la construcció de la identitat. Per altra banda, a la família 3, la noia podria complir certs criteris del doble joc d'identificacions. En aquest cas, no es reflexa entre els pares biològics i adoptius, però sí entre les dues cultures: occidental i oriental. La noia mostra clarament una inclinació cap a la cultura oriental, sentint-se contrària a la manera de fer dels joves d'aquí i "criticant" a les noies adoptades a Xina que obliden els seus orígens i es comporten "com els d'aquí". Reivindica, per tant, la cultura d'origen.

La segona part de l'última pregunta relacionada amb la relació entre l'adopció i la satisfacció amb la vida, s'analitza a partir de l' "Escala de Satisfacció amb la Vida" (Diener, Emmons, Larsen i Griffin, 1985), al comprovar que és un bon instrument per recollir la percepció de benestar, l'autoestima, la sociabilitat i l'optimisme. Tot i que no és un recurs suficient per relacionar amb la resiliència individual, es fa la hipòtesis de correlació entre els resultats i una primera impressió de la resiliència de la mostra de nens adoptats, ja que aquesta s'entén com el manteniment de l'equilibri i de bona adaptació personal davant situacions adverses (León i Manso, 2011), en aquest cas l'adopció. Tot i que la resiliència sigui un constructe que es construeix a partir de la interacció amb l'ambient i que els menors que presenten millor resiliència individual són els que gaudeixen de millor clima i relacions familiars (Elder i Conger, 2000; Luthar i Zelazo, 2003), té un caràcter individual i ens permet conèixer els trets personals que també incideixen sobre l'adaptació del menor adoptat. Així, no hem d'oblidar que un menor amb els mateixos recursos familiars, pot respondre de maneres diverses segons els seus estils d'afrontament. Els resultats dels nois i noies de la nostra mostra (tots entre 31 i 34 sobre un màxim de 35), s'engloben dins la categoria de "molts satisfets" i es pot hipotetitzar que tenen una bona resiliència personal. Això ens permet extreure dues idees més: la seva bona resiliència individual concorda amb la bona resiliència

familiar i la seva bona adaptació familiar podria estar influïda per la seva bona resiliència individual.

Tenint en compte els resultats obtinguts i la seva comparació amb la recerca teòrica, es podria contestar la principal pregunta d'investigació assumint que el paper de la família, en el cas de la nostra investigació, és molt més significatiu que el pes dels factors de risc previs a l'adopció. Per tant, podem dir respecte l'objectiu plantejat que les famílies estudiades han estat capaces de contenir els riscos associats a l'adopció, a través de l'acompanyament del menor al llarg del seu desenvolupament.

11. Conclusions

L'investigació que ens ocupa intenta allunyar la concepció problemàtica que tant comunament s'associa als nens i nenes adoptats internacionalment. Amb aquest objectiu, s'estudia el paper protector de la família en contraposició als factors de risc que es relacionen a l'adopció internacional, per intentar comprovar quin paper juga en l'adaptació del menor i el seu correcte desenvolupament en el sentit més ampli possible. Per això ens plantejàvem a l'inici com a objectiu de l'estudi si la família era capaç de compensar les dificultats de l'adopció internacional.

Si bé no es pretenen oblidar les diferències individuals, amb els resultats d'aquest estudi s'ha intentat demostrar a través dels casos estudiats, que el paper de la família actua com a factor protector potent, de manera que pot compensar, en la majoria dels casos, els dèficits i les carències amb les quals arriba el menor a la família adoptiva. A més, s'investiga quines variables familiars són importants per garantir l'èxit de l'adaptació del menor, entenent que moltes vegades les dificultats dels menors poden provenir de la falta de recursos de la família, les baixes expectatives d'èxit, la reparació psicològica d'una infertilitat, etc. Així doncs, es defensa que tot fill és adoptable independentment de la seva història prèvia o característiques personals quan la família és precisament el que en aquesta investigació es defineix com a família i compleix les seves funcions protectores.

Com a conclusions de l'estudi extraïem que els factors de risc tenen la seva incidència en el desenvolupament, ja que es manifesten a la nostra mostra en una sèrie de dificultats al llarg del desenvolupament. Així, són visibles els conflictes d'identitat dels adolescents en la nostra mostra, com també les dificultats en el procés d'adaptació inicial o en el coneixement dels orígens. Per tant, l'adopció internacional engloba una sèrie de peculiaritats que no es poden oblidar quan es vol adoptar. La funció de la família és única i engloba un "plus" de complexitat.

Per aquest motiu, també concloem que és important valorar el concepte d'idoneïtat, per considerar els riscos familiars, i si és el cas oferir eines i recursos a les estructures familiars. Així, pensem que els bons resultats de la nostra mostra es deuen als bons recursos de les famílies adoptives i el baix nivell de risc previ que presentaven. A més, pensem que part de l'explicació de la bona adaptació en la nostra mostra es relaciona amb la concepció despatologitzada de les conductes dels fills.

Així doncs, tot i les dificultats inicials, els adolescents han aconseguit desenvolupar-se de manera satisfactòria en la seva totalitat. Atribuïm l'èxit al paper col·laborador de les famílies adoptives. Com també, intuïm que ha tingut influència la seva resiliència individual (que alhora també haurà estat construïda en interacció amb la família adoptiva).

Finalment, assumim en termes generals que la família té un paper reparador en tots els casos estudiats, i per tant, que el pes important per explicar l'adaptació del menor adoptat es troba en el paper i la funció familiar. Així, el major o menor grau de les dificultats presentades podrien associar-se als recursos de la família i el seu maneig de la situació adoptiva.

Pel que fa a les limitacions, som conscients que només s'ha treballat amb 3 casos. Per això, una possible perspectiva de futur seria fer un estudi similar amb famílies amb nens i nenes adoptats internacionalment seleccionant prèviament els nivells de riscos anteriors a l'adopció, per comprovar fins a quin punt el paper de la família pot compensar les experiències prèvies.

Una altre limitació important de la investigació a l'hora d'estudiar el desenvolupament dels nens i nenes adoptats és la reducció de l'estudi al context familiar. Per limitacions de temps, de recursos i de la pròpia definició acotada del Treball de Final de Grau, no es va poder plantejar un estudi més ampli que englobi tots els contextos en els quals participa un infant i que, com és lògic, influiran en la seva adaptació i el seu desenvolupament. En aquest sentit, una altre possible perspectiva de futur seria l'estudi de l'adaptació de l'infant adoptat a través dels diferents contextos educatius en els quals participa. Hagués sigut molt significatiu per l'estudi estudiar principalment el context escolar, per conèixer com treballen amb els nens i nenes adoptats que arriben a l'escola i com faciliten la seva adaptació a través del treball coordinat amb la família. Fer-ho podria donar una perspectiva molt més àmplia del desenvolupament del menor.

Pel que fa a les dificultats amb les quals s'ha topat la investigació, s'ha de referenciar necessàriament la dificultat per accedir a la mostra. La psicòloga especialitzada en adopcions que en un inici va assessorar l'investigació, ja va advertir que seria complicat accedir a mostra que volgués participar, ja que per moltes persones pot ser un tema delicat que no comparteixen obertament. A més, sovint va acompanyat de dades delicades i molt personals que no són fàcils de comentar amb algú desconegut. Tot i

que finalment va ser possible contactar amb tres famílies adoptives, no es va poder triar la seva diversitat; per la qual cosa va ser difícil garantir que les situacions adoptives fossin diverses. Tot i així, pensem que s'ha aconseguit diversitat pel que fa als països d'origen i l'edat actual dels menors.

Una altre dificultat a destacar és la selecció de la informació i, per tant, també l'acotació del tema d'investigació. Els estudis sobre adopció internacional són molt nombrosos, però històricament s'han centrat més en buscar les dificultats que s'associen als nens adoptats; les "diferències" que existeixen entre nens adoptats i nens no adoptats o la prevalença amb trastorns o alteracions psicològiques. Ha calgut bastanta recerca bibliogràfica per trobar un altre tipus d'estudi, més encaminat al paper facilitador de la família i des d'una vessant més despatologitzada de les adopcions. A partir d'aquí, també es va treballar per acotar el context d'estudi i aprofundir en un únic context per assolir objectius d'investigació més ambiciosos.

Per acabar el treball, es considera oportú tornar a recalcar la importància del paper de la família en el desenvolupament de qualsevol infant. Es proposa intentar mirar qualsevol infant, adoptat o no, des dels ulls que busquen identificar les seves necessitats, per sobre de les seves carències o dèficits. Com a pràctica professional, pot tenir clares implicacions de cara a la promoció de que qualsevol infant és adoptable, sempre i quan la família disposi dels recursos per fer front a les necessitats i obstacles que, com en el desenvolupament de qualsevol menor, puguin sorgir en el camí. Sota aquesta perspectiva podríem explicar-nos, encara que parcialment, la gran majoria d'èxit en les adopcions.

Referències bibliogràfiques

- Arranz, E., Oliva, A., Olabarrieta, F., y Antolín, L. (2010). Anàlisi comparativo de las nuevas estructuras familiares como contextos potenciadores del desarrollo psicológico infantil. *Infancia y aprendizaje*, 33(4), 503-513.
- Atienza, F. L., Pons, D., Balaguer, I., y García, M. (2000). Propiedades Psicométricas de la Escala de Satisfacción con la Vida en adolescentes. *Psicothema*, 12(2), 314-319.
- Berástegui, A. (2007). La adaptación familiar en adopción internacional: un proceso de estrés i afrontamiento. *Anuario de Psicología*, 38(2), 209-224.
- Campos, C. E. (2007). *La metodologia qualitativa en l'estudi del comportament*. Barcelona: Editorial UOC.
- Capastora, M., y Velazquez, F. (2007). *Niños adoptados. Estrategias para afrontar conductas*. Madrid: Editorial Síntesis .
- Generalitat de Catalunya (2016). *Gencat*. Consultat 18 de febrer 2016, des de http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/acolliments_i_adopcions/adopcions/adopcio_internacional/
- Fernández, A., y Rodríguez, C. (2009). *Después de adoptar: todas las respuestas para padres adoptivos*. Barcelona : Ediciones ceac.
- Ferreira, M. C., y Rosa do Amaral Costa, N. (2012). Construcción de vínculos afectivos en contextos adversos de desarrollo. Importancia y polémicas. *Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, 16(395), 741-798.
- Freijo, E. A., Martín Ayala, J., Oliva Delgado, A., y Parra Oliva, A. (2010). Anàlisi de los problemas y necesidades educativas de las nuevas estructuras familiares. *Colegio Oficial de Psicólogos de Madrid*, 19(3), 243-251.
- Grau, E., y Mora, R. (2010). Entornos terapéuticos en postadopción. *Información psicológica*(98), 4-11.
- León, E. (2011). *Desarrollo, adaptación y ajuste psicológico de los niños y niñas adoptados internacionalmente: Factores de riesgo i de protección, dinámica familiar i resiliencia* (Tesi doctoral no publicada). Universidad de Sevilla, Sevilla.
- Limiñana, A. R., y Bueno Bueno, A. (2011). La construcción del vínculo en la adopción: la teoría del apego como marco de referencia en la intervención post- adoptiva.

- Desafíos y perspectivas actuales de la psicología en el mundo de la infancia*, 1(1), 333-340.
- López, F. (2006). Apego: estabilidad y cambio a lo largo del ciclo vital. *Infancia y aprendizaje*, 29(1), 9-23.
- Mañes, R. J., Sospedra Aguado, R., Sabater Barrocal, Y., y Plá Molero, L. (2011). La importancia de las experiencias tempranas de cuidado afectivo y responsable de los menores. *International Journal of Developmental and Educational Psychology*, 1(1), 511-520.
- Martínez, V. (2013). *Paradigmas de investigación. Manual multimedia para el desarrollo de Trabajos de investigación. Una visión desde la epistemología dialéctica crítica*. Consultado 16 de marzo 2016, desde http://www.pics.uson.mx/wp-content/uploads/2013/10/7_Paradigmas_de_investigacion_2013.pdf
- Ministerio de Sanidad y Política Social. (2010). *La aventura de adoptar. Guía para solicitantes de adopción internacional*. Madrid: Ministerio de Sanidad y Política Social.
- Mirabent, V., y Ricart, E. (2012). *Adopción y vínculo familiar: Crianza, escolaridad y adolescencia en la adopción internacional*. Barcelona: Herder Editorial.
- Monreal, M. G., y Esteban Guitart, M. (2012). Consideraciones educativas de la perspectiva ecológica de Urie Bronfenbrenner. *Contextos educativos*, 15, 79-92.
- Rodrigo, M. J., y Palacios, J. (2010). *Familia y desarrollo humano*. Madrid: Alianza Editorial.
- Román, M., y Palacios, J. (2011). Separación, pérdida y nuevas vinculaciones: el apego en la adopción. *Acción psicológica*, 8(2), 99-111.
- Rosser, A. M. (2013). Adolescencia y adopción. Retos específicos. *XIV Congreso Virtual de Psiquiatría* (pp. 1-7). Alicante: Interpsiquis.
- Viejo, A. B. (2005). *La adaptación familiar en adopción internacional: una muestra de adoptados mayores de tres años en la Comunidad de Madrid*. Madrid: Consejo Económico y Social de la Comunidad de Madrid.

ANNEXOS

Treball Final de Grau

TARAZONA CASTILLO, Laura

4r del grau en Psicologia

Tutora: Maria Teresa Segués Morral

Treball Final de Grau

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVIC – UCC)

Vic, 13 de maig del 2016

ÍNDIX

Annex 1: Model entrevista pares adoptius	3
Annex 2: Model entrevista noi/a adoptat/a	12
Annex 3: Model “Escala de Satisfacció amb la Vida”	18
Annex 4: Model autorització pares o tutors legals.....	19
Annex 5: Document de pràctiques ètiques.....	20
Annex 6: Anàlisi de categories	21
Annex 7: Model d’entrevistes transcrites	23
7.1 Transcripció entrevista pares (Cas 1).....	23
7.2 Transcripció entrevista filla adoptada (Cas 2).....	37
Annex 8: “Escala de Satisfacció amb la Vida”	49
8.1 Resposta Escala Cas 3.....	49

Annex 1: Model entrevista pares adoptius

Hola als dos i encantada de conèixer-vos.

Sóc una estudiant d'últim curs del grau en psicologia a la Universitat de Vic i ara mateix estic realitzat el Treball de Final de Grau.

En primer lloc m'agradaria agrair-vos als dos la vostra disposició i col·laboració en aquest projecte. Tota la informació que se'm doni avui serà tractada amb absoluta confidencialitat i només serà utilitzada per la realització d'aquest treball, sense aportar dades que us puguin identificar. L'objectiu d'aquesta entrevista pretén ser una posada en comú de l'experiència que per vosaltres ha estat l'aventura de l'adopció. En concret, m'agradaria copsar en el meu treball el gran esforç i el paper importantíssim que tenen les famílies, i sobretot els pares, en el procés d'adoptar un nen i formar una família amb amor i dedicació. Lluny de la posició problemàtica amb la que sovint es relacionen els nens adoptats, el meu treball pretén parlar i demostrar que existeixen segones oportunitats quan es crea un entorn positiu i estimulador pel nen o nena.

L'entrevista es dividirà en dues parts. La primera està formada per preguntes prèvies a l'adopció, que fan referència tant a l'experiència anterior del vostre fill com als vostres processos i motivacions com a pares. La segona part, està més orientada a recollir el procés de desenvolupament i d'adaptació del vostre fill, des del moment de ser adoptat fins ara a l'adolescència.

La meva intenció és que us sentiú còmodes en tot moment i amb aquesta intenció he creat cadascuna de les preguntes, però tot i així, us demano que no contesteu res que no us sembli oportú o simplement que no us vingui de gust compartir.

Així doncs, comencem...

PRIMERA PART: FACTORS DE RISC I FACTORS DE PROTECCIÓ PREVIS A L'ADOPCIÓ

Factors de risc i factors de protecció previs a l'adopció en relació al NEN/A:

En primer lloc, m'agradaria plantejar-vos algunes qüestions sobre el context i les vivències que coneixeu del vostre fill abans de ser adoptat. Ja sabreu que en l'estudi de les adopcions és molt important conèixer com van viure els nens i nenes abans

d'adoptar-los per entendre el procés de desenvolupament i d'adaptació al nou entorn familiar.

No totes les famílies reben gaire informació sobre la vida anterior de l'infant que han adoptat, per tant, contesteu allò que sapiguen o que us vingui de gust.

Experiències prèvies / característiques sociodemogràfiques:

- Quin és el país d'origen del vostre fill?
- Amb quina edat va arribar a la família? I quina és la seva edat actual?
- És comú que a Europa de l'est els nens i nenes adoptats passin abans per un orfenat, i per contra, els nens adoptats a Sud-amèrica normalment estam amb mares d'acollida fins el moment de ser adoptats. En el vostre cas, coneixeu on vivia el vostre fill? Va ser un únic context, o va passar per diferents institucions i/o famílies? (en el cas d'haver estat en orfenat, preguntar pel temps exacte que va estar-hi).
- Tant si es tracta d'una família com d'una institució, quina va ser la qualitat dels seus cuidats? És a dir, quines eren les condicions en les que vivia? (condicions higièniques, pobresa, qualitat de la infraestructura, atenció a les seves necessitats, etc.).
- Coneixeu l'existència d'alguna vinculació afectiva segura prèvia a la vostra? (Per exemple, recorda una relació positiva amb els seus pares? Va plorar molt al separar-se d'una cuidadora en concret, etc.)
- Coneixeu l'existència de negligència greu cap al vostre fill/a? En cas afirmatiu, veu tenir informació sobre l'existència de maltractaments?

Factors de risc i factors de protecció previs a l'adopció en relació als PARES:

A continuació, m'agradaria comentar el vostre procés tant personal com de parella que us va motivar a plantejar-vos i a seguir endavant amb l'adopció. Tanmateix, com va ser el procés d'espera fins al desitjat dia d'anar a buscar el vostre fill.

- Per què va decidir adoptar? Què va motivar la vostra decisió? Si haguéssiu de resumir en una línia/ idea el motiu que us va motivar, quin seria?
- Quan temps va passar des de que va començar a pensar en la idea d'adoptar i finalment va començar els tràmits?
- Va ser una idea compartida des del principi (parella)?

- Amb quina idea anàveu? (expectatives) Teníeu pensada una edat concreta, sexe concret o país/ cultura?
  - Ho veu haver de modificar? Va ser fàcil?
- Quan de temps va passar des de que va començar els tràmits fins que finalment us van donar el nen/a?
  - Més concretament, quan de temps va passar des del primer contacte (viatge) fins a la convivència?
- Com va anar el procés d'adoneïtat? Us el va donar l'ECAI?
  - Si respon que no, s'hauria d'intentar esbrinar si va ser un psicòleg privat o si van haver d'anar a través de judici
- Quina és la vostra composició familiar? (Depenent de quina sigui, es pregunta pel risc: per exemple si hi ha germans biològics, si és una mare o pare sol, si són famílies reconstruïdes, etc.)

SEGONA PART: DESENVOLUPAMENT I VINCLE FAMILIAR

Trobada i primers dies:

Pel que fa al dia de la trobada i els dies immediatament posteriors a l'adopció:

- Com va ser el moment de la trobada? Com veu reaccionar i com va reaccionar el nen/a? Quins sentiments es desperten en vosaltres quan recordeu aquell dia?
- Si el nen/a era prou gran, se'l va deixar acomiadar-se dels seus companys? En la mateixa línia, com va ser el moment de l'acomiadament? Va fer alguna cosa especial, tant vosaltres com el vostre fill?
- Vau mantenir el seu nom?
- Quan de temps veu tardar en presentar-lo als familiars i amics? I a portar-lo a l'escola? Ho teníeu pensat abans?
- Quan de temps veu tenir per poder estar a soles amb ell/a? (baixa o molta disponibilitat)
- En un primer moment, quan el nen arriba a casa tot és nou per ell/a. Com reacciona, ho recordeu? Es va mostrar desconfiat, espantat, indiferent? Hi havia alguna cosa de la casa que li resultés especialment interessant?
- Va disposar, des d'un primer moment, d'un espai per ell/a que haguéssiu preparat abans?

- Podríeu dir-me quins d'aquests signes o conductes observàveu els primers dies o setmanes en el vostre fill/a? (signes de deprivació afectiva i de falta d'estimulació → segons l'edat mirar què compleix)

0-12 mesos	1-3 anys	3-6 anys
Mirada perduda	Dificultats per comunicar-se verbalment (encara que no es comparteixi l'idioma, pot buscar o no altres formes de comunicar-se)	Rebuig cap als pares adoptius
Plor desmesurat	No expressivitat de sentiments o emocions	Baix desenvolupament intel·lectual: lèxic pobre, parla, etc.
Falta de plor	Baix desenvolupament cognitiu (informes mèdics o pediàtrics)	Agressivitat verbal o física, mentider, no accepta l'autoritat (desenvolupament social)
Mutisme, encara que no parli no emet sorolls ni gargoteja	No saben jugar i no joc simbòlic	Alteracions en la manera de donar afecte: pot donar-ne massa, no donar-ne, tenir pors exagerades (sortir de casa, que se sàpiga que és adoptat, etc.), etc. (desenvolupament afectiu)
Baixa mobilitat o postures inadequades (no saben caminar, assentar-se, gatejar, etc.)	No sap caminar o assentar-se	
Balanceig	Rebutja abraçades, es manté rígid davant el contacte físic amb pares, etc. (trets autistes)	
Alteracions del son	Molt moviment corporal, inquietud exagerada (hiperactivitat) i dificultats per atendre (per exemple quan se li parla o se li explica alguna cosa)	
Autolesions		
Falta d'expressió		
Fixació per mirar-se les pròpies mans		
No aguantar-se el cap		

Durant els primers mesos:

És molt comú que durant les primeres setmanes o mesos (segons el cas perquè cada nen elabora el procés de manera molt diferent) els nens i nenes es comportin d'una manera fora de l'habitual o diferent al que es comportaran més endavant fruit del seu procés d'adaptació al nou context familiar i de les seves carències anteriors. És un període que sovint es relaciona amb una alta autonomia i poca reclamació als pares.

- Com van anar els primers mesos, què destacaríeu de la seva adaptació?

- Creieu que tenia més autonomia que un nen de la seva edat? Menjava, es vestia, etc. tot sol?
- En general, creieu que reclamava l'atenció de l'adult?
- Parlem una mica de com era el seu funcionament en general:
  - Com era el seu patró de son, els seus hàbits abans d'anar a dormir? Necessitava un adult per dormir? Dormia sol en una habitació? Seguíeu algun ritual a l'hora d'anar a dormir (per exemple cantar o explicar contes), amb quin objectiu?
  - Com era el seu control dels esfínters? Arriba amb aquest hàbit adquirit o li ensenyeu? Li costa controlar i demanar per anar al lavabo?
  - Creieu que tenia massa inquietud motora? Per exemple, era incapaç de distreure's sol, s'avorria molt fàcilment o feia moviments repetitius amb el cos?
  - Com us comunicàveu? Va ser difícil entendre-us per mitjà del llenguatge? Recordeu que fes servir llenguatge no verbal? I vosaltres per comunicar-vos amb ell?
  - Era capaç d'expressar les seves necessitats? "Tinc gana, tinc son, vull això, vull allò, etc", encara que fos amb llenguatge no verbal.
- Considereu que era capaç de vincular-se amb vosaltres? Els nens i nenes adoptats al principi poden tenir grans dificultats per vincular-se amb els pares. Una mostra de vincle seria l'infant que es neguiteja si està amb estranys o que no accepta l'afecte d'aquest; sinó que es sent emparat i es calma quan està amb la seva mare o pare. Per exemple, reclama el seu afecte, plora si marxa, es tranquil·litza si l'agafa o li parla, etc. Per contra, un infant que té dificultats per vincular-se en un primer moment, podria mostrar-se exageradament autònom, independent de la seva mare i pare, no buscaria interaccionar amb els pares i no mostraria expressions de malestar si marxen ni es consolaria si tornessin. Així doncs, quina actitud consideraríeu més pròpia del vostre fill les primeres setmanes d'estar amb vosaltres?
- Si hi ha germans a la família, com és la relació? L'accepta? Juguen?, etc.
- Com a pares, com responeu davant l'actitud del vostre fill? A què ho atribuïu?
- Rebeu assessorament institucional o hi ha alguna figura important que us ha ajudat a resoldre els dubtes sobre l'educació del vostre fill?
- Considereu que el seu comportament va modificar significativament al cap d'unes setmanes o pocs mesos?

Entre els primers mesos i l'any d'estar amb vosaltres:

Una vegada estan habituats al context familiar i l'amor dels seus pares, és molt comú que s'observi en els nens i nenes un canvi de comportament. Pot ser que en certa manera "empitjori" o sigui més demandant, però en tots els casos és un comportament positiu que els permet ser ells mateixos i actuar com faria qualsevol altre nen. També pot ser una manera de "comprovar" l'incondicionalitat de l'amor dels seus pares i de tapar buits emocionals.

- Considereu que el nen comença a ser més selectiu? Per exemple, amb el menjar o amb els estranys?
- Té rabietes, es queixa, plora, etc.?
- Comença a "portar-se malament" (problemes conductuals)?
- Apareixen problemes d'hiperactivitat o falta d'atenció?
- Us posa reptes com a pares? (desobeeix, busca posar-vos al límit, fa verbalitzacions agressives –"no sou els meus pares"-?)
- Penseu que va tenir alguna regressió? És a dir, la seva manera de comportar-se era més infantil del que li tocava segons la seva edat biològica i, sobretot, més infantil que quan va arribar a casa? Per altra banda, va deixar de saber fer alguna cosa de les que feia abans, per exemple dormir sol o controlar els esfínters?
- Perd autonomia?
- Sovint al principi de l'estada a la família no és necessari posar uns límits i unes normes de convivència a la família, perquè tots estan en un procés d'adaptació molt prematur. Quan tothom va estar més adaptat i el nen va a comportar-se de manera més natural, es van posar unes normes i uns límits a casa? Quins? (com a mínim aconseguir algun exemple)
- Considereu que és capaç de vincular-se amb algú? Us repeteixo aquesta pregunta perquè és molt probable que hagi canviat la manera de vincular-se del vostre fill. Considereu que ara és capaç de vincular-se de forma sana (recordar consignes vincle afectiu segur. Remarcant que un vincle afectiu segur també permet que el nen es vinculi i interaccioni amb altres persones i que explori l'entorn)? Per contra, penseu que el vostre fill pot estar "excessivament vinculat" amb algun dels dos? (vincle afectiu ansiós- resistent) És a dir, demana excessiu contacte i afecte de la mare, plora desconsoladament si marxa, costa calmar-lo inclús per la mare quan torna, li costa explorar l'entorn si no l'acompanya la mare, etc.?
- Si hi ha germans, com varia la relació entre ells?

- El seu comportament “millora” després de l’any de ser adoptat? Què podeu destacar de canvi?
- Pel que fa a l’escola, com s’adapta? Apareix alguna dificultat? En cas afirmatiu, s’ha atribuït a l’adopció?

Coneixement de l’origen:

- Quan sap el nen que és adoptat? (És abans de començar l’escola?)
- Com és aquest moment? Ho pregunta? Li expliqueu vosaltres? Li comenta algú?
- Consulteu a algun professional sobre com abordar aquest tema?
- Com reacciona el nen/a?
- Considereu que la seva reacció varia a mesura que creix? (Explicar que poden començar amb indiferència, després patir pròpiament el dol de l’abandonament i finalment entendre-ho i assumir-ho quan són més grans?)
- Considereu que la paraula “adopció” genera inquietud a la família o, per contra, és un tema del que es pot parlar amb tota normalitat?
- El nen feia o fa preguntes sobre el seu origen? Se li responen?
- Com es parla dels pares biològics? Positiva o negativament?
- Fins a on expliqueu i com es fa la selecció de la informació?
- Se li ha dit el 100% de la veritat? Per què sí? Per què no?
- És un tema públic o privat? Qui decideix que així sigui?
- (si és de diferent ètnia):
  - o Això a comportat preguntes extremes en el nen/a?
  - o Creieu que li ha suposat algun problema?

Adolescència:

L’adolescència és un període de canvis personals que afecta a tota l’esfera vital dels nois i noies. Els adolescents experimenten canvis corporals, cognitius, socials, familiars i emocionals; i per això és molt comú notar canvis en el seu comportament. Una de les peculiaritats més destacables de l’adolescència és la creixent vida social i el “rebuig” cap a la vida familiar per guanyar autonomia i anar creant una identitat personal diferenciada de la dels seus pares. En el cas dels nens adoptats, pot ser comú que necessitin reconstruir la seva adopció preguntant-se què significa ser adoptat o tenir pares adoptius per construir la pròpia identitat.

- Com és el seu fill com adolescent? En què considereu que ha canviat?

- S'han intensificat les preguntes sobre l'origen amb l'arribada de l'adolescència?
- Hi ha espais de diàleg obert a la família per respondre aquestes preguntes?
- Heu sentit temor de que ara que és més gran vulgui buscar els seus orígens?
- Què us semblaria que ho fes? Li facilitaríeu la informació que teniu? Fins a quin punt?
  - o Acceptaríeu viatjar al país d'origen?
- Pot ser propi dels adolescents que en algun moment posin en qüestió als pares, la seva autoritat, per fer-los sentir incompetents o que no l'entenen prou. Això us ha passat alguna vegada? I si us ha passat, ha utilitzat alguna vegada l'argument de ser adoptat en relació a que no l'enteneu o no l'estimeu prou? Heu sentit en algun moment als vostres fills en contra vostre o ha fet verbalitzacions hostils sobre la vostra paternitat? ("Vosaltres no sou els meus pares i no em podeu obligar a X", "Segur que els meus pares no ho haguessin fet així...", etc.)
- Coneixeu als amics dels vostre fill/a?
- Confia en vosaltres per explicar-vos problemes que pugui tenir a l'escola, amb els amics, etc.?
- (En cas de diferent ètnia)
  - o Considereu que el fet de ser de diferent ètnia ha comportat algun problema amb l'arribada de l'adolescència?
  - o Com ha sigut l'evolució de la seva identitat racial?
  - o Sovint les diferents races s'associen a trets corporals molt diferents, així com ritmes molt diferenciats. A alguns adolescents els pot produir molts incertesa al no tenir referents adults que els serveixin com a models. S'ha informat sobre la diferència en els canvis corporals?
  - o Ha buscat pertànyer a un grup d'iguals de la mateixa comunitat cultural?

Altres (als dos membres de la parella):

- Com definiria la relació amb el seu fill?
- En què us assembleu?
- Com us l'imagineu en el futur? Com penseu que serà el vostre fill?
- Quina és la vostra valoració personal de tot el procés? Si us demanés per quina dificultat destacaríeu, quina hem diríeu?

Tancament:

Per la meva part queda tancada l'entrevista. M'agradaria tornar-vos a agrair la vostra col·laboració i la vostra sinceritat. Només em queda preguntar-vos si us agradaria afegir, matissar o ampliar alguna de les preguntes fetes o fer-ne d'alguna que us hagués agradat que aparegués?

Les conclusions del treball seran a la vostra disposició si les voleu llegir.

Moltes gràcies de nou, ens veiem a la propera entrevista amb el vostre fill.

Annex 2: Model entrevista noi/a adoptat/da

Hola! Com estàs ... (nom)?

En primer lloc, m'agradaria agrair-te el teu temps i participació en aquest projecte.

Ja saps que l'altre dia vaig reunir-me amb els teus pares per parlar de la seva experiència com a pares adoptius i l'aventura fins a finalment trobar-se amb tu. Així doncs, ara em reuneixo amb tu per saber com va ser la teva vivència, com ha estat la teva vida com a membre d'aquesta família. En concret, com ha estat el teu procés d'adaptació personal a aquesta situació i quins són els moments crítics que com qualsevol personal hauràs passat.

L'objectiu d'aquesta entrevista és elaborar un treball per la universitat sobre les adopcions i tota la informació que em donis serà utilitzada només amb aquesta finalitat i garantint sempre el 100% de confidencialitat de les vostres dades personals.

Totes les preguntes han estat creades amb la intenció de que et sentis còmode i a gust responent-les, però, tot i així, m'agradaria que tinguessis la total llibertat de no contestar qualsevol cosa que no et sembli oportuna o no et vingui de gust contestar pel motiu que sigui.

Al final de l'entrevista et passaré un qüestionari que avalua la satisfacció que sents amb la teva pròpia vida.

Comencem!

Comencem pel principi:

- Quin és el primer record que tens de la teva infància?

Amb aquesta pregunta m'agradaria saber si recorda alguna cosa prèvia a l'adopció (orfenat, família d'acollida, família biològica, etc.) ja que poden haver estat adoptats entre els 0 i els 6 anys.

Si no me la contesta, li puc preguntar més concretament pels cursos escolars i anar tirant enrere. Per exemple, te'n recordes dels pàrvuls? P5, P4...

Si recorda alguna cosa de la seva vida anterior a l'adopció, es demana una descripció exhaustiva dels seus records. Sobretot si va ser adoptat entre els 3 i els 6 anys, remarcar

molt aquests records. També com reacciona a la nova situació, com es sent quan arriba a la família, etc.

Entorn anterior:

- On vivies abans de ser adoptat?
- Què em podries explicar d'aquest lloc?
- Com era aquest lloc? Què recordes d'aquest lloc que et cridés l'atenció?
- Com era la gent que vivia amb tu?
- Com era la relació amb les cuidadores/ família d'acollida?
- Quina relació tenies amb els altres nens?
- Com t'hi senties allà?
- Recordes si et va costar marxar d'aquest entorn?
- I separar-te d'alguna persona en especial?

Moment de la trobada i entrada al nou context:

- Com recordes el moment de trobar-te amb els teus pares?
- Recordes sentir alguna cosa en especial? Por, desconfiança, inseguretat, alegria, etc.
- I quan vas marxar amb ells estaves tranquil?
- Com recordes els primers dies a la nova casa?
- Què et feia sentir a gust, i què et ficava inquiet?

Si no recorda res, i els seus primers records són amb la família adoptiva, es podria demanar altres coses com:

- Sempre t'has sentit part d'aquesta família?
- Els primers records que tens de la família, com són? A qui recordes? On els situes?
- I la relació amb els teus pares, ja els vas dir pare o mare des del primer dia? Recordes considerar-los pare i mare des del primer dia?

Vincle familiar:

Pel que fa al teu entorn familiar, m'agradaria fer-te una sèrie de preguntes sobre com és la relació i la dinàmica de la teva família, i més concretament de casa teva.

Ambient familiar:

- Com et sents amb la teva família?
- Com és l'ambient a casa?
- Em podries descriure un dia de cada dia, i un dia del cap de setmana?
- Tens un espai per tu sol?
- Quin espai de la casa t'agrada més? Per què? Per exemple, prefereixes estar a la cuina i al menjador, o a la teva habitació?
- Amb qui et sents millor? (pare, mare, germans, altre familiar)
  - o Per què?
- Col·labores en les tasques domèstiques?
- Quines activitats recreatives fas amb la teva família en el vostre temps lliure?

Pares:

- Com és la relació amb els teus pares?
- Que milloraries de la vostra relació?
- Et sents estimat, comprés, i a gust amb ells?
- Quan hi ha problemes a casa, com es solucionen?
  - o S'intenta que tothom digui la seva? Qui té la última paraula?
- Quan has alguna cosa malament o no et portes gaire bé, com reaccionen els teus pares? Solen castigar-te?
- Penses que és diferent a la relació que tenen els teus companys o amics amb els seus pares? En quin sentit?
  - o Si apareix alguna diferència a causa dels factors biològics: (Alguna vegada has pensat que la relació seria diferent si fossin els teus pares biològics? En quins aspectes creus que seria diferent?)

Germans (si n'hi ha):

- Com és la relació amb els teus germans?
  - o Si és biològic:
    - Sents connexió afectiva amb el teu germà/na?
    - Penses que hi ha diferència en la manera de tractar-vos? Consideres que es deu a que ell és fill biològic?
  - o Si també és adoptat:
    - Sents la connexió afectiva amb el teu germà/na?
    - Com veus la relació que té amb els teus pares?

- Penses que hi ha diferències en la manera de tractar-vos? A què es deu?
- Creus que el procés d'adaptació va ser el mateix que el teu?
- Com va reaccionar (si arriba ell primer) o com vas reaccionar (si arriba l'altre després) davant la notícia de tenir un altre germà adoptat? I el moment de la trobada? Com va ser el primer contacte?

Altres familiars:

- Com és la relació amb els altres membres de la família? Avis, tiets, cosins, etc.
- Destaques la relació amb algun d'ells?
- Compartiu estones, celebracions, aniversaris, etc.?

Entorn social i temps lliure:

Pel que fa al teu entorn social i al teu temps lliure:

- Com va l'escola? Et sents a gust allà?
- Com va ser el pas de l'escola a l'Institut?
- Has mantingut els mateixos amics de la infància o els has anat canviant?
  - Et sents més identificat amb companys adoptats?
  - (diferent ètnia) T'és més fàcil fer amics de la mateixa ètnia que tu? Per què creus que és així?
- Quants amics tens? Creus que et costa fer amics o tens facilitat per relacionar-te amb els companys?
- Què vols ser quan siguis gran?
- Què t'agrada fer en el teu temps lliure?
- Practiques algun esport? Què és el que més t'agrada d'anar a entrenar?
- Quants amics tens? Creus que et costa fer amics o tens facilitat per relacionar-te amb els companys?
- Quan tens una estona lliure, prefereixes passar-la sol o en companyia d'amics o família?
- Et reuneixes amb amics ells fora de l'horari escolar?

Coneixement dels orígens:

Ara m'agradaria fer-te unes preguntes sobre com has viscut tu l'adopció:

- Des de quan saps que ets adoptat?
- Recordes algun moment concret en el qual et vas adonar que erets adoptat?
- Et sents en llibertat d'expressar els dubtes que tinguis sobre aquest tema?
  - o Te'ls responen? De quina manera?
  - o T'ha satisfet la resposta?
  - o Alguna vegada has sentit que t'oculten informació o que no et diuen la veritat?
- Has pogut parlar d'aquest tema amb altres persones? (fora de l'àmbit familiar)
Per exemple, amics, altres nens adoptats, psicòlegs, metge, etc.
- Què creus que et fa diferent a la resta de nens per ser adoptat?
- Creus que en algun moment això t'ha pogut suposar un problema? (per exemple, has preferit no ser adoptat alguna vegada?)
- T'agradaria assemblejar-te més als teus pares?
- Què en saps dels teus pares biològics? T'agradaria saber-ne més, potser menys?
  - o Creus que saber alguna cosa d'ells et faria sentir més segur?

Adolescència:

- En què creus que has canviat des de que vas començar l'institut?
- Has canviat d'amistats, o potser ha canviat el criteri per fer amics? Com descriuries als teus amics?
- Et sents ara més diferent als teus pares? Física o personalment?
- Has tingut dubtes sobre com serà el teu cos o com canviarà a partir d'ara (sobretot si és de diferent ètnia)?
  - o T'agradaria assemblejar-te més als teus pares físicament?
- Et fas preguntes sobre com seràs i com serà la teva vida d'aquí uns anys?
- Creus que ara que ets més gran i ets més conscient del que significa ser adoptat, voldries saber-ne més coses sobre com era la teva vida d'abans i dels teus pares biològics?
- Com penses que ha canviat la teva idea sobre l'adopció? (intentar entrar en les fases del dol per abandonament, ara que en teoria ja l'ha elaborat, reflexionar sobre si creu que ha passat les altres dues fases)

- Penses en com hagués sigut la teva vida si no t'haguessin adoptat? (fantasies sobre possibles vides)
- En algun moment t'has sentit més allunyat de la teva família?

Tancament de l'entrevista:

Moltes gràcies per contestar-me a aquestes preguntes. Abans d'acabar amb l'entrevista, m'agradaria demanar-te si vols afegir alguna cosa o explicar alguna altre cosa que tu consideris important. Pots explicar alguna anècdota o qualsevol experiència relativa a l'adopció o la relació amb els teus pares que tu consideris important.

A part, creus que hi ha algun aspecte que consideres important al que tu hakis d'haver-te adaptat que no ha estat comentat a l'entrevista?

Gràcies!

Annex 3: Model “Escala de Satisfacción con la Vida”

Escala de satisfacción con la vida								
Nombre: _____								*Fecha de administración: _____
División : _____								Fecha de comienzo de cuidado: _____
*Tipo de Cuidado: _____								*Tipo de Puntuación: _____
Puntuación: _____								
<p>A continuación se presentan cinco afirmaciones con las que usted puede estar de acuerdo o en desacuerdo. Utilizando la escala de abajo, indique cuan de acuerdo está con cada elemento, eligiendo el número apropiado asociado a cada elemento. Por favor, sea abierto y honesto al responder.</p>								
	1 Totalmente en desacuerdo	2 En desacuerdo	3 Ligeramente en desacuerdo	4 Ni de acuerdo ni en desacuerdo	5 Ligeramente de acuerdo	6 De acuerdo	7 Totalmente de acuerdo	
1. En la mayoría de las formas de mi vida se acerca a mi ideal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
2. Las condiciones de mi vida son excelentes.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
3. Estoy satisfecho con mi vida.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
4. Hasta ahora, he conseguido las cosas importantes que quiero en la vida	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
5. Si pudiera vivir mi vida de nuevo, no cambiaría casi nada.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
<p>Reproducido con permiso de Ed Diener, Ph.D. Copyright © Ed Diener. Situado en el dominio público por Ed Diener. Traducido y diseñado en Español por José A. Reyes-Torres, PsyD.</p>								

Annex 4: Model autorització pares o tutors legals

AUTORITZACIÓ

En/ Na ..... com a pare/ mare/
tutor/a de .....autoritza que es pugui
realitzar la següent activitat:

.....
.....

amb la finalitat exclusiva de realitzar el Treball de Final de Grau de l'estudiant
..... de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències
Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les
persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones
que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones,
grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la
informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del
treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

.....

Signatura

..... , ... de ..... de.....

Annex 5: Document de pràctiques ètiques

DOCUMENT DE COMPROMÍS ÈTIC DE L'ESTUDIANT PER A LA REALITZACIÓ DEL TREBALL DE FINAL DE GRAU

L'estudiant LAURA TARAZONA CASTILLO dels estudis de Grau de PSICOLOGIA, amb DNI 48235868-J

Fa constar:

Que està en procés de realització del Treball de Final de Grau amb el títol:

"L'ADAPTACIÓ FAMILIAR EN L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL: VINCE FAMILIAR I ADOPTÓ"

durant el curs acadèmic 2015-16.

i declara el seu **compromís** per:

- Respectar els drets fonamentals de les persones, siguin infants o persones adultes.
- Demanar el consentiment de les persones que col·laborin o participin en el treball.
- Respectar l'esfera privada de totes les persones, grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball.
- Utilitzar la informació obtinguda només amb finalitats científiques.
- Donar compte dels resultats del treball a les persones, grups o institucions col·laboradores.
- Respectar la propietat intel·lectual i evitar de posar o escriure com a pròpies les opinions o aportacions d'altres autors/es.
- Citar clarament les fonts i la procedència de les informacions proporcionades per altres autors/es.
- Presentar una memòria escrita que sigui inèdita i original, evitant en tot moment la còpia total o parcial d'un altre treball escrit publicat o no publicat.
- Acceptar el codi ètic que contenen els principis anteriors i aplicar-los i tenir-los en compte durant la realització del treball i la defensa pública.

Signatura:

Vic, 11 de gener de 2016

Annex 6: Anàlisi de categories

Taula 1. Anàlisi de categories

Categories		Aspectes a valorar a cada categoria (Marc teòric)		Fonts d'informació	Objectiu- pregunta que intenta contestar
1. Variables que prenen rellevància en el procés d'adaptació a la situació adoptiva	Infant adoptat	<u>Experiències prèvies</u> (maltractament, contextos previs, institucionalització, vinculació prèvia) <u>Característiques sociodemogràfiques</u> (edat, país d'origen)		Pares (i nen si té records previs a l'adopció)	Quina importància tenen els factors de risc i de protecció previs a l'adopció, tant pel que fa al nen adoptat com a la família adoptiva?
	Pares adoptius	Motivació i desig de ser pares, voluntat i capacitat per crear vincle afectiu, flexibilitat del pensament, elaboració conjunta de la decisió, espera sensata		Pares	Quines altres variables familiars juguen un paper important en el procés d'adaptació a l'adopció?
2. Perfil del famílies adoptives		Es valora el tipus de família i els riscos associats a cada perfil		Pares	Quines altres variables familiars juguen un paper important en el procés d'adaptació a l'adopció?
3. Fases d'adaptació a la situació adoptiva	Moment de la trobada	Embaràs psicològic, formació vincle afectiu, expectatives, emocions en el moment de la trobada, reaccions mútues, entrada al context familiar, estressors	Anàlisi a partir del "Model d'adaptació inicial a l'adopció internacional"	Pares (i nen si té records de quan arriba a la família)	Quines dificultats solen aparèixer en aquest procés?
	Lluna de mel	Autonomia precoç, sociabilització de l'infant, vincle afectiu			
	Fase de prova	Dificultats afectives i/o conductuals, reclam atenció, regressions, límits, vincle afectiu			

4. Funcions de la família adoptiva	Interpretació dels seus comportaments (mal comportament, regressions, etc.), temps dedicat a crear el vincle (exclusivitat- disponibilitat), entrada a l'escola, mostres d'amor, treball sobre el passat, sentiment de confiança del fill.	Pares i fills	Quines altres variables familiars juguen un paper important en el procés d'adaptació a l'adopció? Quines dificultats solen aparèixer en aquest procés?
5. Coneixement dels orígens	Moment de l'explicació, sinceritat (adaptació informació), naturalitat (expressió de dubtes), privacitat, satisfacció de fill	Pares i fills	Quines característiques són exclusives de l'adaptació internacional? Quines dificultats solen aparèixer en aquest procés?
6. Adolescència i adopció	Qüestionament als pares, problemes de conducta, alteracions emocionals, hiperactivitat, trastorns externalitzants, construcció identitat (joc d'identificacions, doble identitat), guany progressiu d'autonomia (increment recerca d'orígens)	Pares i fills	L'adopció té incidència a l'adolescència?
7. Vincle familiar actual	Valoracions mútues. Presència de la família en el dia a dia del fill.	Pares i fills	La família és un factor protector que facilita l'adaptació i la compensació dels factors de risc associats a l'adopció?
8. Puntuació "Escala de Satisfacció amb la Vida"	Categories de puntuació directa. Relació amb ..	Puntuació directa escala	Existeix relació entre la puntuació de "L'escala de satisfacció amb la vida" i l'adaptació i el vincle familiar?" Quines altres variables personals juguen un paper important en el procés d'adaptació a l'adopció?

Annex 7: Model d'entrevistes transcrites

7.1 Transcripció entrevista pares (Cas 1):

Dia: 27/01/2016

Hora: 18.30-19.30h

Lloc: sala d'actes de la Biblioteca de Bellavista

Presentes: pare i mare.

Presentacions

No sé si heu parlat ja amb la ... (psicopedagogia del institut) i us ha parlat una mica sobre el tema del meu treball. Jo estic realitzant el treball final de grau sobre les adopcions internacionals, i més concretament sobre el vincle familiar importantíssim en aquest procés i com es va desenvolupament i ajudant a desenvolupar sanament al nen.

No cal que contesteu res que no us vingui de gust i si voleu afegir o intervenir per matissar alguna cosa tampoc hi ha cap problema.

Comencem.

PRIMERA PART: FACTORS DE RISC I FACTORS DE PROTECCIÓ PREVIS A L'ADOPCIÓ

Factors de risc i factors de protecció previs a l'adopció en relació al NEN/A:

En primer lloc, us preguntaré per alguns factors de riscos associats al procés d'adaptació en les adopcions internacionals. Ja sabreu que les condicions anteriors del nen poden dificultar o facilitar que el procés de després.

Experiències prèvies / característiques sociodemogràfiques:

- **Quin és el país d'origen del vostre fill?** Etiòpia (mare)
- **Amb quina edat va arribar a la família? I quina és la seva edat actual?** Un any i mig aproximadament, i ara en té 12,5 (mare). Va néixer al 2003 (pare).

- **És comú que a Europa de l'est els nens i nenes adoptats passin abans per un orfenat, i per contra, els nens adoptats a Sud-amèrica normalment estam amb mares d'acollida fins el moment de ser adoptats. En el vostre cas, coneixeu on vivia el vostre fill? Va ser un únic context, o va passar per diferents institucions i/o famílies? (en el cas d'haver estat en orfenat, preguntar pel temps exacte que va estar-hi).** En orfenat. De setembre a desembre que vam anar a buscar-lo a orfenat (mare).
  - **Sabeu si va viure amb la seva família biològica abans d'arribar a l'orfenat?** No ho sabem
- **Tant si es tracta d'una família com d'una institució, quina va ser la qualitat dels seus cuidats? És a dir, quines eren les condicions en les que vivia? (condicions higièniques, pobresa, qualitat de la infraestructura, atenció a les seves necessitats, etc.).** Ell el van trobar en un riu i la policia el va portar l'orfenat. Primer va estar a l'orfenat d'un poble d'allà al costat i al cap de poc el van portar a l'orfenat de la capital perquè aquell orfenat era bastant pobre i a l'altre tot eren monges voluntàries. Llavors que passa, les condicions d'higiene, alimentació, etc. eren bastant justes, però l'afecte era perfecte. A l'altre orfenat hi va estar pocs dies, i al posterior hi va estar tres mesos. (pare) Dintre del que cap, la capital té millors condicions que un altre poble (mare).
  - **És a dir, en principi si que va estar amb la seva família algun temps?** Se suposa que sí, que hi deuria viure fins que va ser abandonat (mare).
- **M'heu dit que van deixar abandonat al vostre fill al costat d'un riu, però més concretament, coneixeu l'existència d'alguna vinculació afectiva segura prèvia a la vostra? (Per exemple, recorda una relació positiva amb els seus pares? Va plorar molt al separar-se d'una cuidadora en concret, etc.)** No, res (mare). Era molt nadó, no caminava ni parlava. El vincle era bàsicament amb altres nens adolescents que el cuidaven, però no va haver-hi temps suficient. (pare)
- **M'heu comentat que va ser abandonat al costat d'un riu, però concretament coneixeu l'existència de negligència greu cap al vostre fill/a? T'has de fer una mica la idea del país que és, potser es van posar malalts o van empobrir i no el van poder cuidar. Les condicions són molt precàries, tenen molts fills i es dóna la necessitat de deixar-los (pare). També es un poble petit, i potser no sabien ni que existia aquell orfenat. A més, està penat deixar-los abandonats. El lloc on el van deixar és un lloc transitat i el va trobar la policia. (mare). Les condicions del nen eren bones (pare). Inclús la pell i l'aspecte era bo (pare).**

Factors de risc i factors de protecció previs a l'adopció en relació als PARES:

D'acord, ara pel que fa a vosaltres com a procés personal abans d'adoptar.

- **Per què va decidir adoptar? Què va motivar la vostra decisió? Si haguéssiu de resumir en una línia/ idea el motiu que us va motivar, quin seria?** Aquí hi ha dues coses. Una és que quan ens vam conèixer, ja havíem parlat del tema aquest de dir mira si al final com a parella continuem en un futur ens agradaria adoptar. A més, quan vam intentar tenir fills biològics, no vam poder. (pare)
  - **El fet de no tenir fills biològics, per tant, no va ser el desencadenant principal per adoptar, o sí?** No, no, no. La idea primera era adoptar des de que érem adolescents. Vam intentar tenir fills biològics perquè també ens feia molta il·lusió, però una intenció segura era adoptar. I la volíem d'Àfrica. Els fills biològics no van venir, i mentre encara ho intentàvem, vam començar els tràmits (mare).
- **Heu dit que ho teníeu parlat des de que éreu adolescents, però quan temps va passar des de que va decidir adoptar definitivament i finalment va començar els tràmits?** Vam presentar papers a la generalitat al maig del 2003, al l'octubre començàvem la idoneïtat i al desembre ja érem aptes. A finals de gener del 2004 vam firmar el contracte amb l'ICAI i a finals de desembre ja ens van adjudicar un nen. (mare) Va ser un procés molt ràpid. (pare) També Etiòpia s'estava obrint, feia mig any (mare). Entre tot menys de 2 anys (mare)
- **Va ser una idea compartida des del principi (parella)?** Sí.
- **Ja m'heu dit que el país el teníeu bastant clar, però sobre el sexe i l'edat teníeu unes expectatives prefixades?** Tot va ser indiferent, vam ficar la franja més petita perquè també és el que ens van dir i el sexe ens era igual. (mare). El que si que vam ficar és que no volíem germans (mare).
  - **Ho veu haver de modificar?** No (mare)
- **Quan de temps va passar des de que va començar els tràmits fins que finalment us van donar el nen/a?** (contestada)
  - Més concretament, quan de temps va passar des del primer contacte (viatge) fins a la convivència?
- **Com va anar el procés d'idoneïtat? Us el va donar l'ECAI?** (contestada)
  - **Va ser al primer intent?** Sí.
- **Qui éreu a casa? No hi havia germans pel que heu dit, ni cap altre familiar vivint amb vosaltres?** Érem els dos i ja està (mare).

SEGONA PART: DESENVOLUPAMENT I VINCLE FAMILIAR

Trobada i primers dies:

Pel que fa al dia de la trobada i els dies immediatament posteriors a l'adopció:

- **Com va ser el moment de la trobada? Com veu reaccionar i com va reaccionar el nen/a? Quins sentiments es desperten en vosaltres quan recordeu aquell dia?** El primer pas potser és quan et posen davant de la taula, et criden, i tenen una assignació. Et posen una foto i unes mínimes dades del nen. A partir d'aquí és quan ja una miqueta comença el vincle. En el moment que t'ensenyen una foto, aquí tens la opció de dir que no, però en el moment en el que tu dius que sí, que endavant, ja comença el vincle. (pare) això va ser deu dies abans de marxar (mare). Ens van ficar al grup que va anar més ràpid (mare). A partir d'aquí prepares el viatge i la llar, perquè nosaltres no vam comprar res abans de que ens assignessin perquè no sabíem el temps d'espera. Una vegada allà... (pare) va ser molt emocionant (mare).
  - o **El moment concret, com va ser? Com reaccioneu, com reacciona ell?** Fantàstic (mare). Mira... encara me'n recordo (s'emociona i plora, mare). El pare riu i mostra complicitat. Cada cas és un món però és Àfrica, són uns nens molt amables, llavors va ser immediat. Es va agafar dels braços i ja està (pare), va plorar perquè tenia gana, i vam buscar la cuidadora perquè mengés però molt bé (mare). A part, a l'orfenat de l'ECAI, perquè era de l'ECAI, fan un pas previ a l'adopció que és passar a la casa d'acollida els nens que ja estan pre adoptats. En aquell temps encara te'ls podies emportar a l'hotel i va estar el temps que vam estar allà amb nosaltres. (mare)
  - o **Quan temps va ser?** 12 dies, i clar són 24 hores. Vam veure tots quin peu feia. Ell va intentar lo seu i nosaltres lo nostre. (mare). Anàvem 5 famílies i l'estància va ser molt espontània. (pare) Cap rebuig, no té res a veure amb l'altre adopció (mare). Molt carinyós, molt amb nosaltres (mare) Suposo que va ajudar que hi havia altres nens, altres adopcions. No érem nosaltres dos i ell que l'agafem i el trèiem del seu context. Va haver-hi transició.(pare) Molt fluid (mare)
- **Si el nen/a era prou gran, se'l va deixar acomiadar-se dels seus companys? En la mateixa línia, com va ser el moment de l'acomiadament? Va fer alguna cosa especial, tant vosaltres com el vostre fill?** No... lo únic que vam fer nosaltres va ser que tots els nens que hi havia a la casa d'acollida, que eren

bastant, com 10-12 i nens més grans que estaven esperant ser adoptats, un dia vam demanar permís i ens els vam emportar a l'hotel on estàvem com una excursió. Els vam treure de la casa d'acollida i els van portar a l'hotel on estaven nosaltres que hi havia molt jardí, molt espai on podien campar. Vam poder estar amb ells, jugar... no acomiadament, però vam estar per ells també, que no només veníem a buscar als petits, sinó que també vam estar per ells. I s'ho van passar molt bé, super bé, els petits, els grans i nosaltres. Vam estar allà molt bé. (mare) perquè no fos tan artificial (pare). Inclús després, amb trobades, ens hem trobar amb nens que van ser adoptats per famílies de Barcelona (mare)

- **Vau mantenir el seu nom?** Sí. (els dos)
- **Quan de temps veu tardar en presentar-lo als familiars i amics?** El mateix dia. Vam arribar el dia 23 de desembre, el 24 teníem sopar de nadal amb una família i el 25 amb l'altre. És a dir, que més que presentat (riu recordant-ho).
  - **I a portar-lo a l'escola? Ho teníeu pensat abans?** Va començar l'escola bressol al març. (pare) Teníem baixes de paternitat i maternitat (pare), compartida. Vam fer 8 i 8 (mare).
  - **És a dir, ja vam pensar abans portar-lo a l'escola bressol quan s'acabés la baixa?** Sí. (els dos)
  - **Us va informar per prendre aquesta decisió (ho pregunto perquè ho veig una mica precipitat només dos mesos, però no dic res)?** Criteri nostre. També una mica perquè es comença a treballar. (mare)
    - **Va ser perquè no hi havia una altre opció?** Bueno... no hi havia una altre opció tampoc, però no la vam buscar. (mare) El nen venia d'estar amb nens, (mare) i era més lògic continuar amb nens que no amb adults (pare). A part, jo treballava només mitja jornada, és a dir, tota la tarda estava amb nosaltres. No era tot el dia. (mare)
- **Quan de temps veu tenir per poder estar a soles amb ell/a?** (baixa o molta disponibilitat) contestada
- **En un primer moment, quan el nen arriba a casa tot és nou per ell/a. Com reacciona, ho recordeu? Es va mostrar desconfiat, espantat, indiferent?** Bueno... el tenia uns hàbits evidents. Ell tenia molt clar els àpats, menjava, menjava i tu li havies de dir prou (pare) i s'enfadava (mare). Clar, ell no sabia si hi havia més o no (pare). Ell veia que li treies el plat i volia menjar (mare). I no, amb la família, tothom allà "ueue", i una mica de reserva al principi però res, 10 minuts. (mare) També era el petit, no hi havia més cosins ni nebots petits, i va venir una miqueta com la joguina (pare)

- **Hi havia alguna cosa de la casa que li resultés especialment interessant?** A veure, quan els meus cosins li van regalar una girafa de drap que era més gran que ell... doncs encara dorm amb ella (riu) (mare). L'hem portat de vacances aquesta girafa, allà ficada al cotxe (riuen) (mare). També les joguines de muntatges, tenia un dèficit motor a les cames, però en canvi, a les mans tenia una habilitat brutal, una força... (pare). Bueno, acord amb l'edat (pare).
- **Va disposar, des d'un primer moment, d'un espai per ell/a que haguéssiu preparat abans?** Sí, l'habitació. (mare) Bueno, va dormir amb nosaltres al principi (pare) Tenia l'habitació preparada, però va dormir amb nosaltres un parell de mesos o tres (mare).
  - **Perquè va decidir que dormís amb vosaltres?** Bueno.. perquè no se sentís sol. Inclús al principi, per dormir, li havíem de tocar el cap. Cridava la teva atenció, no volia estar sol. Que et sentís per allà (mare).
- **Podríeu dir-me quins d'aquests signes o conductes observàveu els primers dies o setmanes en el vostre fill/a?**

1-3 anys
Dificultats per comunicar-se verbalment (encara que no es comparteixi l'idioma, pot buscar o no altres formes de comunicar-se) → no compleix
No expressivitat de sentiments o emocions → no compleix. Potser al revés, era molt expressiu.
Baix desenvolupament cognitiu (informes mèdics o pediàtrics) → no parlava
No saben jugar i no joc simbòlic → sabia jugar, però era un joc molt individual suposen també perquè tenia molts problemes de mobilitat. Joc simbòlic no.
No sap caminar o assentar-se → assentar-se sí, caminar no. Va començar a caminar amb ells.
Rebutja abraçades, es manté rígid davant el contacte físic amb pares, etc. (trets autistes) → no compleix
Molt moviment corporal, inquietud exagerada (hiperactivitat) i dificultats per atendre (per exemple quan se li parla o se li explica alguna cosa) → s'enfadava, tenia caràcter, quan volia alguna cosa es feia entendre.

Durant els primers mesos:

Pel que m'heu dit no estic molt segura de que sigui així, però alguns nens adoptats mostren un comportament que pot sorprendre una mica els primers mesos. Es mostren molt molt autònoms, no criden l'atenció dels seus pares ni demostren les seves necessitats. Per exemple, poden fer-se mal però no dir res.

- **Com van anar els primers mesos, què destacaríeu de la seva adaptació?** Ell portava un retràs respecte la seva edat amb els nens d'aquí, però es va anar fiant al dia de forma esglaonada i res va cridar l'atenció (pare)

- **Creieu que tenia més autonomia que un nen de la seva edat? Menjava, es vestia, etc. tot sol?** No, el vam ensenyar nosaltres (pare). La habilitat manual era brutal, això si (pare). Amb l'escola bressol va començar a aprendre a fer aquestes coses. (mare)
  - o **És a dir, com qualsevol nen en principi, oi?** Sí (mare)
- **En general, creieu que reclamava l'atenció de l'adult?** Sí (els dos)
- Parlem una mica de com era el seu funcionament en general:
  - **Com era el seu son? Necessitava un adult per dormir?** Les primeres setmanes el que et dèiem, havíem d'estar per allà. Tocant-lo, o que ens olorés o ens sentís (mare). Clar, també hi havia diferents horaris, perquè allà a les 6 el sol sortia i a les 6 de la tarda es feia fosc. Aquí vam venir a l'hivern (pare). Una mica de canvi, però quan el vam passar a la seva habitació ja bé (mare). El deixaves i no plorava, ni et muntava cap "show" (mare).
    - **Dormia sol en una habitació? Seguïeu algun ritual a l'hora d'anar a dormir (per exemple cantar o explicar contes), amb quin objectiu?** Explicar-li algun conte sí, potser cada dia no, però si. (mare)
    - **Ell ho demanava?** Una mica ja per costum, ja entrava dins del protocol per anar a dormir (mare).
  - **Com era el seu control dels esfínters?** Va costar, potser ens vam precipitar nosaltres. Vam voler fer-ho a l'estiu dels 2 anys, que portava aquí 8 mesos i home, ens vam precipitar. Va costar la primera setmana, després ja va començar a agafar el "tranquillo" i bé. (mare)
  - **M'heu dit que era un nen mogut i inquiet, però fora de lo normal o que cridés molt l'atenció? Per exemple, era incapaç de distreure's sol, s'avorria molt fàcilment o feia moviments repetitius amb el cos?** És un nen mogut, però res fora de lo normal. (mare) És molt d'expressió corporal, d'expressar el que vol d'una forma no verbal. (pare)
  - **El nen m'heu dit que no parlava, però a part no compartíeu la mateixa llengua. Com us comunicàveu? Recordeu que fes servir llenguatge no verbal?** Nosaltres parlàvem amb gestos (mare). Són nanos molts instintius, per les circumstàncies i pel seu caràcter. I ho entenen tot enseguida. (pare) Era una esponja, ja et dic, al mes ja començava a parlar alguna paraula del català (mare). Responia als estímuls d'una forma molt espontània. Un procés una mica a corre cuita però anava a ritme. (pare)

- **Era capaç d'expressar les seves necessitats? “Tinc gana, tinc son, vull això, vull allò, etc.”, encara que fos amb llenguatge no verbal.**
(contestada)
- **Considereu que era capaç de vincular-se amb algú? Però diguem que d'una manera sana perquè hi ha nens que arriben i es vinculen... la mare puntualitza, per necessitat. Sí, no volen explorar el seu entorn, es poden enganxar massa a uns dels dos i els hi costa molt adaptar-se a l'escola, fer amics, etc.** No, tu jugaves amb ell, però ell també jugava sol. I si no jugaves amb ell, doncs ell jugava sol, no protestava (pare).
  - **A la guarderia, plorava quan el deixàveu, més enllà dels primers dies?** No plorava (mare).
  - **Com reaccionava quan tornaveu a buscar-lo?** Pensa que primer vam fer tres hores, de 9 a 12h, no? (pare) Si, però... quan arribàvem l'havien de cridar, ja caminava, no estava allà a veure si arribava el papa i la mama. (mare)
  - **Reaccionava amb alegria al veure-us, per això?** Sí, sí... (mare). Però primer havia d'acabar el que estava fent, sinó no marxava (mare). Pensa que el primer dia d'estar a Etiòpia, les cuidadores van fer el gest d'agafar-lo i ell va dir que no. Que ho fan expressament eh, per donar-te a tu seguretat com dient: “mira una setmana i la resposta ja és així”. Són coses de vincle, instintives (pare). Però és que la casa d'acollida no és l'orfenat, és una casa, amb les mancances que pot tenir el país, però una família (mare). És que per exemple, més endavant que vam adoptar una altre nena, hi havia un rebuig cap a nosaltres. (mare). Ella va estar dos anys al orfenat, no tenia res a veure. Allà si que hi havia un vincle (pare). Bueno rebuig, una desconfiança (pare) També és lògic (pare). És que ella era una supervivent, parava la taula, te la desparava, es rentava les mans millor que tu i que jo (mare). Vull dir, es vestia, es desvestia, era autònoma totalment. (mare) Parlava, entenia l'idioma perfectament i el teu no (pare). I ella si que sabia el que volia perfectament (mare). Les circumstàncies van ser molt diferents, només la podíem anar a veure al matí, ... (pare).
- **Com a pares, com responeu davant l'actitud del vostre fill? A què ho atribuïu?** (contestada)

Entre els primers mesos i l'any d'estar amb vosaltres:

Aproximadament fins a l'any, quan els primers mesos d'adaptació ja han passat:

- **Considereu que el nen comença a ser més selectiu? Per exemple, amb el menjar o amb els estranys?** I tant, (mare, el pare assenteix). Amb el menjar sobretot, amb tot (mare). Aquest impuls encara ara el té una miqueta, comença a menjar una miqueta i després ja es para. (pare) Té el residu aquest (mare). A l'any això ja es para una miqueta (pare), està més controlat (mare). S'ho menjava tot, però ja ficava cara quan no li agradava (mare).
  - o **I amb els amics, professors, etc.? a vegades al principi no diferencien gaire qui és un estrany de qui no ho és, i ja els hi va bé que els agafi sigui qui sigui.** Va canviar de guarderia, es va adaptar molt bé (mare) És que és un nen molt carinyós, molt d'abraçades i petons, i això ja ajuda molt de per sí. (pare)
- **Té rabietes, es queixa, plora, etc.?** Sí.
- **Comença a “portar-se malament” (problemes conductuals)?** Contestada
- **Apareixen problemes d'hiperactivitat o falta d'atenció?** No.
- **Us posa reptes com a pares? (desobeeix, busca posar-vos al límit, fa verbalitzacions agressives –“no sou els meus pares”-?)** Si, si. Ja comença, a l'any, any i pico, vol ja sortir-se amb la seva (mare). Abans era més dòcil, molt més afable (pare). Com tots, va anar provant (mare).
  - o **Això us obliga a posar més normes o més límits?** Sí, des del principi de fet. Home només dir-te que la segona nit allà a Etiòpia, perquè deia que no volia dormir on havia de dormir ell. La primera nit va dormir a sobre meu, als meus braços perquè, clar, la primera nit, pares primerizos, quan jo em movia, ell es despertava, si m'estirava, ell es despertava... és a dir, que no vam dormir. La segona nit vam dir, aquest nen ha de dormir al seu lloc. El vam posar a la nostra habitació, al costat nostre, però on havia de dormir. (mare). També anàvem amb una altre família, que tenia fills biològics, i ens va dir... (pare) que ens estava prenent el pèl vamos... (mare). I la segona nit el vam posar al seu lloc, i va estar una hora plorant. Nosaltres allà, aguantant, a l'habitació, el miràvem, tipo Estivil. T'estimo molt, carinyets però aguantant. La tercera nit va estar només un quart d'hora plorant i la quarta ja no va plorar (mare).
- **Penseu que va tenir alguna regressió? Pel que fa a l'autonomia ja m'heu dit que no, però potser es va començar a comportar d'una manera una mica més infantil del que li tocava?** No, només ens van dir a l'últim any de l'escola

bressol és que era molt mogut. Però llavors van arribar a la conclusió de que era el seu caràcter (pare). No era una alteració (pare).

Coneixement de l'origen:

Canviant una mica de tema, pel que fa als coneixements del seu origen, del fet de ser adoptat:

- **Quan sap el nen que és adoptat?** Ell sempre ho ha sabut, és palpable a més al ser de diferent raça. (pare)
- **Més concretament hi ha hagut algun moment de conversa, d'assentar-se i explicar-li?** No li hem amagat mai, amb contes i molt natural li hem anat explicant des del primer dia (pare). Una miqueta més de gran, s'ha reafirmat una mica en l'origen, els pares biològics (pare).
- Consulteu a algun professional sobre com abordar aquest tema?
- **Com reacciona el nen/a?** No era de preguntar res (mare).
  - o **Us fa preguntes, per exemple, "què vol dir ser adoptat...?"** No, inclús érem més nosaltres que intentàvem provocar-ho que no pas ell. Amb la segona adopció, quan vam començar a fer els tràmits, ens van dir que almenys el tema de la panxa, d'on he sortit jo, és que no ho preguntava. Vam ser nosaltres, a ell ja li estava bé (mare).
- **Potser de més petit no reaccionava o no mostrava implicació emocional pel fet de ser adoptat, però més de gran considereu que mostra algun procés de dol per ser abandonat?** (procés de dol) Ell té preguntes, que tu li expliques però que ell no les assimila encara, no ho acaba d'entendre (pare). Ell el que no acaba d'entendre és perquè no pot conèixer els seus pares biològics. (mare)
  - o **Els vol conèixer?** Clar, sí (mare). És un neguit que té (pare). Ells ens ho ha dit, que li agradaria conèixe'ls i dir-s'hi que bueno, que està amb nosaltres, dir-s'hi que està molt bé. Però poder parlar amb ells, veure'ls, poder tenir una foto. (mare) Ell és molt conscient de que alguna cosa ha passat, però no ho acaba d'entendre jo crec (pare).
  - o **En algun moment ell ha sentit el dol per ser abandonat?** No directament, indirectament sí (pare). El buit de dir tinc una pregunta i no me la poden contestar sí (mare). I el que li contestem no li satisfà (mare).

- **Quan ell us fa aquestes preguntes, se li contesta amb tota sinceritat? Fins quin punt li expliqueu?** Tot, sempre li hem explicat tot el que sabem. (mare) des de que hem explicat, li hem dit tot (mare).
  - o **És a dir, li responeu amb tot el que sabeu? Si hi ha algun tema delicat, per exemple el detall d'on va ser abandonat?** A veure, és que la paraula abandonat mai l'hem fet servir. Li hem dit que et van deixar en un lloc transitat, que no ho sabem, ho suposem, al costat d'un riu (mare). Que no el van abandonar, sinó que no el podien cuidar i van avisar a la policia perquè al trobessin (pare). Que realment, segur que va ser així (mare). Que no pensi mai que no l'estimaven, el rebuig (pare).
- **Considerem que la paraula "adopció" genera inquietud a la família o, per contra, és un tema del que es pot parlar amb tota normalitat?** Contestada, naturalitat.
- **Com es parla dels pares biològics? Positiva o negativament?** Contestada, positivament.
- **És un tema públic o privat? Qui decideix que així sigui?** Hi ha una anècdota molt bona. Per Sant Jordi un pare va a explicar un conte, quan anàvem a P4. Una mare va explicar un conte d'una adopció a Xina i ell va aixecar la mà i va dir, mira com jo. Clar la mestra es va quedar... perquè no sabia què li havíem explicat... (pare) Ell ho diu, ho té molt clar (mare).
- (si és de diferent ètnia):
  - o **Això a comportat preguntes extres en el nen/a?** No, només ens preguntava que perquè Etiòpia, perquè un nen negre (mare). "Per què no un nen com vosaltres"

Adolescència:

L'adolescència és un període de canvis personals que afecta a tota l'esfera vital dels nois i noies. Els adolescents experimenten canvis corporals, cognitius, socials, familiars i emocionals; i per això és molt comú notar canvis en el seu comportament. Una de les peculiaritats més destacables de l'adolescència és la creixent vida social i el "rebuig" cap a la vida familiar per guanyar autonomia i anar creant una identitat personal diferenciada de la dels seus pares. En el cas dels nens adoptats, pot ser comú que necessitin reconstruir la seva adopció preguntar-se què significa ser adoptat o tenir pares adoptius per construir la pròpia identitat.

- **Ja sóc conscient de que el vostre fill tot just acaba d'entrar a l'adolescència, però com descriuríeu el vostre fill adolescent?** S'ha de tenir en compte que en la preadolescència ell va entrar abans, una miqueta abans. (pare) I es va ajuntar el tema de l'adopció amb el tema de la rebel·lió (mare). Lo dolent de l'adolescència ho va agafar abans. (mare)
  - o **Podríeu dir-me en què considereu que ha canviat?** Jo et diria que la consciència de ser adoptat, de que potser hi havia un rebuig o no, juntament amb l'entrada a l'adolescència i juntament amb que va aparèixer una germana. Ell ens va acompanyar i va viure insitu tot el procés de l'adopció i se li van remoure moltes coses. (pare) ell l'únic que es centra en el seus pares biològics, no accepta que no sapiguem més (mare). Fins el punt de dubtar, de dir vosaltres potser sabeu coses i no m'ho voleu dir. (pare)
- **S'han intensificat les preguntes sobre l'origen amb l'arribada de l'adolescència?** Contestada, sobre els pares biològics si.
- **Hi ha espais de diàleg obert a la família per respondre aquestes preguntes?** Sí, però amb ell sol, sense la germana (mare). També demaneu suport a la psicòloga de la ECAI en els seguiments anuals que ens obliguen a fer fins els 15 anys (pare). Ens pregunta les rutines diàries i el seu desenvolupament, fa fotos i les envia allà. (pare) Ho aprofitem per preguntar-li algunes coses (mare). I ella ens comentava que si no accepta no tenir informació dels pares biològics, plantegeu que estiguin morts per trencar una mica aquest vincle (pare). Que possiblement sigui així (mare). És que no hi ha forma humana de saber-ho (pare).
- **Si ell us digués, d'acord, vosaltres no hem voleu o no sabeu donar-me més informació, però quan sigui major d'edat vull veure tots els documents legals sobre els meus pares biològics?** És que nosaltres li vam ensenyar una foto del registre de la seva entrada a l'orfenat. És tot el que tenen i el que tenim nosaltres. És l'únic que li ensenyarien allà també. Al no deixar-lo allà, no tenen cap registre de la seva família biològica. (mare) Ja ens agradaria a nosaltres poder donar-li la informació que ens demana. (mare)
  - o **Li donaríeu aquesta informació?** Sí, sí (mare). De fet, a setmana santa anem a Etiòpia. (pare) i anem al poble i a l'orfenat (pare) perquè vegi d'on ve (mare).
  - o **Ara ja?** Sí, ja li haguéssim donat (pare) perquè ens la demana i la necessita (mare).

- **Pot ser propi dels adolescents que en algun moment posin en qüestió als pares, la seva autoritat, per fer-los sentir incompetents o que no l'entenen prou. Això us ha passat alguna vegada? I si us ha passat, ha utilitzat alguna vegada l'argument de ser adoptat en relació a que no l'enteneu o no l'estimeu prou? Heu sentit en algun moment als vostres fills en contra vostre o ha fet verbalitzacions hostils sobre la vostra paternitat? (“Vosaltres no sou els meus pares i no em podeu obligar a X”, “Segur que els meus pares no ho haguessin fet així...”, etc.)** Sí, però des d'abans. 8-9-10 anys. Però era el pa de cada dia pràcticament. Quan s'enfadava era la seva arma.
- **Coneixeu als amics dels vostre fill/a?** Sí, perquè al cole s'ha ajuntat amb els de primària i també hem coincidit amb els de bàsquet. Ells han fet que els pares siguin amics i hi ha un grup que mantenim el contacte, ells ens han ajuntat, des de p4 (mare).
- **Confia en vosaltres per explicar-vos problemes que pugui tenir a l'escola, amb els amics, etc.?** Li costa, li costa. Tot el que és l'expressió oral li costa (mare).
  - o **Des de sempre?** Sí. (pare) has de treballar-ho molt perquè no és un nen que t'expliqui res (mare)
  - o **Penseu que és per confiança?** De tot una mica (pare) Jo crec que del mateix procés maduratiu personal i de les seves arrels (pare). És un trencaclosques que encara li costa. (pare)
  - o **Per això penseu que li costa obrir-se?** Sí, sí. I ara amb l'adolescència doncs s'amplifica (pare).
- (En cas de diferent ètnia)
  - o Considereu que el fet de ser de diferent ètnia ha comportat algun problema amb l'arribada de l'adolescència?
  - o Com ha sigut l'evolució de la seva identitat racial?
  - o **Sovint les diferents races s'associen a trets corporals molt diferents, així com ritmes molt diferenciats. A alguns adolescents els pot produir molts incertesa al no tenir referents adults que els serveixin com a models. S'ha informat sobre la diferència en els canvis corporals?** Hi ha nens que estan més desenvolupats que ell, ell és més infantil i no ha fet el canvi encara. (mare)
  - o **Ha buscat pertànyer a un grup d'iguals de la mateixa comunitat cultural?** Sí, perquè al cole ...

- **Fa més amics de la mateixa ètnia?** No, no, no. Però es un vincle que té amb ells i que no sé... (pare). Es sent millor, és igual (mare)

Altres (als dos membres de la parella):

- **Com definiria la relació amb el seu fill?**
  - **Mare:** Depèn del moment. Quan és petit és molt més fàcil. Ets el seu referent i ara no deixes de ser referent, però t'ho posa més difícil. Ell és molt carinyós, de tocar, petons, abraçades, etc. i a mi això per exemple m'encanta i m'aprofito perquè d'aquí quatre dies em dirà que no. I aquest vincle és perfecte. La relació i el vincle és molt positiu, no canviaria res.
  - **Pare:** tu tens una idea com a fill, entrenador de nens, etc. i tens una experiència amb els infants, però quan tu ets pare canvia bastant. Les referències o els paràmetres que tu tens s'esborren i difícilment es poden utilitzar. Això és el que més m'ha xocat a mi. Veus als pares dels demés fer quelcom i dius "com fan aquesta barbaritat!", i després veus que no és tan evident. La única diferència que jo trobo amb un fill adoptat, és que quan apareix un problema et trenques massa el cap pensant si això és normal o no, si és perquè és adoptat. Tens aquests dubtes, però la majoria de les vegades és un problemes normals.
- **Es senten identificats amb ell? En què us assembleu?**
  - **Mare:** caràcter. Jo penso que si l'hagués parit no seria tant igual a mi.
  - **Pare:** amb la relació amb la seva germana. Són iguals que els germans biològics, a mi em sorprèn molt perquè no es van conèixer fins als 7 anys.
- **Quina és la vostra valoració personal de tot el procés? Si us demanés per quina dificultat destacaríeu, quina hem diríeu?** Molt bona (mare). Tant bona que vam repetir exactament el mateix (pare). Només podem parlar bé de tot (mare). Va anar com la seda (mare). També hem estat molt a sobre, i tenim molt bon vincle familiar i tot això ajuda (pare).

Tancament:

Per la meva part queda tancada l'entrevista. Gràcies per la vostra disposició i per contestar-me totes les preguntes amb tanta sinceritat. Voleu afegir o matissar alguna cosa? Responen que no.

Quedem per reunir-nos el proper dia 10/02/2016 per l'entrevista amb el fill i ens acomiadem.

Moltes gràcies de nou, ens veiem a la propera entrevista amb el vostre fill.

7.2 Transcripció entrevista filla adoptada (Cas 2)

Edat: 14 anys.

Curs: Tercer d'ESO

País d'origen: Xina

Dia de l'entrevista: 29/02/2016

Lloc: domicili familiar

Durada: 45 min + Escala de Satisfacció amb la Vida.

Hola! Com estàs ... (nom)?

En primer lloc, m'agradaria agrair-te el teu temps i participació en aquest projecte.

Ja saps que l'altre dia vaig reunir-me amb els teus pares per parlar de la seva experiència com a pares adoptius i l'aventura fins a finalment trobar-se amb tu. Així doncs, ara em reuneixo amb tu per saber com va ser la teva vivència, com ha estat la teva vida com a membre d'aquesta família. En concret, com ha estat el teu procés d'adaptació personal a aquesta situació i quins són els moments crítics que com qualsevol personal hauràs passat.

L'objectiu d'aquesta entrevista és elaborar un treball per la universitat sobre les adopcions i tota la informació que em donis serà utilitzada només amb aquesta finalitat i garantint sempre el 100% de confidencialitat de les vostres dades personals.

Totes les preguntes han estat creades amb la intenció de que et sentis còmode i a gust responent-les, però, tot i així, m'agradaria que tinguessis la total llibertat de no contestar qualsevol cosa que no et sembli oportuna o no et vingui de gust contestar pel motiu que sigui.

Al final de l'entrevista et passaré un qüestionari que avalua la satisfacció que sents amb la teva pròpia vida.

Comencem!

Comencem pel principi:

- **Quin és el primer record que tens de la teva infància? Ufff...**
  - o **Aproximadament, pots situar-te a partir de la guarderia, pàrvuls...** guarderia no recordo, crec que a partir de pàrvuls.
  - o **P-3? Sí**
  - o **I què recordes?** Què anàvem amb fila i que anava amb el Nil, que era el meu millor amic d'aquell moment. Se'n va anar a una altre escola i ja està, no recordo res mes.
  - o **Recordes la classe? O a que t'agradava jugar?** Jugava sempre amb nens.
  - o **D'aquí de casa, quin és el primer record que tens?** Recordo, per exemple,... jo és que recordo més o menys a partir de que tenia l' X (la seva germana).
  - o **Quants anys tenies?** 3 o així, jo l'edat no la tinc molt clara.
  - o **I quins records tens?** Quan va arribar, teníem un sofà diferent. Jo estava assentada allà, me la van ficar a sobre i el primer que vaig pensar va ser: "Quan pesa...".
- **Per tant, no tens cap record a la teva vida abans d'arribar a la teva família, oi? No.**
- **Des del primer moment t'has sentit part d'aquesta família? Sí.**
- **A part dels records de la teva germana, quins són els primers records que tens de la teva família? A qui recordes? On els situes?** Recordo a la meva cosina, especialment. No ens aveníem massa, segons la meva mare diu que perquè em va intentar ofegar a la piscina.
- **I la relació amb els teus pares, ja els vas dir pare o mare des del primer dia? Recordes considerar-los pare i mare des del primer dia? Sí, sí.**

Vincle familiar:

Pel que fa al teu entorn familiar, m'agradaria fer-te una sèrie de preguntes sobre com és la relació i la dinàmica de la teva família, i més concretament de casa teva.

Ambient familiar:

- **Com et sents amb la teva família?** A gust, bé.
  - o **Com descriuries a la teva família?** No és una de televisió.
  - o **Què vol dir això?** La televisió mostra a la família perfecte, però sincerament això ho trobo molt artificial.
  - o **Llavors com és la teva?** Cada persona té uns punts febles i uns altres més forts,...
- **En general, però, com diries que és l'ambient a casa?** El meu pare ha tingut sempre preferència per mi.
  - o **Per què creus que és així?** Perquè som més iguals. La meva germana es sent més a gust amb la meva mare que amb el meu pare.
  - o **I tu?** I jo amb la mare.
  - o **I la teva mare?** Diu que no té preferències, que totes dues som iguals.
  - o **Tu creus que és així?** Sí... seria just.
- **Tornant a l'ambient, com el descriuries?** Entre l'X (germana) i jo, normalment és ella qui decideix. Jo sóc molt més oberta, i si decideix una cosa en comptes d'una altre a mi m'és igual.

(entra la germana, li diu: "vete para allá i no molestes por favor")

  - o **Amb les altres persones de la casa?** Amb la meva mare sóc bastant submisa, faig bastant el què ella em diu. No em reboto.
  - o **I amb el teu pare?** (s'ho pensa) Mai ha manat massa.
- **Podem dir, doncs, que l'ambient a casa és tranquil?** Sí. Però hi ha baralles entre la meva germana i jo.
  - o **Però abans has dit que ella decideix normalment, per tant, com sorgeixen les baralles?** Generalment són per coses de propietat, "no agafis el meu carregador", "no agafis més menjar que jo"...
- **Em podries descriure un dia de cada dia, i un dia del cap de setmana?**
  - o Un dia de cada dia: generalment, els dies de cada dia, jo tinc deures. Arribo a casa, menjo, a vegades estic amb el telèfon una hora fins que ve la mare. Trec el gos amb ella a vegades i sinó, estic fent deures. Fins que arriba l'hora de sopar.
    - No fas activitats extraescolars? No, ho vaig deixar.

- Què feies? Karate.
  - Per què? falta de temps.
  - Apart de fer deures i estar amb la mare, no fas cap altre cosa? No.
  - I una vegada has sopat? A vegades anem al sofà les tres i veiem una pel·lícula.
- Cap de setmana: generalment anem fora, a la família de Vic que tenim. A vegades em desperten sobre les 10 i sinó, quan no fem res, em puc despertar a les 2h de la tarda. M'agrada dormir.
  - **A quina hora te'n vas a dormir?** A les 10-11
  - **I la resta del dia?** Si no fem res, televisió, màquines, etc.
  - **Sortir amb les amigues?** No..
- **Tens un espai per tu sol?** Sí.
- **Quin espai de la casa t'agrada més? Per què? Per exemple, prefereixes estar a la cuina i al menjador, o a la teva habitació?** El menjador.
  - **Per què?** perquè tinc el sofà i la televisió
  - **Creus que podria tenir alguna cosa a veure amb estar amb altres persones? Per exemple, al menjador sol estar tota la família, mentre que l'habitació sol ser un espai més íntim.** Per comoditat, dit així, la meva habitació. Però per la televisió i el sofà, triaria el menjador.
- **Amb qui et sents millor?** Amb la mare.
  - **Per què?** suposo que és la funció que fa.
- **Col·labores en les tasques domèstiques?** Faig el sopar i la meva habitació.
- **Quines activitats recreatives fas amb la teva família en el vostre temps lliure?** Per exemple, a l'estiu anem a la piscina i m'agrada molt.
  - **I a l'hivern?** A vegades, espontàniament, anem a esquiar. M'encanta esquiar.
  - **Els quatre?** No, les tres.
  - **I coses més quotidianes, com anar al cine, dinar fora tots junts, etc.?** no...
  - **Normalment ho feu més les tres que els quatre?** Sí, els quatre és més estrany que sortim.
  - **Per què creus que és així?** El meu pare és una persona que no és de sortir, de moure's. A ell li agrada més estar-se al llit amb un bon llibre o escriure a l'ordinador.

Pares:

- **Ja m'has explicat la relació amb els teus pares, però si m'haguessis de dir què milloraries de la vostra relació?** Res. Del meu pare que ens faci més cas. A l'estiu, saps quan els nens tenen mitja jornada? (afirmo) Doncs quan acabàvem l'escola veníem aquí, el meu pare tenia el menjar fet i després de dinar cadascú feia la seva.
  - o **No compartiu gaires estones junts, no?** No.
  - o **Però, tot i així, m'has dit que la relació és bona...** Sí. Per comparació, jo sóc la que millor es porta amb el meu pare.
- **Tot i així, si jo et dic "Et sents estimada, compresa, i a gust amb ells", què em respons?** Sí, amb els dos.
- **Quan hi ha problemes a casa, com es solucionen?** Anem a la cuina, ens esbronquen a cada una i després la mare diu què passa i què es farà.
  - o S'intenta que tothom digui la seva? Qui té la última paraula?
- **Quan has alguna cosa malament o no et portes gaire bé, com reaccionen els teus pares? Solen castigar-te?** A mi m'ho expliquen i ja està. No em castiguen generalment.
- **Penses que és diferent a la relació que tenen els teus companys o amics amb els seus pares? En quin sentit?** Segur.
  - o **Per què?** els pares dels meus amics són persones bastant diferents a la meva família, per exemple una amiga meva té una mare que és una persona impulsiva, que crida, renya en públic.
  - o Si apareix alguna diferència a causa dels factors biològics: **Alguna vegada has pensat que la relació seria diferent si fossin els teus pares biològics? En quins aspectes creus que seria diferent?** Segur que sí.
    - **Quina explicació et dones?** Segons la situació social, varia el comportament dels adults. Jo provinc de Xina, així que hauria de ser molt més obedient amb els pares i amb les persones més grans, tindria moltes més responsabilitats (que no m'agradaria massa), etc.
    - **La relació afectiva també creus que seria diferent?** Les persones a Xina volen tenir fills en comptes de filles i suposo que no estaria en tant bona consideració.
    - **Per tant, sospites que la relació és millor estant aquí?** Sí.

Germans:

- **Com és la relació amb els teus germans?**
  - o Si també és adoptat:
    - **Sents la connexió afectiva amb el teu germà/na?** (M'asseguro que entengui el terme, i ella mira al voltant perquè la seva germana no estigui escoltant) La meva germana i jo ens barallem molt, molt. Encara i així, l'estimo.
    - **Com veus la relació que té amb els teus pares?** És diferent a la meva. La meva germana, per exemple, no treu les mateixes notes que jo i per això la meva mare l'anima més a ella. El meu pare no es fixa massa en cap de les dues i amb ella crec que només té en comú el futbol.
      - **Diries que la relació entre ells no es gaire bona?** No.
    - **En relació a això, penses que hi ha diferències en la manera de tractar-vos? Per exemple, si feu una mateixa cosa, les conseqüències són les mateixes?** Crec que a mi m'esbronzarien més que a ella. Es decepcionarien més.
    - **Creus que el procés d'adaptació va ser el mateix que el teu?** Diferent. Per exemple, la meva germana, quan plorava, com tenia un problema de respiració, s'ofegava i deixava de plorar. Però encara i així, plorava. Era més callada de petita i donat que ella era la petita potser li han fet més cas. El seu caràcter és molt diferent al meu, i ocupa més espai mental i físic.
    - **Com va reaccionar (si arriba ell primer) o com vas reaccionar (si arriba l'altre després) davant la notícia de tenir un altre germà adoptat?** Jo era la que volia una germana. Reaccio bé. **I el moment de la trobada? Com va ser el primer contacte?** Jo volia una germana, no sabia el què era. Havia volgut una cosa i me l'havien donat. Estava contenta.

Altres familiars:

- **Com és la relació amb els altres membres de la família? Avis, tiets, cosins, etc.** Per part de la mare, anem molt sovint a Vic i ens reunim allà, generalment amb la tercera tieta. Per part del pare, casi no ens veiem. La última vegada va ser aquest hivern i crec que serà la última. Viuen a Alemanya, no és molt fàcil anar-hi i tornar-hi. Com anem amb cotxe, és complicat.

- **Destaques la relació amb algun d'ells?** (li costa molt) Amb el meu tiet, perquè jo li agrado molt, ens entenem molt bé. També sóc com una predilecta entre els familiars.
  - o **Què vols dir amb això?** La meva cosina és com la meva germana, el meu cosí és pitjor. Amb els altres cosins casi no tenim relació.
- **Compartiu estones, celebracions, aniversaris, etc.?** Sí.

Entorn social i temps lliure:

Pel que fa al teu entorn social i al teu temps lliure:

- **Com va l'escola? Et sents a gust allà?** Amb els professors sempre em porto molt bé jo, amb els adults sempre millor que amb els companys. Professors que troben moltes persones difícils, amb mi es porten molt bé i jo també amb ells.
  - o **I amb els companys?** Aquest any estic amb una classe que m'agrada molt. Tinc el meu grup d'amigues, estan casi totes. Els companys són bastant tranquils, treuen bones notes en general.
  - o **Què passava abans?** L'any passat estava en un grup. Jo venia de l'escola X, i entre tots els que anàvem al mateix institut, van decidir que aniríem a la mateixa classe. Sona una mica bé, però no està tan bé. Jo en aquell moment no em portava gens bé amb aquelles nenes. Tenia un altre grup d'amics que van anar a un altre institut. La classe era moguda, crec que érem la pitjor classe del curs. Destacàvem pel mal caràcter, les males notes, etc.
  - o **No et senties identificada...** No, em va costar fer amistats, però vaig trobar una amiga que no treia massa bones notes, però era molt simpàtica. No era la més llesta, però bueno em portava bé.
  - o **La intel·ligència és important per tu a l'hora de fer amics?** Ah no, això no. Tinc moltes amigues que els hi costa algunes matèries i em porto molt bé.
- **Com va ser el pas de l'escola a l'Institut?** La veritat, no estava pendent d'això.
- **Què vols ser quan siguis gran?** No ho tinc clar encara, però m'agradaria estudiar medicina però hi ha un problema: la meva mare diu que no vol que estudiï això perquè és molt dur. Ella treballa d'això i diu que no hi ha gaire reconeixement social, tampoc massa bon sou, i també hi ha alguns problemes... Per altre costat, m'agraden molt els diners; a casa també reviso una mica com van les transferències: que puja, que baixa...

- **Dels vostres diners?** Sí. Quines despeses tenim, quant costa “això”, per on tindries que estalviar. Controlo més o menys això.
- **Per tant, una possibilitat és dedicar-te a l'economia?** Sí.
- **Què t'agrada fer en el teu temps lliure?** Jo quan tinc temps lliure, que poques vegades tinc, l'aprofito per estar al sofà amb la televisió.
  - **Prefereixes passar-lo a casa que fora?** Sí, no m'agrada massa estar fora.
- **Practiques algun esport? Què és el que més t'agrada d'anar a entrenar?** Contestada.
- **Quants amics tens?** Tinc diversos la veritat. Estic repartida però tinc una pinya. Alguns venen, se'n van...
  - **D'acord, però tu pots tenir un grup de 10 o més persones i no considerar-los amics a tots.** Amb les que més m'avinc són tres.
    - **Tres noies?** Sí. Dos d'elles són marroquines i una és del camp, la seva família és pagesa.
  - **Creus que et costa fer amics o tens facilitat per relacionar-te amb els companys?** Si, no tinc massa facilitat.
    - **Per què creus que és així? Pot ser és perquè ets massa exigent, o perquè ets molt introvertida?** Perquè sóc una persona introvertida i tampoc m'interessa gaire tenir un gran cercle social. I a més, sóc molt tímida.
- **Has mantingut els mateixos amics de la infància o els has anat canviant?** No, els he canviat perquè alguns han marxat a altres escoles. A pàrvuls tenia aquest amic que té dit, se'n va anar a una altra escola. Després vaig fer una amiga que era de Bolívia, també se'n va anar.
  - **Et sents més identificat amb companys adoptats?** No.
  - **T'és més fàcil fer amics de la Xina? Per què creus que és així?** Encara tenim relació amb les persones del mateix orfenat. No m'avinc massa amb elles, són diferents a mi.
    - **Com són?** Jo encara tinc una mica de pensament com de Xina, m'agrada la seva cultura, estudiar-la... elles són massa inculcades catalanes.
    - **I això per tu és un defecte?** No, és més aviat que no congeniem. Són les típiques adolescents, roba de marca, parlar constantment d'aquests temes... Després tinc una altra amiga, que és d'aquí més a prop a Granollers, es diu ... (diu el nom), m'agrada molt estar amb ella, però no és una persona que tingui massa record

de Xina. M'agrada que sentin que són mínimament de raça xina, que no es pensin que són només d'aquí.

- **Per què és tant dolent que es consideri 100% d'aquí?** Perquè tampoc s'ha d'oblidar que té uns orígens, que té una part genètica que no és d'aquí.
- **Quan tens una estona lliure, prefereixes passar-la sol o en companyia d'amics o família?** Contestada.
- **Et reuneixes amb amics ells fora de l'horari escolar?** No, no surto massa amb els amics.
  - **Només us veieu a l'escola?** Sí. Alguna vegada han vingut a casa a fer un treball, o vaig jo a casa d'algú a fer un treball però res més.
  - **I no t'agradaria, per exemple, anar al cine, festes d'aniversari, etc.?** No, crec que ja vaig anar a una reunió així, de les amigues que se'n van anar a l'altre institut. Em vaig reunir amb elles, vam anar al cinema per l'aniversari d'una. Va estar molt bé, però sincerament una quedada així meticulosa perquè estem disperses en diversos instituts i és difícil quedar.

Coneixement dels orígens:

Ara m'agradaria fer-te unes preguntes sobre com has viscut tu l'adopció:

- **Des de quan saps que ets adoptada?** De fa molt, no ho recordo quan m'ho van dir.
- **Recordes algun moment concret en el qual et vas adonar que erets adoptat?** No.
- **Et sents en llibertat d'expressar els dubtes que tinguis sobre aquest tema?** La veritat és que directament no tinc masses dubtes. A primer d'ESO vam fer un treball on havíem de buscar tot això dels 9 mesos d'embaràs de la mare i tot això. Quan li vaig preguntar a la meva mare, m'ho va dir.
  - **Què li vas preguntar?** D'on venia concretament, la província, el poble. També com era el poble, era molt rural. I em va donar detall.
  - **Aleshores les poques vegades que has preguntat se't respon?** Sí, suposo que en general, perquè meticulosament crec que no és legal fins els 18 anys.
  - **Voldries saber més si legalment poguessis saber més o ja t'està bé el que saps?** Sí.

- **T'ha satisfet la resposta?** Contestada
- **Alguna vegada has sentit que t'oculden informació o que no et diuen la veritat?** Contestada
- **Has pogut parlar d'aquest tema amb altres persones? (fora de l'àmbit familiar) Per exemple, amics, altres nens adoptats, psicòlegs, metge, etc.** No, la resta de persones saben que sóc adoptada però no parlem d'això.
- **Què creus que et fa diferent a la resta de nens per ser adoptat?** Res.
- **Creus que en algun moment això t'ha pogut suposar un problema? (per exemple, has preferit no ser adoptat alguna vegada?)** No. Discriminació de raça sí, però per mi no. En tot el món hi ha racisme, de petita recordo que de vegades anava caminant amb la motxilla i altres nens més petits em deien xina mandarina, la típica frase. Estereotips d'aquests.
  - **T'ha afectat això?** No, la veritat és que és com un costum. La gent no sap el que és ser d'una altre raça.
- **T'agradaria assemblar-te més als teus pares?** Físicament no.
- **Què en saps dels teus pares biològics? T'agradaria saber-ne més, potser menys?** Res. No m'ho he plantejat mai això. La Xina és un país molt gran, la gent està en constant moviment. Les persones no tenen perquè estar vives, hi ha molts accidents de vida.
  - **Però si sabessis que és possible?** Si és possible, ho faria.
  - **Amb quin objectiu ho faries, o què els hi diries?** Voldria tenir una relació amb elles. Els hi preguntaria si han estat bé, per exemple.

Adolescència:

- **En què creus que has canviat des de que vas començar l'institut?** La manera de pensar. Penso que a primària era una persona tancada en una bombolla, només ens coneixíem els de classe durant molts anys. Quan vam anar a l'ESO, com em vaig distanciar de les meves amigues, em vaig quedar com sola, aquelles nenes que no m'agradaven massa doncs no m'agraden degut a altres circumstàncies. Però vaig intentar per no quedar-me sola, assemblar-me a elles i seguir-les el ritme.
  - **En quin coses vas intentar assemblar-te a elles?** Per exemple en el vocabulari. Sincerament, tinc un vocabulari molt diferent al seu. Aquest vocabulari de paraulotes o expressions jo no el tinc, no en sé.
- **Has canviat d'amistats, o potser ha canviat el criteri per fer amics? Com descriuries als teus amics?** Contestada.

- **Et sents ara més diferent als teus pares? Física o personalment?** No.
- **Et fas preguntes sobre com seràs i com serà la teva vida d'aquí uns anys?**
No, sinó que em poso objectius.
  - o **No et preocupa res sobre el futur?** Preocupar-me per mi mateixa no, per la societat millor dit.
  - o **Què et preocupa de la societat?** L'estat econòmic, la societat en sí. La societat d'avui en dia està una mica americanitzada, molta influència d'Amèrica.
  - o **Et preocupa més la societat que la teva vida privada perquè creus que seràs feliç i estaràs bé de gran?** Tampoc crec que el meu futur sigui com una bombolla, crec que m'he les espavilaré i no tinc cap dubte d'això.
- **Creus que ara que ets més gran i ets més conscient del que significa ser adoptat, voldries saber-ne més coses sobre com era la teva vida d'abans i dels teus pares biològics?** Sí. M'informo.
  - o **De què busques informació?** A vegades quan tinc temps miro les notícies de Xina i m'informo de l'estat econòmic, per exemple.
- **Com penses que ha canviat la teva idea sobre l'adopció?** Quan era petita, va haver-hi un boom de persones que adoptaven a Xina. En aquell moment la gent no sabia què significava gaire això. Tot i així, no deixa d'haver-hi racisme. Però a disminuït.
  - o **Per tu personalment, la teva idea de "sóc adoptada" també haurà anat canviant.** Jo ja em veia diferent a la meva mare.
  - o **Al principi t'era més indiferent, després passes a ser més conscient i a fer-te preguntes...** No, jo directament vaig assumir que era adoptada i no m'he fet aquestes preguntes mai.
- **Penses en com hagués sigut la teva vida si no t'haguessin adoptat o si t'hagués adoptat una altre família?** Si no m'haguessin adoptat, jo en aquell moment estava malalta, tenia un problema de bronquitis. Sincerament, crec que no hagués durat massa. I si m'hagués adoptat una altre família, la meva manera de pensar seria molt diferent. La meva mare i el meu pare són persones molt intel·ligents, i si no hagués tingut aquesta ajuda, crec que no seria igual. Les meves companyes de l'orfenat tenen altres pares i són molt diferents.
- **En algun moment t'has sentit més allunyat de la teva família?** Com adolescent és natural ser més introvertit, però tot i així, jo em sento molt bé amb la meva mare.

Per acabar, què és per tu adoptar? És l'oportunitat de sortir d'un forat.

Et plantejes fer-ho tu de gran? Tinc poca paciència i dubto tenir fills, però si els hagués de tenir, directament adoptaria.

Tancament de l'entrevista:

Moltes gràcies per contestar-me a aquestes preguntes. Abans d'acabar amb l'entrevista, m'agradaria demanar-te si vols afegir alguna cosa o explicar alguna altre cosa que tu consideris important. Pots explicar alguna anècdota o qualsevol experiència relativa a l'adopció o la relació amb els teus pares que tu consideris important.

A part, creus que hi ha algun aspecte que consideres important al que tu hakis d'haver-te adaptat que no ha estat comentat a l'entrevista?

Sincerament, aquest tema no el parlo massa perquè penso que ja està assumit. Tampoc tinc masses coses a preguntar.

Les teves amigues no et fan preguntes mai? Només un dia em van preguntar que si el meu nom era xinès, i jo els hi vaig respondre i ja està.

Gràcies!

Annex 8: “Escala de Satisfacció amb la Vida”

8.1 Resposta Escala Cas 3:

Escala de satisfacción con la vida							
Nombre: _____	*Fecha de administración: _____						
División: _____	Fecha de comienzo de cuidado: _____						
*Tipo de Cuidado: _____	*Tipo de Puntuación: _____						
Puntuación: _____							
A continuación se presentan cinco afirmaciones con las que usted puede estar de acuerdo o en desacuerdo. Utilizando la escala de abajo, indique cuan de acuerdo está con cada elemento, eligiendo el número apropiado asociado a cada elemento. Por favor, sea abierto y honesto al responder.							
	1 Totalmente en desacuerdo	2 En desacuerdo	3 Ligeramente en desacuerdo	4 Ni de acuerdo ni en desacuerdo	5 Ligeramente de acuerdo	6 De acuerdo	7 Totalmente de acuerdo
1. En la mayoría de las formas de mi vida se acerca a mi ideal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
2. Las condiciones de mi vida son excelentes.	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐
3. Estoy satisfecho con mi vida.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
4. Hasta ahora, he conseguido las cosas importantes que quiero en la vida	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
5. Si pudiera vivir mi vida de nuevo, no cambiaría casi nada.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Reproducido con permiso de Ed Diener, Ph.D. Copyright © Ed Diener. Situado en el dominio público por Ed Diener. Traducido y diseñado en Español por José A. Reyes-Torres, PsyD.							